

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI**

**KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN FİRMA PERFORMANSI ÜZERİNE
ETKİSİ: TÜRKİYE'DEKİ FİRMALAR ÜZERİNE UYGULAMALI BİR
ÇALIŞMA**

Ayşe TANYERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2016

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI**

**KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN FİRMA PERFORMANSI ÜZERİNE
ETKİSİ: TÜRKİYE’DEKİ FİRMALAR ÜZERİNE UYGULAMALI BİR
ÇALIŞMA**

Ayşe TANYERİ

**Danışman : Prof. Dr. Turgut ÇÜRÜK
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Zeynep TÜRK
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Mehmet Ünsal MEMİŞ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2016

ukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu alışma, jürimiz tarafından İşletme Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Turgut ÇÜRÜK
(Danışman)

ye: Prof. Dr. Zeynep TÜRK

ye: Doç. Dr. Mehmet nsal MEMİş

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
.../.../2016

Prof. Dr. Yıldırım Beyazıt NAL
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, izelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 29 /01/ 2016

İMZA

Adı Soyadı

Ayşe TANYERİ

ÖZET

KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN FİRMA PERFORMANSI ÜZERİNE ETKİSİ: TÜRKİYE'DEKİ FİRMALAR ÜZERİNE UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA

Ayşe TANYERİ

Yüksek Lisans Tezi, İşletme Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Turgut ÇÜRÜK

Ocak 2016, 114 sayfa

Literatürdeki mevcut teorik tartışmalar, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerinde etkili olduğuna işaret etmekte olup, uluslararası alanda yürütülen bazı araştırma sonuçları da bu tartışmayı destekler niteliktedir. Ancak konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisi olduğunu gösteren çalışmalar çoğunlukla AB üyesi olan ekonomik olarak gelişmiş ülkelerde yürütülmüş olup, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için bu tartışmanın geçerliliği sorgulanmaktadır. Literatürdeki tartışmalara Türkiye örneğini baz alarak katkı sağlamayı hedefleyen bu çalışmada, Türkiye'deki firmalarca hazırlanan konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisi araştırılmıştır.

Performans göstergesi olarak hisse senedi fiyatı ve getirisinin, finansal tablo bilgisi olarak ise öz kaynak, net kar ve toplam varlığın alındığı bu çalışmada, bireyselden (solo) konsolide finansal raporlamaya geçişin firma performansına etkisi, geçiş öncesi (2000-2003) ve sonrası (2006-2009) döneminde dörder yıllık periyotları kapsayan, BIST'te işlem gören toplam 384 firma/yıl finansal tablo verisiyle analiz edilmiştir. Finansal tablo bilgisi ile performans ölçütleri arasındaki ilişki Ohlson'un (1995) değerlendirme modeli kullanılarak pooled regresyon analizi ile test edilmiştir. Araştırma sonuçları, konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerin (öz kaynak, net kar ve toplam varlık) performans göstergesi olan hisse senedi fiyatı ve getirisi üzerine etkisi olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Konsolide finansal tablolar, firma performansı.

ABSTRACT**THE IMPACT OF CONSOLIDATED FINANCIAL STATEMENTS ON FIRM
PERFORMANCE: A RESEARCH ON TURKISH COMPANIES****Ayşe TANYERİ****Master Thesis, Department of Business****Supervisor: Prof. Dr. Turgut ÇÜRÜK****January 2016, 114 pages**

Theoretical arguments suggest that consolidated financial statements have an impact on the performance of companies and some research findings in various countries tend to support these arguments. The researches indicating the impact of consolidated financial statements on firm performance, however, were mostly undertaken developed countries, such as EU member states, and the validity of such argument for the developing countries like Turkey. This study, which intends to contribute the above arguments on the literature by focusing on Turkish case, aims to investigate the impact of consolidated financial statements on firm performance.

This study, using stock price and returns as proxies for performance and equity, net income and total assets as proxy for financial statement information, analysed the impact of transition from individual (solo) to consolidated financial reporting on firm performance, based on data gathered from 384 firm/years financial statement of the firms listed on the BIST, covering the eight year (four years pre-consolidation and four years post-consolidation) period.

The relationship between proxies used for performance and financial statement information of companies were tested using the Ohlson (1995) valuation model and by running pooled regression analysis. The results show that the financial information obtained from the consolidated financial statements (i.e. equity, net income and total assets) of companies has an impact on their stock price and returns (i.e. proxies used for performance).

Keywords: Consolidated financial statements, firm performance.

ÖNSÖZ

Grup işletmelerin uluslararası standartlara göre konsolide finansal tablo düzenlemesi ve grup işletmelerin sayılarının her geçen gün artması, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisinin önemle üzerinde durulması gereken bir konu olduğunu vurgular niteliktedir. Bu çerçevede, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisine yönelik teorik tartışma ve ampirik çalışmanın sınırlı olduğu Türkiye’de, finansal tablolardan elde edilen finansal bilginin performans göstergelerine etkisinin 2000-2009 dönemindeki Borsa İstanbul’da işlem gören firmalara ait veriler üzerinde araştırıldığı bu çalışmada, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisi incelenmiştir.

Yüksek Lisans’a başladığım ilk günden, Yüksek Lisans tezimin tamamlandığı son güne kadar yönlendirici fikirleri ile bana daima yol gösteren, fikirleri, yorumları, yönlendirici ve olumlu katkılarıyla her konuda gelişmemi sağlayan ve iyi bir akademisyen olmam için elinden gelen tüm çabaları sarf eden, en büyük yol göstericim Sayın Prof. Dr. Turgut ÇÜRÜK’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Önerileri ve katkılarından dolayı Sayın Prof. Dr. Zeynep TÜRK ve Sayın Doç. Dr. Mehmet Ünsal MEMİŞ’e çok teşekkür ederim. Ayrıca desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen ve emeği geçen hocalarıma ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Hayatımın her alanında olduğu gibi eğitimim boyunca da desteklerini esirgemeyen ve varlıklarını her zaman hissettiğim canım aileme teşekkürler.

Ayşe TANYERİ
Ocak, 2016, Adana

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
KISALTMALAR	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
EKLER LİSTESİ	xiii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Giriş.....	1
1.2. Problemin Tespiti	2
1.3. Çalışmanın Amacı	3
1.4. Araştırmanın Metodolojisi	3
1.5. Çalışmanın Planı	4

BÖLÜM II

FİNANSAL TABLOLAR VE KONSOLİDASYON

2.1. Giriş.....	6
2.2. Finansal Tablolar.....	6
2.2.1. Finansal Tablo Kavramı	6
2.2.2. Finansal Tabloların Tarihsel Gelişimi.....	7
2.2.3. Finansal Tabloların Amacı	8
2.2.4. Finansal Tablo Kullanıcıları ve Bilgi İhtiyaçları	9
2.2.5. Finansal Tabloların Kullanım Kısıtları	12
2.2.6. Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri.....	12
2.2.7. Finansal Tablo Türleri.....	14
2.2.8. Bireysel ve Konsolide Finansal Tablo Ayrımı.....	16
2.3. Konsolide Finansal Tablolar	18
2.3.1. Konsolide Finansal Tablo Kavramı	18

2.3.2. Konsolide Finansal Tabloların Tarihsel Gelişimi	19
2.3.3. Konsolide Finansal Tabloların Amacı ve Önemi.....	20
2.3.4. Konsolide Finansal Tabloların Kısıtları	21
2.3.5. Konsolide Finansal Tabloların Türleri	22
2.3.6. Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesi	22
2.3.6.1. Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenme İlkeleri	23
2.3.6.2. Konsolide Finansal Tabloların Hazırlanmasında Kullanılan Konsolidasyon Yöntemleri.....	24

BÖLÜM III

TÜRK MUHASEBE SİSTEMİ VE KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR

3.1. Giriş.....	27
3.2. Türk Muhasebe Sisteminin Gelişimi ve Konsolide Finansal Tablolar	27
3.3. Konsolide Finansal Tablolarla İlgili Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşların Çalışmaları	30
3.3.1. Sermaye Piyasası Kurulu’nun Konsolide Finansal Tablolarla İlgili Çalışmaları	30
3.3.2. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun Konsolide Finansal Tablolarla İlgili Çalışmaları.....	34
3.3.3. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu’nun Konsolide Finansal Tablolarla İlgili Çalışmaları	35
3.4. Konsolide Finansal Tabloların TFRS 10’a Göre Düzenlenmesi.....	36
3.4.1. Konsolide Bilançonun Düzenlenmesi	40
3.4.2. Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesi	44
3.4.3. Konsolide Finansal Tablo Dipnotları	46
3.5. Türkiye’de Son Yıllardaki Konsolide Finansal Tablo Uygulaması.....	47

BÖLÜM IV

KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN FİRMA PERFORMANSI ÜZERİNE ETKİSİ

4.1. Giriş.....	49
4.2. Firmalarda Performans Göstergeleri ve Performansı Etkileyen Faktörler.....	50

4.3. Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerine Etkisi ile İlgili	
Yapılan Çalışmalar.....	57
4.3.1. Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerindeki Etkisine	
Yönelik Gelişmiş Ülkelerde Yapılan Çalışmalar.....	57
4.3.2. Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerindeki Etkisine	
Yönelik Gelişmekte Olan Ülkelerde Yapılan Çalışmalar.....	67
4.3.3. Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerindeki Etkisine	
Yönelik Türkiye’de Yapılan Çalışmalar.....	69
4.3.4. Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerine Etkisini Analiz	
Eden Çalışmaların Değerlendirilmesi.....	73

BÖLÜM V

KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN FİRMA PERFORMANSI ÜZERİNE ETKİSİ: TÜRKİYE’DEKİ FİRMALAR ÜZERİNE UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA

5.1. Giriş.....	85
5.2. Araştırmanın Metodolojisi	85
5.2.1. Araştırmanın Hipotezi.....	85
5.2.2. Örneklem Seçimi ve Araştırma Dönemleri.....	86
5.2.3. Araştırmada Kullanılan Modeller	87
5.2.4. Verilerin Analizi.....	89
5.3. Araştırma Bulguları.....	91
5.4. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi.....	95

BÖLÜM VI

SONUÇ

6.1. Sonuç.....	97
6.2. Çalışmanın Kısıtları	99
6.3. Çalışmanın Literatüre Katkısı	99
6.4. Geleceğe Yönelik Araştırma Önerileri.....	100

KAYNAKÇA	102
EKLER.....	112
ÖZGEÇMİŞ.....	114

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BIST	: Borsa İstanbul
GKGMİ	: Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
IAS	: International Accounting Standarts
IASB	: International Accounting Standards Board
IFAC	: International Federation of Accountants
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KAP	: Kamuyu Aydınlatma Platformu
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
MSUGT	: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğleri
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
THP	: Tekdüzen Hesap Planı
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TMUDES	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
UMSK	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
VUK	: Vergi Usul Kanunu

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Satın Alma Öncesi ve Sonrası A ve B İşletmelerinin Bilançoları	40
Tablo 2. A İşletmesinin B İşletmesini Satın Alması Sonucu Düzenlenen Konsolide Bilanço.....	41
Tablo 3. A İşletmesinin B İşletmesi Üzerindeki Kontrolü Kaybetmesi (%50 Payın Satışı)	42
Tablo 4. A İşletmesinin Satış Kazancı	43
Tablo 5. A İşletmesinin B İşletmesindeki Kontrolünün Sona Ermesi	43
Tablo 6. İşletmelerin Konsolide Öncesi Gelir Tabloları	44
Tablo 7. Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesi	45
Tablo 8. Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerindeki Etkisine Yönelik Gelişmiş Ülkelerde Yapılan Çalışmalar.....	74
Tablo 9. Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerindeki Etkisine Yönelik Gelişmekte Olan Ülkelerde Yapılan Çalışmalar.....	79
Tablo 10. Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerindeki Etkisine Yönelik Türkiye’de Yapılan Çalışmalar.....	82
Tablo 11. Model 1 için Regresyon Analizi Sonuçları.....	92
Tablo 12. Model 2 için Regresyon Analizi Sonuçları.....	93
Tablo 13. Model 3 için Regresyon Analizi Sonuçları.....	94
Tablo 14. Model 4 için Regresyon Analizi Sonuçları.....	95

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
Ek 1. Örneklem Listesi.....	112

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Giriş

İşletmelerin (bu çalışmada işletme, firma ve şirket kavramları eşdeğer anlamda kullanılmıştır) finansal yapısı ve performansının biçimlendirilmiş bir sunumunu ifade eden finansal tablolar, işletme içinde ve dışında bu tablolar aracılığı ile sunulan bilgilere ihtiyaç duyan ve bu bilgileri kullanarak işletme hakkında ekonomik kararlar verecek olan kullanıcılara cari dönem ya da cari dönem ile önceki dönemlerin karşılaştırılması şeklinde finansal bilgiler sunan bilgi kaynaklarıdır. İşletmelerin temel amaçlarından biri firma değerini maksimize etmek olduğundan, yıllar itibariyle işletmelerin finansal yapısı ve performansı ile ilgili bilgiler sunan finansal tablolar, işletmelerle ilgili ileriye yönelik tahminler ve çıkarımlar yapılabilmesi açısından önemli bir parametre olarak işlev görmektedir.

Sermaye piyasasının gelişmiş olduğu ülkelerde en önemli finansal tablo kullanıcılarından birisi yatırımcılardır. Sermaye piyasasındaki gelişmeye paralel olarak son zamanlarda, ileriye yönelik doğru tahminler yaparak mevcut ve potansiyel yatırımları için doğru kararlar vermek isteyen yatırımcıların işletmelerin piyasa değerini etkileyen finansal bilgiye olan ihtiyaçları artmıştır. Yatırımcılar başta olmak üzere finansal tablolardan fayda sağlayacak bilgi kullanıcılarına ihtiyaca uygun, doğru, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir ve kaliteli finansal bilgiler finansal tablolar aracılığı ile sağlanmaktadır.

Son zamanlarda finansal ve faaliyetler sebebiyle işletmelerin bünyelerine başka işletmeleri dahil etmesine yönelik çalışmalar artmıştır. Ana işletme ve bağlı işletmelerden oluşan ve grup olarak ifade edilen bu ekonomik birlikteliğin her bir üyesi ayrı bir tüzel kişilik olarak kendi finansal tablosunu hazırlamaktadır. Fakat ayrı ayrı hazırlanan bu finansal tablolar grubun finansal durumunu bir bütün olarak görmek isteyen taraflara gerekli bilgiler sunmamaktadır. Bu noktada farklı tüzel kişiliklere sahip işletmelerin finansal tablolarının bir araya gelmesi ile oluşan konsolide finansal tablolar önemli bir kaynak olarak gündeme gelmektedir. Çünkü bireysel finansal tablolar bir işletme hakkında kullanıcılara bilgi sağlarken, konsolide finansal tablolar birden fazla işletmenin (grubun) finansal durumu ve faaliyet sonuçları hakkında bilgi sağlamaktadır. Konsolide finansal tabloları bireysel finansal tablolardan ayıran en belirgin özellik,

konsolide finansal tabloların birden fazla işletmeden oluşan grubun bilgilerini tek bir ekonomik birliktelik olarak sunmasıdır.

Konsolide finansal tablolarda sunulan finansal bilgiler güvenilir, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir ve ihtiyaca uygun oldukları sürece yatırımcılar ve diğer kullanıcıların karar sürecinde anlamlı etkiler yaratmaktadır. Finansal bilginin yatırımcılar ve diğer kullanıcıların karar sürecine etkisini incelemek için işletmelerin performanslarının değerlendirilmesi gerekmektedir. İşletmeler için önem arz eden performansın değerlendirilmesinde kullanılan bazı ölçütler mevcuttur. Bu ölçütlerden en önemlileri arasında işletmenin piyasadaki durumunun yatırımcılar tarafından değerlemesini sunan hisse senedi fiyatı ve getirisi yer almaktadır. Çünkü sermaye piyasalarında işlem gören işletmelerin piyasa değeri, işletmelerin finansal durumu ve yatırımcıların performans sonuçlarına vermiş olduğu tepkiye göre şekillenmektedir.

Sermaye piyasalarının, özellikle de menkul kıymet borsalarının, etkin olduğu ülkelerde, işletmelerin piyasa değerini etkileyen önemli bilgilere ilgililerce aynı anda ulaşılabilir. Etkin piyasalarda grubun finansal durumu ve performans sonuçlarını yansıtan konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerin teorik olarak işletmelerin piyasa değerine yansımaları beklenmektedir. Menkul kıymet borsalarında işlem gören işletmelerin finansal tablolarından elde edilen finansal bilginin işletmelerin performans göstergesi olarak kabul edilen piyasa değerleri üzerine etkisi literatürde değer ilişkisi (value relevance) olarak ifade edilmektedir. Bunun nedeni, finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerin piyasada bir değer yarattığı kanısından kaynaklanmaktadır.

Grup işletmeler açısından değerlendirildiğinde, firma performansı konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilgiler aracılığı ile belirlendiği için, konsolide finansal tablolar ile firma performansı arasındaki ilişkinin varlığından söz etmek mümkündür. Literatürde konsolide finansal tablolar ile firma performansı arasındaki ilişkiyi tespit etmeye yönelik birçok ampirik çalışma mevcuttur.

1.2. Problemin Tespiti

Literatürde var olan teorik tartışmalar ve ampirik çalışmalar, konsolide ve bireysel finansal tabloların firma performansı üzerine etkilerinin farklı olabileceğine işaret etmektedir. Örneğin, farklı ülkelerde yürütülen birçok çalışma, konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilgiler ile hisse senedi fiyatı ve getirisi arasındaki

ilişkinin olumlu olduğunu göstermektedir (Bartov, Goldberg ve Kim, 2005; Callao Jarne ve Lainez, 2007; Jaruga, Fijalkowska, Jaruga-Baranowska ve Frenzel, 2007; Jermakowicz, Prather-Kinsey ve Wulf, 2007; Aharony, Barniv ve Falk, 2010; Dobija ve Klimczak, 2010; Suadiye, 2012; Sultanoğlu, 2014; Müller, 2014; vb. gibi). Diğer taraftan, konsolide finansal tablo bilgisi ile hisse senedi fiyatı ve getirisi arasındaki olumsuz ilişkiye dikkat çeken çalışmalar da mevcuttur (Schiebel, 2006; Paananen, 2008; Paglietti, 2009; Klimczak, 2011; vb. gibi).

Türkiye’de borsada işlem gören işletmeler 2005 yılına kadar bireysel (solo, konsolide olmayan) finansal tablolar düzenlemelerine rağmen, 2005 yılında yapılan değişiklikle, Sermaye Piyasası Kurulu’na (SPK) kayıtlı işletmelerin Uluslararası Muhasebe Standartları/Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UMS/UFRS) ile uyumlu Türkiye Finansal Raporlama Standartları’na (TFRS) göre konsolide finansal tablo hazırlamaları zorunlu hale gelmiştir. Söz konusu değişiklik literatürdeki teorik tartışma ve ampirik çalışmalar çerçevesinde değerlendirildiğinde, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisinin olup olmadığının araştırılması önemli hale gelmiştir. Konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisi ile ilgili Türkiye’deki literatürde var olan sınırlı sayıdaki teorik tartışma ve ampirik çalışma (Türel, 2010; Suadiye, 2012; Kargın, 2013; Sultanoğlu, 2014) konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerin firma performansı üzerine etkisinin olumlu ya da olumsuz olabileceğine işaret etmektedir.

1.3. Çalışmanın Amacı

2005 yılından itibaren borsada işlem gören işletmelerin zorunlu olarak konsolide finansal tablo düzenlediği Türkiye’yi baz alan bu çalışmanın amacı, konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerin (öz kaynak, net kar ve toplam varlık) performans göstergesi olarak kabul edilen hisse senedi fiyatı ve getirisi üzerine etkisini araştırmaktır. Bir başka ifadeyle, çalışmanın amacı, konsolide finansal tabloların firma performansına etkisini analiz etmektir.

1.4. Araştırmanın Metodolojisi

Konsolide finansal tabloların firma performansı üzerindeki etkisini doğrudan ve dolaylı olarak analiz eden çalışmalarda (Bartov ve diğerleri, 2005; Paananen, 2008; Paglietti 2009; Dobija ve Klimczak 2010; Türel 2010; Clarkson, Hanna, Richardson ve

Thompson, 2011; Khanagha 2011; Klimczak 2011; Suadiye 2012; Müller 2014; vb. gibi) çoğunlukla finansal tablo bilgilerini (öz kaynak, net kar, toplam varlık, vb. gibi) değerlendirmek için ölçü olarak hisse senedi fiyatı veya hisse senedi getirisi kullanılmıştır. Bu çalışmada da konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisini araştırmak için, bireysel ve konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerin (öz kaynak, net kar ve toplam varlık) literatürde performans göstergesi olarak kullanılan hisse senedi fiyatı ve getirisi üzerine etkisi analiz edilmiştir.

Literatürdeki mevcut çalışmaların çoğunda finansal tablolardan elde edilen finansal bilgiler ile hisse senedi arasındaki ilişkiyi ölçen ve Ohlson (1995) tarafından geliştirilen değerleme modeli kullanılmıştır. Ohlson (1995) tarafından geliştirilen değerleme modeli, finansal tablolardan elde edilen finansal bilgiler ile hisse senedi arasındaki ilişkiyi ölçmektedir. Bu çalışmada da Ohlson'un (1995) değerleme modeli kullanılmıştır. Modelde bağımsız değişkenler olarak öz kaynak, net kar ve toplam varlık kalemleri, bağımlı değişken olarak ise hisse senedi fiyatı ve getirisi kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler finansal tablolardan, bağımlı değişkenler yani hisse senedi fiyatı ve getirisi ise firmanın borsadaki verilerinden elde edilmiştir.

Araştırmanın ana kütesini düzenli olarak 2000-2009 yılları arasında Borsa İstanbul'da (3 Nisan 2013 tarihinde Türkiye'de Sermaye Piyasalarındaki borsaların tek bir çatı altında toplanması ile İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)'nin ismi Borsa İstanbul (BIST) olarak değiştirildiği için, çalışmada yürürlükteki isim olan BIST kullanılmıştır) işlem gören, 2005 yılına kadar bireysel (konsolide olmayan, solo), 2005 yılından sonra ise konsolide finansal tablo düzenlemiş olan firmalar oluşturmaktadır. Analizde kullanılan firmaların bireysel ve konsolide finansal tablolarından elde edilen bağımsız değişkenler ile performans ölçütleri arasındaki ilişkiyi test etmek için çalışmada bütünleşik regresyon (pooled regression) analizi kullanılmıştır.

1.5. Çalışmanın Planı

Konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisinin araştırıldığı bu tez çalışması toplam altı bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümü; problemin tespiti, çalışmanın amacı, araştırmanın metodolojisi ve çalışma planını da içeren giriş bölümüdür.

Finansal tablolar ve konsolidasyon ile ilgili kavramsal ve teorik açıklamaların yer aldığı ikinci bölümde, ilk olarak, finansal tablolar üzerinde durulmuştur. Bu

kapsamda, finansal tablo kavramı, finansal tabloların tarihsel gelişimi, amacı, kullanıcıları, kullanım kısıtları ve niteliksel özellikleri açıklandıktan sonra, finansal tablo türleri ve bireysel ve konsolide finansal tablo ayırımına değinilmiştir. İkinci olarak ise konsolide finansal tablolar ile ilgili teorik açıklamalar üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda, konsolide finansal tablo kavramı, konsolide finansal tabloların tarihsel gelişimi, amacı ve önemi, kısıtları ve türleri açıklandıktan sonra, konsolide finansal tabloların düzenlenmesine yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Türkiye'deki muhasebe sisteminin tarihsel gelişimi incelenerek konsolide finansal tablolarla ilgili düzenleyici ve denetleyici kuruluşların yapmış oldukları çalışmalara yer verildikten sonra, konsolide finansal tabloların TFRS 10'a göre düzenlenmesi açıklanıp, son yıllarda Türkiye'deki konsolide finansal tablo uygulaması değerlendirilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, öncelikle firmalarda performans göstergeleri ve performansı etkileyen faktörler açıklandıktan sonra, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisine yönelik literatürdeki mevcut çalışmalar bağlamında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ile Türkiye'deki konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelenerek bu çalışmalar değerlendirilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümü, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisinin Türkiye örneğinde istatistiksel olarak test edildiği uygulama bölümüdür. Bu bölümde ilk olarak, firmaların finansal tablolarından elde edilen finansal bilgiler ile performans göstergeleri (hisse senedi fiyatı ve getirisi) verilerinin kullanıldığı araştırmanın metodolojisi açıklanmıştır. Sonrasında ise, veriler analize tabi tutulup, hipotez test edilerek sonuçlar değerlendirilmiştir.

Son bölümde ise, uygulamanın genel sonuçları ortaya konulduktan sonra, çalışmanın kısıtları ve literatüre katkısına yer verilmiş, daha sonra yapılacak olan araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur.

BÖLÜM II

FİNANSAL TABLOLAR VE KONSOLİDASYON

2.1. Giriş

Birer iktisadi varlık olan işletmelerin mali yapı, performans, likidite yapısı ve nakit durumunu gösteren finansal tablolar, finansal tablo kullanıcılarının kararlarına esas teşkil etmektedir. Finansal tablo kullanıcılarının, ana işletme ve bağlı işletmelerden oluşan grup hakkında bilgi sağlayabilmesi açısından ise konsolide finansal tablolar karar sürecinde önemli bir kaynaktır. Çalışmanın bu bölümünde, finansal tablolar ve konsolidasyon ile ilgili kavramsal ve teorik çerçeve ortaya konulmuştur.

2.2. Finansal Tablolar

Ekonomik yapı içerisinde yer alan işletmeler hakkında finansal bilgiler sağlayan finansal tablolarla ilgili olarak bu kısımda; finansal tablo kavramı, finansal tabloların tarihsel gelişimi, amacı, kullanıcıları, kullanım kısıtları, niteliksel özellikleri, türleri ve bireysel ve konsolide finansal tablo ayrımı ele alınmıştır.

2.2.1. Finansal Tablo Kavramı

Muhasebe sürecinin son halkasını oluşturan finansal tabloyu tanımlamadan önce muhasebe kavramını açıklamakta yarar vardır. Muhasebe, işletmelerin ekonomik ve mali olaylarının parasal görünümüne ait; belge toplayan ve bu belgelere göre kayıt yapan ve bu kayıtları sınıflayan, buna göre elde ettiği bilgileri analiz yoluyla işleyen ve özet raporlar hazırlayan ve bu özet raporları işletme ile ilgilenen kişilere sunan bir bilim dalıdır (Şener, 2004, s. 3-4). Tanımdan da anlaşıldığı gibi muhasebeden beklenen işletmede meydana gelen finansal nitelikteki olayları işletme sahipleri, yatırımcılar ve diğer ilgililere aktarmaktır. İşletme hakkındaki finansal bilgilerin işletme ile ilgilenen taraflara sunulmasında ise finansal tablolardan yararlanılmaktadır.

Finansal tablolar, muhasebe sürecinde toplanan ve kaydedilen bilgilerin belirli zaman aralıklarıyla işletme ile ilgilenen gruplara iletilmesini sağlayan araçlardır. Finansal tablolar işletmelerin finansal nitelikteki olaylara ait bilgilerin elde edildiği temel bilgi kaynaklarıdır. Bu özelliğinden dolayı finansal tablolar, işletme sonuçlarının anlaşılması, karşılaştırılmalar yapılması ve işletmelerle ilgili yargılara ulaşılması

konusunda kullanıcılara yardımcı olan faydalı bir muhasebe aracıdır (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 4). Gill ve Chatton'a (1999) göre finansal tablolar; bankalar, yatırımcılar, tedarikçiler ve diğer organizasyon dışındaki kişilerle, yönetim ve organizasyon içindeki diğer çalışanlara finansal bilgiyi sunmanın temel yoludur.

Yıllar itibariyle ekonomilerde meydana gelen gelişmeler, küresel ekonomi ile uyumun artması, firmaların faaliyetlerinin uluslararası boyutlara ulaşması, güvenilir bilgiye hızlı bir şekilde ve güvenilir kaynaklardan ulaşma gereksinimi, karar sürecinde esas verileri sunan finansal tablolara olan ihtiyacı artırmıştır.

2.2.2. Finansal Tabloların Tarihsel Gelişimi

İngiltere'de 1830-1870 yılları arasında yaşanan Sanayi Devrimi demir yollarındaki gelişmelerle ortaya çıkmıştır. Demir yolu çağı olarak da adlandırılan bu dönemde yeni işletmelerin oluşumu için büyük sermayelere gereksinim duyulmuştur. Sermaye gereksinimin ortaya çıkması kaynak bulma sorununa ilaveten işletmelerin hileli işlemlere başvurmalarına da neden olmuştur. Sanayi Devrimi ile birlikte ortaya çıkan bu şirketleşme çabaları modern anlamda finansal tabloların oluşumuna zemin hazırlamıştır.

Bu dönemde işletmelerin birçoğu finansman ihtiyaçlarını işletme dışı kaynaklardan sağlamıştır. İşletme dışı gruplarla etkileşime geçilmesi finansal tabloların işletmeyle ilgilenen tüm gruplara faydalı bilgiler sağlamasını gerektirmiştir. Finansal kargaşanın yaşandığı bu dönemde en iyi çözüm yolunun tüm kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayacak bir finansal tablo setinin hazırlanması olduğu kabul edilmiştir. 1835 yılında yayımlanan Great Western Railway Yasası ile birlikte, geçici finansal tabloların genel kurul toplantılarında ortaklara sunulması sağlanmıştır. Bu yasa, finansal tabloların yasal bir boyut kazanmasına neden olması açısından önemli bir gelişmedir (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 6).

Bu tarihten itibaren finansal tablolarla ilgili olarak yayımlanan yasalar 1845 tarihindeki yasa ile birleştirilmiştir. Bu yasaya göre, demiryolu işletmelerinin bilançolarında varlık ve borçları ile bir sonraki yarı dönemde ortaya çıkabilecek kar ve zararları da gösteren açık ve tam bir bilanço düzenlemeleri zorunlu hale gelmiştir. Ayrıca bu yasa, denetimle ilgili zorunlu düzenlemelerle finansal tabloların güvenilirliği kavramının ilk temellerini atmıştır (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 6).

Demiryolu işletmesi yöneticilerinin kar dağıtımı konusunda hileli yollara başvurmalarını ve karlı olmayan bir şirketi karlı gibi gösterme çabalarını önlemek için 1848 yılında yeni bir yasa çıkarılmıştır. Bu yasa kar payı dağıtımı gereksiniminden dolayı işletmelerin gelir tablosu hazırlamasını zorunlu kılmıştır. 1856 yılında yürürlüğe giren bir yasa ile son şeklini alan finansal tablolar, 20. yüzyılın başına kadar bu yasanın öngördüğü koşullara göre hazırlanmıştır (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 7).

İngiltere’de şirketleşmelere ve finansal tabloların bir gereklilik olarak hazırlanmasına sebep olan Sanayi Devrimi, sanayileşen diğer Avrupa ülkelerini de kısa sürede etkilemiştir. Bu sebeple 1978 yılında uygulamaya konulan Dördüncü Yönerge ile bilanço ve gelir tablolarında tek düzelik sağlanmıştır. Dünya ekonomisinde hızlı bir küreselleşmenin yaşandığı 1990’lı yıllarda ise, finansal bilginin önemi artmaya başlamış ve finansal tablolarda yer alan bilgiler bilgi kullanıcıları için daha anlamlı hale gelmiştir.

Farklı raporlama standartları ve farklı muhasebe uygulamalarına göre hazırlanan finansal tablolar bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılayacak ortak bir formda değildir. 2000’li yıllarda Avrupa Birliği’nde (AB), birliğe üye devletlerdeki halka açık işletmelerin işlemlerinin uluslararası boyutlara ulaşması ortak bir muhasebe dili ihtiyacının oluşmasına yol açmıştır. Temmuz 2002 tarihinde Avrupa Parlamentosu’nda kabul edilen bir düzenleme ile birlikte, 2005 yılından itibaren finansal tabloların hazırlanmasında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurumu (UMSK) tarafından yayınlanan UMS/UFRS’lerin uygulanmasına karar verilmiştir. Ekonomik olarak gelişmiş birçok ülkede, özellikle AB’ye üye ülkelerde finansal tablolar bu düzenlemelere göre hazırlanmaktadır. Aynı şekilde Türkiye’de BIST’te işlem gören işletmeler 2005 yılından bu yana UMS/UFRS’lerle uyumlu TMS/TFRS’lere göre finansal tablolarını hazırlayıp sunmaktadırlar.

2.2.3. Finansal Tabloların Amacı

Finansal tabloların zamanla artan önemine paralel olarak özellikle ekonomik anlamda gelişmiş birçok ülkede finansal tabloların hazırlanmasında uluslararası muhasebe/finansal raporlama standartları esas alınmaktadır. Standartlar incelendiğinde genel amaçlı finansal tablolar, firmaların isteğe bağlı olarak hazırlamış oldukları raporları talep etme durumunda olmayan kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik tablolar olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda finansal tabloların, firmaların finansal

durumu ve performansının bir sunumu olduğu ifade edilmiştir. Bu açıklamalardan yola çıkarak finansal tabloların amacı, finansal bilgi kullanıcılarına ekonomik kararlarında yardımcı olmak üzere firmaların finansal durumu, performansı ve nakit akışları ile ilgili bilgiler sunmaktır. Bu yüzden finansal tablolar, firmalara ait varlıklar, yabancı kaynaklar, öz kaynaklar, gelir ve karlar ile gider ve zararlar ve nakit akışları hakkında bilgiler sağlamaktadır. Bu bilgiler finansal tablo dipnotlarındaki bilgilerle birlikte bilgi kullanıcılarının firmaların gelecekteki nakit akışları hakkında tahminlerde bulunmalarına yardımcı olmaktadır (TMS 1, 2015, md. 7).

Isaković-Kaplan (2010) ve Müller'e (2011) göre finansal tabloların ana amacı, firma ile ilgili ekonomik kararlar veren yatırımcılar ve diğer finansal tablo kullanıcılarına firmanın finansal durumu, performansı ve finansal durumundaki değişiklikler ile ilgili bilgi vermektir. Müller (2011), finansal tablo kullanıcılarının ekonomik karar alma sürecinde etkili olan bilgiyi faydalı finansal bilgi olarak nitelendirmiştir.

Türkiye'de 1992 yılında Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğleri'ne (MSUGT) göre finansal tabloların amaçları üç noktada toplanmıştır. Bu açıdan finansal tabloların amacı (Akdoğan ve Tenker, 2010, s.31-32);

- Yatırımcılar, kredi verenler ve diğer kullanıcılar için karar almada,
- Gelecekteki nakit akışlarını değerlendirmede,
- Varlıklar, kaynaklar ve bunlardaki değişiklikler ve firmaların faaliyet sonuçları hakkında yararlı bilgiler sağlamaktır.

Yukarıdaki açıklamalarda da belirtildiği gibi temel amacı, firmanın varlık, kaynak yapısı ve nakit akışları hakkında ihtiyaca uygun finansal bilgileri gerçeğe uygun bir şekilde sunmak olan finansal tablolar, kullanıcılarının ekonomik kararlarına yön vermektedir.

2.2.4. Finansal Tablo Kullanıcıları ve Bilgi İhtiyaçları

Raporlanan finansal bilgiyi finansal tablolar aracılığıyla elde eden ve bu sayede de işletme ile ilgili ekonomik kararlar veren finansal tablo kullanıcılarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;

- İşletme sahipleri (ortaklar),
- Yöneticiler,
- Mevcut ve potansiyel yatırımcılar,
- Borç ve kredi veren diğer taraflar,
- Çalışanlar,
- Müşteriler,
- Tedarikçiler,
- Finansal analistler,
- Devlet ve düzenleyici kuruluşlar,
- Toplumun tüm katmanları.

İşletmenin sermayesini tahsis eden kişiler olan işletme sahipleri (ortaklar), işletmeye koymuş oldukları sermayenin etkin kullanılıp kullanılmadığı, işletmenin finansal durumu, faaliyet sonuçları ve nakit akışları hakkındaki bilgilere ulaşmak istemektedirler. İşletme sahipleri işletmedeki ortaklıklarını devam ettirme ya da ortaklıktan ayrılma konusunda değerlendirmeler yapabilmek için finansal tablolardan yararlanırlar.

Diğer taraftan yöneticiler, cari dönemdeki sorumluluklarını değerlendirmek ve işletmenin bu dönemde amaçlarına ne derece ulaştığını görebilmek için finansal tablo kalemlerine gereksinim duyarlar. Bunun yanı sıra, yöneticiler ileriye yönelik üretim, satış, finans, yönetim, yatırım vb. politikalarını belirlerken, finansal tablolardan elde edecekleri bilgiler kararlarında etkili olacaktır.

Sermaye piyasanın gelişmiş olduğu ülkelerde en önemli finansal tablo kullanıcılarından biri olan mevcut ve potansiyel yatırımcıların, yatırım kararlarında kullandıkları en etkili bilgi aracı finansal tablolardır (Sultanoğlu, 2014, s. 1-2). Yatırımcılar yatırım yapma kararı, yatırımın miktarı, getirisi ya da riski, devamlılığı veya elden çıkarılması ile ilgili değerlendirmelerde bulunurken finansal tablolara ihtiyaç duymaktadırlar. Bir işletmenin hisse sahipleri olan yatırımcıların işletmenin kendilerine kar payı ödeme gücü ile ilgili bilgilere de ihtiyaçları vardır. Ekonomik faaliyetlerin küresel boyutlara ulaşması, yatırımcıların sadece kendi ülke sınırları içerisindeki işletmelerle değil aynı zamanda ülke sınırları dışındaki işletmelerle de etkileşim içerisinde olması, finansal tabloları, yatırımcılar açısından daha da önemli hale getirmiştir.

İşletmenin finansman ihtiyacını karşılayan kişi ya da kurumlar olan borç ve kredi veren taraflar, işletmeye borç vermeden önce işletmenin finansal durumu hakkında bilgi sahibi olmak isterler. İşletmenin borcunu ödeme gücü var mı? İşletmeye hangi vadede borç verilebilir? İşletme süreklilik arz ediyor mu? Borç ve kredi veren tarafların işletmenin finansal performansı ile ilgili bu sorulara cevap bulabilmesi için finansal tablo bilgilerine ihtiyaçları vardır.

Zihinsel güç, beden gücü ve sahip oldukları bilgi birikimini kullanarak işletme faaliyetlerinin devamlılığını sağlayan çalışanlar ile çalışanları temsil eden gruplar işletmenin karlılığı ve sürekliliği ile ilgili bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Bunun yanı sıra işletmenin kendilerine ücretlerini, emeklilik durumunda emeklilikle ilgili sorumluluklarını yerine getirme kabiliyetlerini ve işletmenin iş sağlama imkanlarıyla ilgili bilgilerle de ilgilenmektedirler.

İşletme ile ticari faaliyetlerde bulunan müşteriler, bu ilişkileri sürdürmek, geliştirmek ya da sonlandırmak için işletmenin devamlılığına ilişkin bilgilerle ilgilenmektedirler.

İşletmeye hammadde, yarı mamul ya da mamul sağlayan tedarikçiler, işletme ile ticari ilişkilerde bulunma kararı verirken, işletmenin borçlarını ödeme gücüne göre vade belirlerken ve ilişkileri sürdürme ya da sona erdirmeye kararları alırken finansal bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Bunlar aslında bir şekilde işletmeye fon kullandırdıkları için, işletmeye borç verenlere kıyasla işletmenin kısa vadedeki performansı ile daha fazla ilgilenirler.

Yatırımcıların yatırım kararlarına yön veren finansal analistler için finansal tablo bilgileri önemli bir kaynak niteliğindedir. Finansal analistler işletmenin mali durumu ile ilgili bilgilere finansal tablolar aracılığı ile ulaşarak yatırımcıların kararlarında etkin rol oynayabilmektedirler.

Devlet ve düzenleyici kuruluşlar, işletme faaliyetlerinin düzenlenmesi, izlenmesi, kontrol edilmesi, verginin alınması ve genel ekonomi politikasının belirlenmesinde kullanılacak istatistiksel bilgiler için finansal tablolardan yararlanmaktadırlar (Sultanoğlu, 2014, s. 15).

Tüm bu bahsedilen finansal tablo kullanıcılarına ihtiyaçları olan bilgileri sağlayan finansal tablolar bazı kullanım kısıtlarına sahiptir.

2.2.5. Finansal Tabloların Kullanım Kısıtları

Finansal tablo kullanıcılarının ekonomik kararlarına esas teşkil eden finansal tabloların ne olduğunu, hangi bilgileri sağlayabileceğini bilmeleri gerekmektedir. Çünkü finansal tablolar, kullanıcıların minimum düzeyde de olsa finansal tabloların özellikleri ve muhasebe terminolojisi hakkında bilgi sahibi oldukları göz önünde bulundurularak hazırlanmaktadır. Finansal tablo kullanıcıları için kullanım sınırı oluşturan özellikler şunlardır (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 48-49);

- Finansal tablolar asıl olarak tarihi bilgileri içermektedir. Enflasyon ortamları hariç, finansal bilgiler tarihi maliyete göre hazırlanıp sunulmaktadır.
- Finansal tablolar, kullanıcıların her birinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere genel amaçlara göre hazırlanmaktadır.
- Finansal tablolar genel amaçlar göz önünde bulundurularak bölümlendirilmektedir.
- Çok sayıdaki işlem finansal tablolarda özet olarak sunulmaktadır.
- Finansal tablolar düzenlendiği ülkenin para birimine göre hazırlanmaktadır.
- Finansal tablolar nakit esasından çok tahakkuk esasına göre hazırlanmaktadır.
- Finansal tablolarda kullanılan dil muhasebe dilidir. Bu yüzden, finansal tablolar muhasebe ilke ve kavramlarından etkilenmektedir.

Bilgi kullanıcılarının finansal tabloları değerlendirirken finansal tablolardan beklenen niteliksel özelliklerin yanı sıra, bu sınırlılıkları da dikkate alarak finansal tabloları yorumlaması gerekmektedir.

2.2.6. Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri

Finansal tablo kullanıcılarının işletmenin mevcut durumunu değerlendirip gelecekle ilgili rasyonel tahminlerde bulunabilmeleri için finansal tabloların sahip olması gereken niteliksel özellikler (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 41-48);

- Anlaşılabilirlik (Anlaşılabilir Olma)
- İhtiyaca Uygunluk
- Güvenilirlik (Güvenilir Olma)
- Karşılaştırılabilirlik (Karşılaştırılabilir Olma)

Finansal tablolarda sunulan bilgilerin işletmenin ekonomik faaliyetleri ve faaliyet gösterdiği sektör hakkında bilgi sahibi olan ve bu bilgileri makul özenle inceleyebilen kullanıcıların tam olarak anlayabileceği biçimde olması anlaşılabilirlik olarak ifade edilmektedir (Ulus, 2008, s. 141-148). Anlaşılabilir olma, finansal tabloların kullanıcıların kolaylıkla anlayabileceği düzeyde hazırlanması anlamına gelmektedir. Finansal tablolar anlaşılabilir oldukları ölçüde bilgi kullanıcılarının ekonomik karar süreçlerini etkileyecek yararlı ve anlamlı bilgiler sunmaktadırlar.

Finansal tablo bilgilerinin faydalı olabilmesi için bu bilgilerin karar verme sürecinde ortakların, yöneticilerin, yatırımcıların ve diğer finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarına uygun olması gerekmektedir (Ulus, 2008, s. 141-148). Eğer bilgi geçmişteki, bugünkü ve gelecekteki olayların değerlendirilmesini sağlamak, geçmiş olaylarla ilgili değerlendirmeleri doğrulamak ya da düzeltmek yoluyla finansal bilgi kullanıcılarının ekonomik nitelikteki kararlarını etkiliyorsa uygunluk özelliği taşımaktadır (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, 2015, md. NÖ26). Bilgilerin bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için, kullanıcıların olaylarla ilgili tahmin ve değerlendirme yapabiliyor olması ve zamanında sunulması gerekmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 43-45).

Finansal tablolarda sunulan bilgilerin kullanıcıların kararlarında etkili olabilmesi için bu bilgilerin güvenilir olması gerekmektedir. Tarafsız, önyargı ve hatalardan makul nispette arınmış, temsil edilmek istenen şeye bağlı kalarak temsil edilen bilgi güvenilir bilgidir. Güvenilirlik, bilginin özün önceliği kavramına istinaden temsilde doğruluk, kanıtlanabilirlik ve tarafsızlık özelliklerini taşıması ve ihtiyatlılık ilkesine uyum ile mümkündür (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 45-46).

Finansal tabloların en önemli özelliklerinden biri de karşılaştırılabilir olmalarıdır. Karşılaştırmanın yapılabilmesi için tutarlılık ilkesi gereği kullanılan muhasebe politikalarının birbirini takip eden yıllarda farklılık göstermemesi gerekmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 46-48). Finansal tablo kullanıcılarının işletmenin finansal durumu, faaliyet sonuçları ve nakit akışları hakkında değerlendirmelerde bulunabilmeleri için, hem işletmenin cari dönemi ile önceki dönemini hem de işletmeyi sektördeki diğer işletmelerle karşılaştırabiliyor olmaları gerekmektedir.

2.2.7. Finansal Tablo Türleri

Farklı ihtiyaçlarından dolayı işletme hakkında bilgi sahibi olmak isteyen grupların, işletmelerin ortaya koyduğu finansal bilgiye ve dolayısıyla bu bilgilerin sunulduğu finansal tablolara her zaman ihtiyaçları vardır. İşletmede meydana gelen ve ekonomik değeri olan işlemler sonucunda ortaya çıkan finansal bilgilerin işletme ile ilgili taraflara belirli aralıklarla sunulmasını sağlayan finansal tablolar, Tekdüzen Hesap Planı'na ve Türkiye Muhasebe Standartları'na göre hazırlanması bakımından farklılık arz etmektedir.

Tekdüzen Hesap Planı'na göre finansal tablolar; temel ve ek finansal tablolar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İşletmenin finansal durumu ve performansı hakkında işletme ile ilgili taraflara bilgi sağlayan temel finansal tablolar, bilanço ve gelir tablosudur. İşletmeler finansal durumlarını işletme ile ilgilenen taraflara sunarken temel finansal tabloların yanında ek finansal tabloları da kullanmaktadırlar. İşletmelerin hazırladıkları ek finansal tablolar nakit akım tablosu, kar dağıtım tablosu, öz kaynaklar değişim tablosu ve fon akım tablosudur.

Türkiye Muhasebe Standartları'na göre ise tam bir finansal tablolar seti; bilanço, gelir tablosu, özkaynaklar değişim tablosu, nakit akış tablosu ve önemli muhasebe politikalarını özetleyen dipnotlar ve diğer açıklayıcı notları içeren bölümlerden oluşmaktadır. Bu bölümde finansal tablo türleri, TMS'deki finansal tablolar seti esas alınarak açıklanmıştır.

Türkiye Muhasebe Standartları'na (TMS) göre “finansal durum tablosu” olarak adlandırılan bilanço, bir işletmenin belli bir tarihteki varlıkları ile bu varlıkların finanse edildiği kaynakları gösteren tablodur. Bilanço, esasen belli bir tarihte hesap kalemlerinin kapatılması ile ortaya çıkan ve cari dönemden sonraki döneme devredilen, mevcut alacak ve borç bakiyelerini gösteren bir finansal durum tablosudur. Muhasebe ilkelerine uygun olarak hazırlanan bilançonun amacı, işletmenin belirli bir tarihteki mali durumunun ilgililere gerçeğe uygun olarak sunulmasıdır. Bilanço kullanıcılara, işletmenin bir yıl veya bir yıldan daha uzun sürede satılması, nakde dönüşmesi, kullanılması veya tüketilmesi muhtemel varlıkları ile tahsil edilmesi beklenen alacaklarıyla ilgili bilgiler sunarak işletmenin likidite yapısının değerlendirilmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda bilgi kullanıcıları bilançolar aracılığıyla işletmenin kısa ve uzun vadeli borçları ile işletme sahibi ve ortaklarının işletme üzerindeki haklarıyla ilgili bilgilere ulaşabilmektedirler. Bilançolar, işletmenin likidite yapısı, varlıklarını

doğru kaynaklarla finanse etme yapısı gibi işletmenin genel finansal durumu hakkında bilgi elde etmek isteyen finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçları olan bilgileri sunmaları açısından önemli bir araçtır.

Standartların uygulanmaya başlaması ile birlikte “kapsamlı gelir tablosu” olarak ifade edilen gelir tablosu, işletmenin belli bir faaliyet dönemi içerisindeki gelirleri, katlandığı giderleri ve maliyetleri ile bunun sonucunda elde ettiği dönem net karı ya da zararını gösteren bir performans raporudur. Başka bir ifadeyle, gelir tablosu kullanıcılara, belli bir faaliyet dönemine ait işletmenin satışları, diğer gelir kalemleri ve bu gelirler için katlanılan gider ve maliyetleri içeren bilgiler sağlar. İşletmenin gelişmesine paralel olarak, bulunduğu döneme ait kazanç yapısını ve işletmenin bir döneme ait faaliyetleri hakkında bilgiler gelir tabloları aracılığı ile elde edilmektedir. Bu yönü ile gelir tablosu, finansal tablo kullanıcılarına işletmenin belirli bir dönemdeki faaliyetlerinin bir bütün olarak mali açıdan başarı derecesinin değerlendirilmesini sağlar. Yatırımcılar, işletmenin paydaşları ve diğer kullanıcılar açısından önem arz eden kar kalemine ilişkin bilgiler gelir tablosunda bilançoya nazaran daha ayrıntılı ifade edilmektedir. Bu sayede işletmelerin gelir yaratma gücü incelenmekte ve faaliyet kontrolü sağlanabilmektedir. En önemli finansal tablo kullanıcılarından olan yatırımcılar, mevcut ve potansiyel yatırımlarının verimliliğini tespit etmede, yatırımların bugünkü ve gelecekteki kazançlarını değerlendirmede gelir tablosu bilgilerinden faydalanmaktadırlar (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 178-179).

İşletmelerin öz kaynaklarında meydana gelen tüm değişiklikleri gözlemleyebilmek için öz kaynaklar değişim tablosunun düzenlenmesi gerekmektedir. Bu tablolar aracılığı ile, işletmelerin her bir öz kaynak kaleminin dönem başı ve dönem sonu bakiyeleri arasındaki değişimin kullanıcılara aktarılması sağlanır.

Tahakkuk esasına göre düzenlenen bilanço ve gelir tablosu, işletmenin nakit akışı ve nakit yaratma gücü hakkında gerekli bilgiler sunmamaktadır. İşletmede bir faaliyet dönemi içerisinde meydana gelen nakit akışlarını ve işletmenin nakit yaratma kabiliyetini; işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerine göre sunan tablo nakit akış tablosudur. Diğer bir ifadeyle bu tablo, ardışık iki dönem arasındaki nakit ve nakit benzeri varlık tutarlarındaki değişimi açıklamaktadır. Finansal tablo kullanıcıları bu tablo aracılığı ile, işletmenin döneme ait para tahsilat ve ödemelerini kaynak ve kullanım yerleri itibarıyla görebilmektedir. Öncesinde zorunlu olmamakla birlikte, 2005 yılı itibarıyla SPK kapsamındaki şirket ve finansal kuruluşlar uluslararası formatlar

çerçevesinde nakit akış tablolarını zorunlu olarak hazırlamaktadırlar (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 358-359).

Bu tabloların asli unsuru olan dipnotlar ve diğer açıklayıcı notlar, tabloların anlaşılabilirliğini arttırmak amacıyla, tablo kalemleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler sunmaktadır. Dipnotlarda tablolardaki kalemlerle ilgili açıklayıcı metinler ve uygulanan muhasebe politikaları ile ilgili ayrıntılara yer verilerek finansal tablolara açıklık kazandırılmaktadır.

TMS'ye göre ele alınan finansal tablolar seti, sadece bir işletme hakkında finansal bilgi sağlayan (bireysel) veya işletmeler topluluğundan oluşan ekonomik grupla ilgili finansal bilgiler sunan (konsolide) finansal tablo şeklinde düzenlenebilmektedir.

2.2.8. Bireysel ve Konsolide Finansal Tablo Ayrımı

Günümüzde ekonomik ve faaliyetler nedeniyle dolayı işletmeler iş hacimlerini daha da genişletmektedir. İşletmeler diğer işletmelerin faaliyetlerinden yararlanmak, rekabet avantajı sağlamak, piyasada daha uzun süre varlığını sürdürebilmek ve finansman kaynağı yaratmak gibi sebeplerden dolayı başka işletmelerle birleşme veya ortaklık şeklinde işbirliğine gitmektedir. Bunun sonucunda işletmelerin bir araya gelmesi ile oluşan ekonomik birlikteliği ifade eden grubun finansal durumu ve faaliyet sonuçları hakkında doğru ve güvenilir bilgilere ulaşmak önemli hale gelmektedir. Bu yüzden işletmelerin bireysel finansal tabloları yanında konsolide finansal tablolarının da düzenlenmesi bir gereklilik olarak ortaya çıkmıştır. Konsolide finansal tablolar işletmelerin tek tek değerlendirilmesi yerine bir bütün olarak değerlendirmesini sağlaması açısından önemlidir. Çünkü grubu oluşturan işletmelerin birbirleriyle yaptıkları işlemlerden (grup içi işlemler) dolayı bireysel finansal tablolar olduğundan daha farklı görülebilmektedir. Fakat konsolide finansal tablolar, yatırımcılar ve diğer kullanıcıların birden fazla işletmeyi tek bir iktisadi yapı olarak değerlendirmesini ve doğru kararlar vermelerini sağlayacaktır. Birbiriyle ilişkili işletmelerin finansal yapılarını ve performanslarını kullanıcılara sunabilmek için, konsolide finansal tablolar düzenlemeleri gerekmektedir.

Öncelikle günümüzde Türkiye’de işletmelerin bireysel finansal tablolarını hazırlarken dikkate aldıkları TMS 27’ye göre bireysel finansal tablolar kavramını açıklamakta yarar vardır.

Bireysel finansal tablolar; “Standart hükümlerine uygun olarak bağlı ortaklıklardaki, iş ortaklıklarındaki ve iştiraklerdeki yatırımlarını, maliyet bedeli üzerinden, TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı hükümleri uyarınca ya da TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardında tanımlanan öz kaynak yöntemini kullanarak muhasebeleştirmeyi tercih eden işletmeler tarafından sunulan finansal tablolardır” (TMS 27, 2015, md. 4). Bu tablolar; bazı özel durumlar dışında, konsolide finansal tablolara ilave olarak sunulan ya da bağlı ortaklıklarda yatırımı olmayıp, iştiraklerde veya iş ortaklıklarında yatırımı olan ve söz konusu yatırımlarını TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar standardı uyarınca öz kaynak yöntemini kullanarak muhasebeleştirmesi gereken bir yatırımcının finansal tablolarına ilave olarak sunulan tablolarıdır (TMS 27, 2015, md. 6). Bağlı ortaklık veya iştiraki veya herhangi bir iş ortaklığında payı bulunmayan işletmenin hazırlamış oldukları finansal tablolar bireysel finansal tablo olarak nitelendirilmemektedir (TMS 27, 2015, md. 7). TFRS 10’un 4 (a) paragrafına göre konsolidasyondan veya TMS 28’in (2011’de değişen şekli ile) 17. paragrafına göre öz kaynak yönteminden muaf tutulan işletmeler, finansal tablo olarak sadece bireysel finansal tablolarını sunabilirler. Sunulan cari dönem ve tüm karşılaştırmalı dönemler boyunca tüm bağlı ortaklıkları için TFRS 10’un 31. paragrafına göre konsolidasyon istisnası uygulayan yatırım işletmesi finansal tabloları olarak sadece bireysel finansal tabloları sunar (TMS 27, 2015, md. 8, 8A).

İşletmelerin konsolide finansal tablo hazırlamayıp sadece bireysel finansal tablolarını hazırlaması, ana ortaklığın konsolide finansal tablo hazırlama zorunluluğunun olmaması ile mümkündür (Şavlı, 2014, s. 135). Bir işletme bireysel finansal tablolarını hazırlarken, bu tablolarda bağlı ortaklıkları, iş ortaklıkları ve iştiraklerindeki yatırımlarını maliyet bedeliyle, TFRS 9 Finansal Araçlara göre ya da TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlarda tanımlanan şekliyle öz kaynak yöntemini kullanarak muhasebeleştirir (TMS 27, 2015, md. 10).

Ana ortaklık niteliğinde olan bir işletme konsolide finansal tablolarını hazırlayıp sunmak zorundadır. Fakat TFRS 10’a göre bazı koşulları taşımaları durumunda bir ana ortaklık konsolide finansal tablo hazırlamamayı tercih edebilmektedir. Bu durumda bireysel finansal tablo hazırlayan ana ortaklık, bireysel finansal tablolarında bu durumla ilgili açıklamalara yer vermesi gerekmektedir. Borsada işlem gören işletmelerin (2014 yılından itibaren yatırım ortaklıkları hariç), konsolide finansal tablolarına ek olarak bireysel finansal tablolarını kamuya açıklama zorunlulukları yoktur.

İlişkili tarafların tek bir işletme olarak değerlendirilerek hazırlanan konsolide finansal tablolar, bu çalışmanın ana teması olması nedeniyle aşağıda detaylı olarak incelenmiştir.

2.3. Konsolide Finansal Tablolar

Birden fazla işletmenin belirli faaliyet dönemlerindeki finansal işlemlerini ilgililere aktaran konsolide finansal tablolarla ilgili olarak bu bölümde; konsolide finansal tablo kavramı, konsolide finansal tabloların tarihsel gelişimi, amacı ve önemi, kısıtları ve türleri ile ilgili açıklamalardan sonra konsolide finansal tabloların düzenlenmesine yer verilmiştir.

2.3.1. Konsolide Finansal Tablo Kavramı

İşletmeler karlarını maksimize etmek, işletmenin sürekliliğini sağlamak gibi amaçlarından dolayı başka işletmelere yatırımlar yapmaktadır. Bu durumda yatırım yapan işletme (ana ortaklık), finansal durumu ve performansı ile ilgili bilgileri konsolide finansal tablolar aracılığı ile kullanıcılara sunmaktadır. Muhasebe literatürü açısından değerlendirildiğinde konsolide finansal tablolar, birden fazla işletmeye ait finansal tabloların birleştirilerek yeni bir tüzel kişiliğe ait finansal tablo olarak hazırlanmasıdır.

Konsolide finansal tablolar ana işletme ve bağlı ortaklıklardan oluşan ve hukuki birleşmeden ziyade ekonomik birleşmeyi ifade eden işletmeler topluluğunun finansal durumunu ve performansını toplu bir şekilde gösteren tablolardır (Akbulut, 1994, s. 4; Blommaert, 1996, s. 383; Yardımcıoğlu, 2008, s. 145; Futaruma, 2010, s. 8; Terzi, 2013, s. 255). Bireysel finansal tablolar tek bir işletmenin, konsolide finansal tablolar ise bir grubu oluşturan ve ayrı tüzel kişiliklere sahip işletmelerin aktif, pasif, gelir ve gider kalemlerinin ana işletmenin ilgili kalemleri ile birleştirilmesi sonucu elde edilen gruba ait finansal tablolardır (Hove, 2006, s. 3; Yüksel, 2008, s. 2; Özşahin, 2009, s. 41; Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 449; Kaya, 2011, s. 1; Aslan, 2014, s. 79-80).

Srinivasan ve Narasimhan (2008) konsolide finansal tabloları, bir bütün olarak ana ortaklığın bireysel işlemlerini ve grupla ilgili işlemlerini kapsayan ve ana ortaklık tarafından düzenlenen finansal tablolar olarak tanımlamışlardır.

Grupla ilgili bilgiler sunan konsolide finansal tablo kavramını daha anlaşılır kılmak için, konsolide finansal tabloların süreç içerisindeki gelişimi incelenmiştir.

2.3.2. Konsolide Finansal Tabloların Tarihsel Gelişimi

Konsolide finansal tablolar ilk olarak 20. yüzyılın başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ortaya çıkmıştır. Bazı Amerikan işletmelerinin 20. yüzyıldan önce de konsolide finansal tablo düzenlemelerine rağmen, ilk konsolide finansal tabloların 1901 yılında ABD'de United States Steel Company isimli çelik işletmesi tarafından hazırlandığı kabul edilmektedir (Nobes ve Parker, 1991, s. 283-284).

İngiltere'de 1920'lerde çok az işletme tarafından hazırlanmasına rağmen, genel olarak 1948 yılında yayınlanan Şirketler Yasası (Companies Act) ile konsolide finansal tablolar hazırlanmaya başlanmıştır (Kaya, 2011, s. 3; Aslan, 2014, s. 80).

Almanya'da ise, 1960'larda çıkarılan bir yasayla sadece Almanya'daki bağlı ortaklıkların konsolidasyonu zorunlu hale getirilmiştir. Bu uygulama, 1990 yılında yurtdışındaki bağlı ortaklıkların da konsolidasyona dahil edilmesi ile genişletilmiştir (Kaya, 2011, s. 3).

Fransa'da 1967 yılında sadece 22 işletme konsolide bilançolarını yayınlamıştır. 1983 yılında Fransa Borsası'nda işlem gören işletmelerin %85'i konsolide finansal tablolarını halka açıklamıştır. Fransa'da 1986 yılından sonra konsolide finansal tabloların hazırlanması yasal bir zorunluluk haline gelmiştir (Nobes ve Parker, 1991, s.284).

Hollanda'da işletmeler 1970'li yıllarda konsolide finansal tablo düzenlemeye başlamışlardır (Aslan, 2014, s. 81). İtalya'da sadece hisse senetleri borsada işlem gören grup işletmeleri konsolide finansal tablo düzenlemektedir. İsviçre'de ise konsolide finansal tablo düzenleme konusunda uzun yıllar herhangi bir düzenleme yapılmamasına rağmen, grup işletmeleri konsolide finansal tablo düzenlemektedirler (Kaya, 2011, s. 3).

Avrupa ülkelerinde, 1983 yılında kabul edilen Yedinci Yönerge konsolide finansal tablo işlemlerine önemli bir işlerlik kazandırmıştır (Terzi, 2013, s. 257). Ancak Yedinci Yönerge'nin üye ülkelerin yasalarına dahil edilmesi 1990'lı yıllara kadar sürmüştür (Kaya, 2011, s. 3; Nobes ve Parker, 1991, s. 284). Avrupa'da konsolide finansal tablo uygulamalarının bu yönerge ile başladığı kabul edilmektedir (Aslan, 2014, s. 81).

Süreç içerisinde konsolide finansal tablolarla ilgili ABD, İngiltere, Hollanda gibi birçok ülkede muhasebe standartları oluşturulmuştur. Ayrıca Avrupa Birliği Muhasebe Yönergeleri ve ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) Muhasebe

Standartları ile konsolide finansal tablolara uyumun sağlanması amaçlanmıştır (Kaya, 2011, s. 4).

Özetleyecek olursak, ülkelerin ekonomik, sosyal ve hukuki yapılarındaki farklılıktan dolayı finansal raporlama sistemleri de farklılık arz etmektedir. Fransa ve Almanya gibi yasal düzenlemelere ağırlık verilen ülkelerde muhasebe, süreç içerisinde yasal birimlere odaklanmıştır. ABD ve İngiltere gibi geleneksel hukuk ülkelerinde ise muhasebenin, ekonomik birimlere yöneldiği söylenebilir. Bu yüzden de yasa ve kurallara sıkı bir şekilde bağlı ülkelerde konsolidasyonun geleneksel olarak pek yaygın olmadığı görüşü ileri sürülür. Bu gibi ülkeler ancak küreselleşme ile birlikte artan fon ihtiyaçlarını karşılayabilmek için konsolide finansal tablolara gereksinim duymuşlardır. Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye’de uluslararası finansal raporlama ve muhasebe standartlarına göre konsolide finansal tablo düzenlemeye yasal bir zorunluluk olarak 2005 yılında başlanmış olması bunun tipik bir örneğidir (Kaya, 2011, s. 3-4).

2.3.3. Konsolide Finansal Tabloların Amacı ve Önemi

Ana işletme ve kontrolündeki bağlı işletmelerin ayrı ayrı hazırlamış oldukları finansal tablolar, grup hakkında kullanıcılara gerekli bilgiler sunmamaktadır. Grup hakkındaki bilgiler, grubu oluşturan işletmelerin finansal tablolarının belirli standartlar çerçevesinde bir araya getirilmesiyle oluşan konsolide finansal tablolar aracılığıyla sağlanmaktadır. Konsolide finansal tablolarla sadece ana işletmeye değil, aynı zamanda ana işletmenin bağlı işletmelerine de finansal tablolarla ilgili bilgi sağlanması hedeflenmektedir (Srinivasan ve Narasimhan; 2008, s. 27). Bu amaç doğrultusunda, konsolide finansal tablolarla ana işletmenin hissedarlarına ve grubu oluşturan tüm ortaklık ve iştiraklere ihtiyaçları olan bilgiler sunulmaktadır (Blommaert, 1996, s. 384). Özetle, konsolide finansal tabloların iki temel amacından söz etmek mümkündür (Yüksel, 2008, s. 13);

- Birinci amaç, kişilik kavramı gereği (Tanış, 2014, s. 69) ayrı tüzel kişiliklere sahip fakat ekonomik olarak birbirine bağlı işletmelerin varlıklarını, borçlarını, gelirlerini ve giderlerini tek bir işletmeye aitmiş gibi göstermek,
- Diğer amaç ise grubun ortaklarına ana işletme ve kontrolündeki işletmeler hakkında finansal bilgi sağlamaktır.

Grup hakkında bilgi sağlamak amacıyla, grubu oluşturan işletmelerin finansal tablolarına bakan kullanıcılar, işletmelerin grup içi işlemlerinden dolayı (grubu oluşturan işletmelerin birbirleriyle yaptıkları işlemler) finansal tablo rakamlarını olduğundan daha fazla görebilmektedir. Konsolide finansal tablolar hazırlanması ile bu durum oluşmamakta ve kullanıcıların doğru ve güvenilir kaynaklardan bilgi elde etmeleri sağlanmaktadır (Terzi, 2013, s. 256). Ayrıca işletmeler arasında gerçekleşen işlemlerin göz ardı edilmesi, grubu oluşturan işletmelerin hesap kalemlerinde değişiklik yaparak mevcut durumlarını olduğundan farklı gösterip kullanıcıların yanlış bilgilendirilmesi sorununu ortadan kaldırmaktadır. Örneğin; ana ortaklığın bağlı ortaklığından fazla kira geliri tahsil ederek karını olduğundan fazla göstermesi mümkündür. Fakat konsolide finansal tabloların hazırlanması ile, işletmelerin finansal tablolarında yapmış olduğu değişiklikler konsolide finansal tablolara yansımamaktadır.

Sermaye piyasası gelişmiş ülke borsalarında olduğu gibi Türkiye’de, borsada işlem gören işletmelerin diğer işletme/işletmelerle birleşerek finansal ve faaliyetler açısından yarar sağlamayı amaçlamaları, grup işletmelerin sayısının her geçen gün artmasına sebep olmaktadır. Bu durum konsolide finansal tabloların gerekliliğini vurgulamak açısından önemlidir.

İşletmelerin bir ya da daha fazla işletme ile birleşerek ekonomik birliktelik sağlama girişimleri konsolide finansal tablolara olan önemi arttırırken, konsolide finansal tabloların bazı sınırlarını göz ardı etmemek gerekmektedir.

2.3.4. Konsolide Finansal Tabloların Kısıtları

Ayrı tüzel kişiliklere sahip olmalarından dolayı grup içindeki işletmelerin her biri farklı muhasebe sistemi ve değerlendirme yöntemlerine sahip olabilirler. Grup içindeki işletmelerin farklı muhasebe sistemi ve değerlendirme yöntemine sahip olması konsolide finansal tabloların sonuçlarında farklılıklar yaratabilmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 455-456). Bunun yanı sıra, iyi bir finansal yapıya sahip olmayan işletme grup içindeki diğer işletmelerin etkisi ile manipüle edilerek güçlü finansal yapıya sahipmiş gibi görünebilir. Yani konsolide finansal tablolarla grup içindeki işletmelerin her birinin finansal durumu ya da performansı hakkında bilgi sağlanamamaktadır. Bu durum, finansal tablo kullanıcılarının karar sürecinde yanlış kararlar almalarına sebep olabilmektedir.

Küreselleşmenin her alanda olduğu gibi konsolide finansal tablo alanına da yeni bir boyut kazandırması ile işletmeler yabancı bağlı ortaklıklara ve iştiraklere sahip olabilmektedir. Bu işletmeler finansal tablolarını hazırlarken bulundukları ülkenin para birimini kullanmaktadır. Konsolide finansal tabloların tek bir para birimine göre düzenlenmesi gerektiğinden, yabancı para birimi cinsinden düzenlenen bağlı işletme finansal tablolarının ana işletmenin para birimine çevrilmesi gerekmektedir. Çevirme işlemi sırasında döviz kurlarındaki dalgalanmalardan dolayı bağlı işletmelerin sonuçları konsolide finansal tablolara olduğundan farklı bir şekilde yansıyabilmektedir (Akbulut, 1994, s. 1).

Konsolide finansal tablo kullanıcılarının tüm bu sınırları göz önünde bulundurarak değerlendirme yapmaları kullanıcıların daha gerçekçi sonuçlara ulaşmasını sağlaması açısından önemlidir.

2.3.5. Konsolide Finansal Tabloların Türleri

Finansal tablo kullanıcılarının grubun finansal yapısını değerlendirmelerini ve grupla ilgili ekonomik kararlar almalarını sağlayan finansal bilgiler firmaların konsolide finansal tablolarından elde edilmektedir. Bu finansal bilgiler temel konsolide finansal tablolar olarak da ifade edilen konsolide bilanço ve konsolide gelir tablosundan sağlanmaktadır.

İşletmenin finansal durumunun değerlendirilmesi amacı ile ana işletme ve ana işletme yönetimindeki bağlı işletmelerin varlık, borç ve öz kaynak kalemlerinin bir araya getirilmesi ile konsolide bilanço oluşmaktadır.

Konsolide gelir tablosu ise grubun faaliyet sonuçlarının değerlendirilmesi amacı ile, ana işletme ve bağlı işletmelerin gelir tablosu kalemlerinin bir araya getirilmesi ile oluşmaktadır. Konsolide bilanço ve gelir tablosu grupla ilgili karar sürecinde taraflara önemli veriler sunmaktadır. Söz konusu konsolide finansal tablolarla ilgili detaylı analiz Bölüm 3'te yapılmıştır.

2.3.6. Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesi

Ana işletme ve bağlı işletmelerin finansal tablolarından hareketle oluşturulan konsolide finansal tabloların, düzenlenme ilkeleri ve hazırlanmasında kullanılan konsolidasyon yöntemleri aşağıda detaylı olarak açıklanmıştır.

2.3.6.1. Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenme İlkeleri

Ana ortaklığın bir işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüne sahip olduğu durumlarda konsolide finansal tablolar düzenlenmektedir. Yani konsolide finansal tabloların düzenlenebilmesi ana ortaklığın bir işletmenin sermayesi ve yönetiminde çoğunluğu sağlayarak oluşturduğu kontrol gücüne bağlıdır (Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 452-453).

Ana işletme, kontrol gücü bulunan tüm işletmelerin finansal tablolarını konsolide ederek konsolide finansal tablolar hazırlamaktadır. Ana işletmenin konsolide finansal tabloları hazırlarken bazı ilkelerin göz önünde bulundurulması grubun finansal yapısı ile ilgilenen bilgi kullanıcılarına ihtiyaca uygun bilgiler sunabilmek açısından önemlidir. Konsolide finansal tabloların şu ilkeler çerçevesinde düzenlenmesi beklenir (TFRS 10, 2015, md. 19, B87, B92, B93, B95; Akdoğan ve Tenker, 2010, s. 453-455):

- Konsolide finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan ana ortaklık ve bağlı ortaklık finansal tabloları aynı tarihte hazırlanmış olmalıdır. Ana ortaklık ve bağlı ortaklığın raporlama tarihlerinin birbirinden farklı olması durumunda, uygulanması mümkün olmayan durumlar hariç olmakla birlikte, konsolidasyon amacıyla bağlı ortaklık ana ortaklığın finansal tabloları ile aynı tarihli ilave finansal tablolar düzenler. Eğer bu mümkün değilse, ana ortaklık bağlı ortaklığın finansal bilgilerini, bu finansal tabloların tarihi ile konsolide finansal tabloların tarihi arasında gerçekleşen önemli işlem veya olayların etkisine göre düzeltilmiş, en güncel bağlı ortaklık finansal tablolarını kullanarak konsolide eder. Her zaman, ana ortaklık ve bağlı ortaklığın raporlama tarihleri arasındaki fark üç aydan fazla olamaz ve raporlama dönemlerinin uzunluğu ve raporlama tarihlerinin farklılığı dönemler itibarıyla aynı olmalıdır.
- Konsolide finansal tablolar oluşturulurken grubu oluşturan işletmelerin aynı muhasebe standartlarını uygulamaları gerekmektedir. Farklı muhasebe standartlarının uygulandığı durumlarda konsolide finansal tablolar hazırlanırken gerekli düzeltmeler yapılarak uygunluk sağlanır.
- Ana ortaklık konsolide finansal tablolarını benzer koşullardaki benzer işlemler ve olaylar için uygulanan muhasebe politikalarını benimseyerek hazırlamalıdır. Grubu oluşturan işletmelerden birinin benzer işlem ve benzer koşullardaki diğer

olaylara farklı muhasebe politikaları uygulamaları durumunda konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında gerekli düzeltmeler yapılır.

- Bağlı ortaklığın faaliyet sonuçları, bağlı ortaklığın ana ortaklığın kontrolüne geçtiği tarihten itibaren konsolidasyon kapsamına alınır. Bağlı ortaklığın satışı durumunda bağlı ortaklığa ait faaliyet sonuçları elden çıkarma tarihine kadar konsolide gelir tablosuna dahil edilir. Bağlı ortaklığın elden çıkarılması tarihindeki satış bedeli ile net varlık değeri arasındaki fark sonucu oluşan kar ve zarar konsolide gelir tablosunda yer alır. Bu işlemlerle ilgili gerekli bilgiler, finansal tablolarda karşılaştırılabilirliği sağlamak amacıyla konsolide finansal tablo dipnotlarında yer almaktadır.
- Bağlı ortaklığın imtiyazlı hisse senetlerine sahip olması durumunda, ana ortaklık temettü dağıtım kararına bakmaksızın imtiyazlı paylara düşen temettü tutarına göre kar ya da zararını hesaplamaktadır.
- Konsolidasyona dahil edilmiş bağlı ortaklıkların azınlık paylarına düşen zararın tutarının bağlı ortaklıktaki azınlık payını aşması durumunda, azınlık pay sahiplerinin zararı karşılamakla ilgili herhangi bir girişimlerinin olduğu durumlar hariç olmak üzere fazla kısım bağlı ortaklıktaki çoğunluk payından karşılanır. Konsolidasyona dahil işletmelerin kara geçmesi durumunda ise, daha önce mahsup edilen tutar kadar çoğunluk payına ilave edilir.

2.3.6.2. Konsolide Finansal Tabloların Hazırlanmasında Kullanılan Konsolidasyon Yöntemleri

Konsolide finansal tablolar oluşturulurken, ana işletmenin finansal tablolarında yatırım yapılan işletmelerin nasıl raporlanacağı önem arz etmektedir. Çünkü, ana ortağın yatırım yaptığı işletmedeki sermaye payı veya oy hakkı konsolide finansal tabloların hazırlanma biçimini etkilemektedir. Aynı zamanda ana işletmenin yatırım yaptığı işletmedeki sermaye payı ya da oy hakkına göre, yatırım yapılan işletmenin niteliği de farklılık göstermektedir. Bu nedenle yatırım yapılan işletmenin niteliğine göre işletmenin konsolide finansal tabloları oluşturmada kullanacağı yöntemler farklılık arz etmektedir (Yüksel, 2008, s. 15).

Konsolidasyonu, ana ortaklık, bağlı ortaklıklar ve kontrol yetkisine sahip olunan iştirak ve diğer ortaklıklardan oluşan grubun varlık, borç, sermaye, gelir ve giderlerinin tek bir ortaklık şeklinde gösterilerek, topluluğun finansal durumu ve faaliyet sonuçları

hakkında finansal tablo kullanıcılarına bilgi sunma işlemi olarak ifade etmek mümkündür. Konsolidasyon yöntemleri ise esas olarak ana işletmenin yatırım yaptığı işletmeler üzerindeki kontrol gücü esas alınarak belirlenmektedir (Kaya, 2011, s. 29,53). TFRS 10, kontrolü konsolidasyonun dayanağı haline getirmiştir. Bu sebeple, standartta bu durum “yatırım yapılan işletmenin konsolidasyonu, yatırımcı işletmenin, yatırım yaptığı işletmenin kontrolünü elde ettiği tarihte başlar, kontrolü kaybettiği tarihte de sona erer” şeklinde ifade edilmiştir (TFRS 10, 2015, md. 20). Konsolide finansal tablolar oluşturulurken kullanılan yöntemler, tam konsolidasyon yöntemi ve öz kaynak yöntemidir. İşletmeler bağlı ortaklıklarını tam konsolidasyon, iştiraklerini ve iş ortaklıklarını ise öz kaynak yöntemine göre finansal tablolarına yansıtmaktadırlar (Şavlı, 2014, s. 135).

Konsolidasyona bağlı ortaklıkların dahil edilmesi sonucu uygulanan tam konsolidasyon yönteminde, ana ortaklık bağlı ortaklıkların hisselerinin yarısından fazlasını elinde bulundurmaktadır veya bağlı ortaklıklar üzerinde kontrol gücüne sahiptir. Konsolide finansal tablolara bağlı ortaklıkları dahil ederek ana ortaklık ve bağlı ortaklıklarından oluşan grubu tek bir ekonomik yapı haline getiren tam konsolidasyon yönteminde kontrol gücü önemli bir kriterdir (Kaya, 2011, s. 29,53). Tam konsolidasyon yönteminde, ana ortaklık ve bağlı ortaklıkların finansal tablolarındaki karşılıklı hesaplar mahsup edilip, varlık, borç, öz kaynak, gelir ve gider kalemlerini satır satır birleştirilerek grup tek bir ekonomik yapı haline getirilmektedir (Eliodor ve Ovidiu, 2013, s. 21). Ana ortaklık bilançosunun varlıklarında yer alan iştirak tutarı, bağlı ortaklığın sermayesinden düşülür. Bu işlemin ardından her iki ortaklığın iştirak oranına isabet eden kısmı alınır ve öz sermayeler birleştirilir (Yüksel, 2008, s. 16). Ayrıca ana işletme ve bağlı işletmenin hesaplarının bir bütünü oluşturduğu bu yöntemde, finansal tablo kalemlerinden azınlığa düşen paylar konsolide finansal tablolarda ayrıca gösterilmektedir (Kezik, 2008, s. 186). Bu yöntemde gelir tablolarının konsolidasyonunda toplam satış ve toplam maliyet kalemleri birleştirilerek kar kalemlerinin de birleştirilmesi sağlanır. Kar ya da zarar ise, ana ortaklık karına/zararına, bağlı ortaklıktan isabet eden karın/zararın eklenmesi ile bulunur. Konsolide net kar, ana ortaklığın ortaklarının işletmeye koymuş oldukları sermayenin karıdır. Bu nedenle, konsolide net kar elde edilirken, bağlı ortaklıklardan azınlık paylarına düşen net kar rakamları indirilir. Çünkü konsolide net kar grubun karını ifade etmektedir (Yüksel, 2008, s. 16). Ana ortaklık payı dışında kalan öz sermaye ve dönem net karı/zararı ise

“Ana Ortaklık Dışı Öz Sermaye” ve “Ana Ortaklık Dışı Kar/Zarar” olarak konsolide finansal tablolarda ayrı bir şekilde gösterilmektedir (Kezik, 2008, s. 186).

İştiraklerin ve iş ortaklığının konsolide finansal tablolarda muhasebeleştirilmesini sağlayan öz kaynak yönteminde, yatırımlar ilk ediniminde maliyet bedeli üzerinden kaydedilir. Daha sonraki dönemlerde ise ana işletme bu tutarı iştirakin net varlıklarından payına düşen kısmı gösterecek biçimde ya artırılır ya da azaltılır (Kaya, 2011, s. 81). Yatırımcının yatırım yaptığı işletmenin karı veya zararından payına düşen kısım, yatırımcının kar ya da zararı olarak muhasebeleştirilmektedir. Yatırım yapan işletmenin iştirakten almış olduğu temettüler yatırımın defter değerini azaltmaktadır. İştirakin defter değerinin diğer kapsamlı karındaki değişikliklerden (maddi duran varlıkların yeniden değerlendirilmesi veya yabancı para dönüşümünden kaynaklanan değişiklikler) yatırımcının payı kadar düzeltilmesi gerekebilir. Bu değişikliklerden dolayı yatırımcının payına düşen kısım, yatırımcının diğer kapsamlı karı içerisinde muhasebeleştirilir (TMS 28, 2015, md. 10). Öz kaynak yönteminin uygulanması, yatırımcının net varlıkları ile kar veya zararı hakkında daha bilgi verici raporlamaya imkan sağlamaktadır (TMS 28, 2015, md. 11). Bu yöntemde tam konsolidasyon yönteminde olduğu gibi hesap kalemleri tek tek birleştirilmemekte, sadece kalemlerin net etkisi dikkate alınmaktadır (Yüksel, 2008, s.17). Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu/International Accounting Standards Board (UMSK/IASB)’nın Ocak 2013 tarihinden itibaren geçerli olan TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar Standardını yayımlaması ile birlikte, TMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar Standardı yürürlükten kalkmıştır. TFRS 11’in iş ortaklıklarındaki payların muhasebeleştirilmesinde öz kaynak yöntemini zorunlu hale getirmesi ile, daha önce geçerli olan oransal konsolidasyon yönteminin kullanımı yürürlükten kalkmıştır (Karğın, 2013, s. 305).

Türkiye’de zorunlu olarak 2005 yılından itibaren uygulanmaya başlayan konsolide finansal tabloların ve hazırlanmasının daha iyi anlaşılabilmesi için, Türkiye’deki muhasebe sistemi ve konsolide finansal tablo uygulaması takip eden bölümde detaylı olarak incelenmiştir.

BÖLÜM III

TÜRK MUHASEBE SİSTEMİ VE KONSOLİDE FİNANSAL TABLolar

3.1. Giriş

Türkiye’deki muhasebe alanındaki düzenlemeler, politik ve ekonomik ilişkilerin olduğu ülkelerin muhasebe sistemlerinden etkilenecek şekilde şekillenmiştir. Süreç içerisindeki söz konusu etkileşimler ve muhasebe alanındaki düzenlemeler Türkiye’deki muhasebe sistemine yön vermiştir. Son dönemlerde ise AB’ye üyelik çalışmalarından dolayı, AB düzenlemelerinin yanı sıra Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları (UMS/UFRS) Türkiye’deki muhasebe sistemini etkilemiştir. Konsolide finansal tabloların UFRS’ye göre zorunlu olarak hazırlanması da muhasebe sistemi açısından önemli bir gelişmedir. Bu kapsamda bu bölümde, Türkiye’deki muhasebe sistemi ve konsolide finansal tablolarla ilgili çalışmalar açıklandıktan sonra, TFRS 10’a göre konsolide finansal tabloların düzenlenmesine yer verilmiş ve Türkiye’de son yıllardaki konsolide finansal tablo uygulaması ele alınmıştır.

3.2. Türk Muhasebe Sisteminin Gelişimi ve Konsolide Finansal Tablolar

Literatürde 1850-1925 yılları arası dönem Fransız etkisinde kalınan dönem olarak bilinen Türkiye’de, muhasebe sisteminin gelişimi açısından önemli bir gelişme olan çift taraflı kayıt sistemi uygulanmaya başlanmıştır. Bu dönemdeki batılılaşma hareketleri ulusal muhasebe sisteminin gelişmesine katkı sağlar niteliktedir (Uçma, 2012, s. 155). Ayrıca Türkiye bu dönemde, muhasebe sisteminde gelişmiş batılı ülkelerin sistemlerini kopya ederek, bu ülkelerin muhasebe uygulamalarını benimsemiştir.

Türkiye’de muhasebenin kanunlar ile düzenlenmesini sağlayan ve muhasebeyi etkileyen ilk düzenleme olarak da bilinen 1850 tarihli Ticaret Kanunu, 1807 tarihli Fransız Ticaret Kanunu’nun çevirisi niteliğindedir (Uçma, 2012, s. 156). Türkiye’deki muhasebe uygulamalarının Fransız muhasebe sisteminden etkilenmesinde o dönemde Fransa ile olan ekonomik ilişkilerin de önemli bir rolü bulunmaktadır.

Türkiye’de muhasebe uygulamalarında Alman sistemlerinin benimsendiği dönem, 1926-1960 yılları arasını kapsayan dönemdir. Aynı zamanda bu dönemde

muhasebe uygulamaları açısından önemli çalışmalar yapılmış olup, Ticaret Kanunu ve vergi yasalarına yönelik düzenlemeler de hızlanmıştır (Uçma, 2012, s. 159).

Türkiye’deki muhasebe uygulamaları 1960’lı yıllara kadar Alman etkisinde şekillenmesine rağmen, Amerika’nın İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünya gücü haline gelmesi ve Avrupa’daki üstün konumu aslında Amerika’nın etkisinin 1950’li yıllarda başladığını göstermektedir. 1950 yılında Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası Kurulu Türkiye’nin iktisadi durumu ile ilgili yayınladığı raporda muhasebe terminolojisi ve muhasebe pratiklerinde tek tip bir uygulamaya gereksinim olduğunu belirtmiştir. Bu rapor tek düzen muhasebe sistemine yönelik yapılan çalışmaları artırması açısından önemlidir. Türkiye’de muhasebe sistemi ile ilgili çalışmalar çoğunlukla 1960 yılından sonra gerçekleşmiştir (Uçma, 2012, s. 168-169).

Amerika’da Muhasebe İlkeleri Kurulu’nun isteği üzerine 1960’larda Paul Grady tarafından 25 ülkedeki muhasebe ilkeleri ile Amerika’nın muhasebe ilkeleri karşılaştırılmış ve farklılıklar tespit edilmiştir. 1965 yılında araştırma sonuçlarının “İşletmeler için Genel Kabul Gören Muhasebe İlkelerinin Envanteri (Inventory of Generally Accepted Accounting Principles for Business Enterprises)” adlı kitapta yayımlanması standartlaşma çalışmalarının hız kazanmasına ve uyumlaştırma sürecinin de başlamasına sebep olmuştur. Fransız Genel Muhasebe Planı, Alman Şirketler Kanunu’nda yapılan düzenlemeler, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu’nun hazırlamış olduğu denetleme rehberi ve Tek Düzen Hesap Planı’nın geliştirilmesinde bu çalışmadan faydalanılması, bu çalışmanın dünyadaki muhasebe kavramı ve ilkelerini yansıtan önemli bir kaynak olduğunu göstermektedir. Ulusal tek düzen hesap planı ile birlikte muhasebe sisteminin amacı, karşılaştırma imkanı sağlayan doğru bilgilerin finansal tablolarda sunulmasını sağlamaktır. Tek düzen muhasebe sistemi 1969 yılında Azot Sanayi A.Ş.’nde ve 1972 yılından itibaren ise 27 Kamu İktisadi Teşebbüsü’nde (KİT) uygulanmaya başlamıştır (Uçma, 2012, s. 170). Fakat hem özel sektörde uygulama alanı olmaması hem de uygulamada karşılaşılan sorunlar göz önünde bulundurularak gerekli değişiklikler yapılarak 1987 yılında tekrar yayınlanmıştır. Başlangıçta KİT’ler için zorunlu olan fakat daha sonra özel sektör tarafından da benimsenen bu çalışma Türkiye’deki muhasebe sisteminin gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Bu düzenleme 1993 yılı sonunda uygulamadan kaldırılmıştır (Sultanoğlu, 2014, s. 35).

Bankacılık ve sigortacılıkla ilgili muhasebe uygulamalarını belirli bir düzen dahilinde tek bir yapı altında birleştirmek ve finansal raporların standart bir formatta

sunulmasını sağlamak amacıyla yayınlanan Bankalar Kanunu bu alanda gerçekleştirilen ilk düzenleme olmuştur. 1958 yılında kurulan Bankalar Birliği, 1987 yılında Bankalar Kanunu'nda bazı değişiklikler yaparak yeni Bankalar Kanunu'nu yürürlüğe koymuştur. 1987 yılından itibaren, Türkiye'de faaliyet gösteren bankalar muhasebe düzenlemelerini yeni Bankalar Birliği, Hazine ve T.C. Merkez Bankası'nın birlikte hazırlamış oldukları Tekdüzen Hesap Planı (THP), Bankalar Mevzuatı ve T.C. Merkez Bankası Düzenlemeleri içinde yer alan kurallar doğrultusunda oluşturmuşlardır (Kocamaz, 2012, s. 115).

1981 yılında çıkartılan Sermaye Piyasası Kanunu ile 1983 yılında kurulan SPK, Türkiye'deki muhasebe ile ilgili ilk düzenleyici kuruluştur. Halka açık işletmeler SPK'nın yayınladığı tebliğlere göre muhasebe uygulamalarını şekillendirmişlerdir. Türkiye AB'ye tam üyelik başvurusundan sonra muhasebe uygulamalarında AB düzenlemelerinden etkilenmiştir (Kocamaz, 2012, s. 111).

Türkiye'deki muhasebe yapısı 1980'li yılların sonuna kadar 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na (VUK) göre şekillenmiştir. Kamuyu aydınlatma açısından yetersiz olan TTK'nın asıl amacı işletme sahiplerinin ve üçüncü şahısların haklarını korumak iken, VUK ve Gelir Vergisi Kanunu (GVK) hükümleri ise Türkiye muhasebe uygulamalarına yön vermiştir. VUK ile muhasebenin işleyişine bir düzen getirilmesine rağmen, muhasebe uygulamaları ve finansal raporlama sisteminin vergi matrahını belirlemeye yönelik hazırlanmasından dolayı (Bayri, 2010, s. 90-91) finansal tablo kullanıcıları yararlanacakları bilgilerin tamamına finansal tablolar aracılığıyla ulaşamamaktadırlar (Altıntaş, 2011, s. 167).

TTK ve VUK'a göre şekillenen muhasebe sisteminin tüm bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarını tam olarak karşılamaktan uzak olması, muhasebe sistemi ve finansal tabloların hazırlanmasında bir düzenin sağlanmasını gerekli kılmıştır. Bu bağlamda, Maliye Bakanlığı'nca kaliteli ve karşılaştırılabilir finansal bilgiye ulaşmak için 1994 yılında yayınlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile muhasebe sisteminde tek düzenin sağlanması ve denetimin de kolaylaştırılması hedeflenmiştir (Bayri, 2010, s.90-91). Türkiye'de finans sektörü hariç tüm işletmelerin 1994 yılından itibaren bu tebliğin hükümlerine uymaları zorunlu hale gelmiştir. Bu tebliğde muhasebenin temel kavramları, muhasebe politikalarının açıklanması, mali tablo ilkeleri, mali tabloların düzenlenmesi ve sunulması ve tekdüzen hesap çerçevesi, hesap planı ve işleyişi ile ilgili konularda düzenlemeler yapılmıştır. VUK'a dayanarak yürürlüğe konan (Yar, 2009, s.8) ve Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine (GKGMI) göre hazırlanan (Suadiye,

2012, s. 304) Tekdüzen Muhasebe Sistemi, muhasebe kayıt düzeni ve finansal raporlamanın karşılaştırılabilirliğinin sağlanması ve ulusal muhasebenin standartlaştırılması açısından önemlidir. Ayrıca tüm işletmelerin muhasebe uygulamalarında aynı hesapları kullanmasını ve aynı tip finansal tablolar düzenlemelerini sağlayan Tekdüzen Muhasebe Sistemi, ulusal düzeyde muhasebenin standartlaştırılmasında önemli bir gelişme olarak kabul edilmektedir (Bayrı, 2010, s. 90-91).

Türkiye’deki muhasebe uygulamaları zaman içerisinde TTK ve VUK’da yer alan hükümlere göre oluşmakla birlikte bu düzenlemelerin yetersiz kaldığı durumlarda kendi faaliyet alanlarında bulunan işletmelerinin muhasebe uygulamalarını yönlendirmek için SPK, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) gibi kurumlar çalışmalar yürütmektedir.

3.3. Konsolide Finansal Tablolarla İlgili Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşların

Çalışmaları

Bu kapsamda, konsolide finansal tablolarla ilgili SPK, BDDK ve TMSK’nın (şu anki adıyla Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu) çalışmaları ele alınacaktır.

3.3.1. Sermaye Piyasası Kurulu’nun Konsolide Finansal Tablolarla İlgili Çalışmaları

1980’lerde finansal sistemde serbestleşme hareketlerinin yaşanmaya başlanması ile birlikte 1981 yılında yürürlüğe giren Sermaye Piyasası Kanunu’na göre kurulan Sermaye Piyasası Kurulu, Türkiye’deki muhasebe düzenlemelerinde etkin rol oynamıştır (Uçma, 2012, s. 170-171). Türkiye’de sermaye piyasasını düzenleyen 1981 tarihli Sermaye Piyasası Kanunu’nun birinci maddesinde kanunun konusu ve amacı; “tasarrufların menkul kıymetlere yatırılarak halkın iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir şekilde katılmasını sağlamak amacıyla; sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını, tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını düzenlemek ve denetlemektir” şeklinde ifade edilmiştir (Şensoy, 2008, s. 186).

SPK’ya muhasebe standartlarını belirleme konusundaki yetkinin Sermaye Piyasası Kanunu ile verilmesi sonucunda, SPK bu yetkiye dayanarak kanun

kapsamındaki ortaklıkların uymak zorunda oldukları muhasebe standartları ile ilgili düzenlemelerde bulunmaktadır. SPK'nın muhasebe standartlarını sadece kanunda belirtilen ortaklıkların uygulama zorunluluğu bulunduğu için, bu standartlar sınırlı sayıdaki ortaklıkların finansal tablolarında tekdüzeliği sağlayabilmektedir (Sayar, 2002, s. 76-79). Sermaye piyasasını düzenleyici konumda olan SPK, sermaye piyasasında işlem gören işletmelerin ve aracı kurumların hesapların kaydedilmesi, muhasebe verilerinin kullanılması, finansal tabloların düzenlenmesi ve denetimi sırasında uyulması gerekli kuralları yayınladığı tebliğlerle düzenlemektedir (Kocamaz, 2012, s.113). SPK'nın çıkarmış olduğu tebliğler, finansal tablo kullanıcılarını bilgilendirmeye yönelik düzenlemeler içerdiği için, bu durumu bilgi kullanıcıları açısından önemli bir gelişme olarak kabul etmek mümkündür.

SPK'nın konsolide finansal tabloların düzenlenmesiyle ilgili olarak yapmış olduğu ilk düzenleme, sermaye piyasasında konsolide mali tabloların düzenlenmesi ile ilgili ilke ve kurallar hakkındaki 1992 tarihli Seri: XI No: 10 sayılı tebliğdir (Yardımcıoğlu, 2008, s. 150). Bu tebliğ, 2001 yılında değiştirilerek Seri: XI No: 21 sayılı tebliğ yürürlüğe konmuştur (Ak, 2004, s. 19-20). Seri: XI No: 21 sayılı tebliğ, ana ortaklık tarafından düzenlenecek konsolide mali tabloların hazırlanması ve ilgililere sunulması ile iştiraklerde, bağlı veya müşterek yönetime tabi ortaklıklardaki pay sahipliğinin muhasebeleştirilmesine yönelik usul ve esasları içermektedir. Ana ortaklıklar konsolide finansal tablolarını hazırlarken; ana ortaklık olsun ya da olmasın hisse senetleri borsalar veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören işletmeler, iştiraklerin muhasebeleştirilmesinde bu tebliği uygulamışlardır. Bu tebliğ hükümleri, 31 Aralık 2001 tarihinde ve daha sonra sona eren yıllık ve bundan sonra gelecek ilk ara finansal tablolardan itibaren geçerli olmuştur (Seri: XI, No: 21, md. 23). 2002 tarihinde, Seri: XI No: 21 sayılı tebliğin 23. maddesinde değişikliğe gidilerek, bu değişiklikle ilgili Seri: XI No: 22 sayılı tebliğ yayımlanmıştır. Yeni düzenleme ile birlikte Seri: XI No: 21 sayılı tebliğ, 1 Ocak 2003 tarihinden sonra sona eren yıllık ve bundan sonra gelecek ilk ara mali tablolarından itibaren geçerli olmuştur. Fakat isteyen işletmeler, 31 Aralık 2001 tarihinde ve daha sonra sona eren yıllık hesap döneminden başlamak üzere, bu tebliğ hükümlerini uygulamaya başlayabilmişlerdir. (Seri: XI, No: 22, md. 23).

Türkiye'de 1970'lerin sonundan 2004'e kadar geçen yaklaşık otuz yılı aşkın süredir yaşanan yüksek enflasyon ortamı, finansal tabloların kullanıcıların ihtiyaçları olan bilgiyi içerip içermediği konusunda bir takım endişelere sebep olmuştur. Enflasyon ortamının yarattığı olumsuz tabloyu düzetmek için SPK, 2001 tarihinde Seri: XI No: 20

sayılı tebliğ yayınlarak yüksek enflasyon dönemlerinde mali tabloların düzeltilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemiştir (Seri: XI, No: 20, md. 1). Bu tebliğ, 31 Aralık 2001 hesap dönemi için yıllık, bu tarihten sonra sona eren hesap dönemleri için de ara ve yıllık mali tablolara uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir. 2002 yılında ise, bu tebliğin uygulanma döneminde değişikliğe gidilerek Seri: XI No: 23 sayılı tebliğ yayımlanmıştır. Bu değişiklikle işletmeler Seri: XI No: 20 sayılı tebliğ hükümlerini, 1 Ocak 2003 tarihinden sonra sona eren yıllık ve bundan sonra gelecek ilk ara finansal tablolarında ya da isteyen işletmeler 31 Aralık 2001 tarihi ve daha sonra sona eren yıllık hesap dönemlerinden itibaren uygulamışlardır (Seri: XI, No: 23, md. 41). 2004 yılına gelindiğinde ise, Sermaye Piyasası Seri: XI, No: 20 sayılı tebliğ hükümleri kapsamındaki konsolide finansal tablo düzenleme yükümlülüğü bulunmayan işletmeler enflasyona göre düzeltilmiş finansal tablo düzenlerken, Sermaye Piyasası Seri: XI No: 20 ve No: 21 sayılı tebliğ hükümleri çerçevesindeki işletmeler ise, enflasyona göre düzeltilmiş konsolide finansal tablo düzenlemişlerdir.

Özellikle AB'nin, hisse senetleri borsalar ve diğer teşkilatlanmış piyasalarda işlem gören tüm işletmelerin konsolide finansal tablolarını en geç 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren UMS (yeni adıyla UFRS)'ye göre hazırlamasını zorunlu tutması, AB'ye üyelik girişiminde bulunan Türkiye'de SPK'nın muhasebe standartlarının UFRS ile uyumunun sağlanmasına yönelik çalışmalarını arttırmıştır. Bu gerekçeyle SPK, işletmelerin 1 Ocak 2005, isteyen işletmelerin ise 31 Aralık 2003 tarihinden itibaren finansal tablolarını uluslararası standartlara göre hazırlayıp sunmasını öngören 2003 tarihli Seri: XI No: 25 sayılı Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları hakkında tebliği yayınlamıştır. Bu tebliğde, işletmelerin konsolide finansal tablolarının düzenlemesi, bağlı ortaklıklar, iştirakler ve müşterek yönetime tabi teşebbüslerdeki pay sahipliğinin muhasebeleştirilmesi ve konsolide olmayan finansal tabloların düzenlenmesi ile ilgili hükümlere yer verilmiştir (Seri: XI No: 25, md. 327). Tebliğde gerekli güncellemeler yapılamadığı için, SPK isteyen işletmelerin doğrudan UFRS'yi uygulayabileceklerini belirtmiştir. Fakat bu durum borsada işlem gören işletmelerin farklı standartlara göre hazırlamış oldukları finansal tabloların karşılaştırılabilirliğini ortadan kaldırmıştır (Şavlı, 2014, s. 7-8).

SPK'nın, UMS/UFRS'lerle uyumlu TMS/TFRS'leri, AB'nin finansal raporlama ile ilgili olarak düzenlemelerini ve TMSK'nın çalışmalarını da dikkate alarak 2008 yılında Seri: XI No: 29 "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği"ni yürürlüğe koyması ile Seri: XI No: 25 sayılı tebliği yürürlükten kalkmıştır.

SPK'nın Seri: XI No: 29 düzenlemesi TMS/TFRS'lere doğrudan atıf yaptığı için Seri: XI No: 25 sayılı tebliğden farklılaşmaktadır. Bu tebliğ halkın ihtiyacı olan bilgiye doğru bir şekilde ve zamanında ulaşması için, işletmelerin finansal tablolarının hazırlanması ve ilgililere sunulması esnasında dikkate alınacak ilke, usul ve esasları belirlemektedir. İhraç etmiş olduğu sermaye piyasası araçları borsada işlem gören ortaklıklar, aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri ve bu işletmelerin TFRS'lerde tanımlanan bağlı ortaklıkları, iştirakleri ve iş ortaklıkları finansal tablolarının hazırlanması ve sunulması aşamalarında bu tebliğ hükümlerini uygulamaktadırlar. Ana ortaklığın bağlı ortaklığı, iştiraki veya iş ortaklığı olması nedeniyle bu tebliğe tabi işletmeler, bu tebliğde getirilen finansal raporların ilanı ve bunların Sermaye Piyasası Kurulu ve borsaya gönderilmesi yükümlülüğünden muaf tutulmuşlardır. İşletmeler ara dönem konsolide finansal tablolarını ilgili ara dönemin bitimini izleyen altı hafta içinde SPK'ya ve ilgili borsaya bildirirler. Eğer ara dönem finansal tabloları bağımsız denetime tabi ise, altı hafta süreye iki hafta daha eklenmektedir (Seri: XI No: 29, 2008, md. 1, 2, 4, 5 ve 11).

Son olarak Haziran 2013'te yayınlanan II-14.1 sayılı "Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği" ile, finansal tablolarını hazırlarken işletmelerin, KGK'nın yayınlamış olduğu TMS/TFRS'leri esas almaları gerektiği bildirilmiştir (Şavlı, 2014, s. 7-8). SPK, 2012 yılında yürürlüğe giren Sermaye Piyasası Kanunu ve 6102 sayılı TTK kapsamında getirilen yeniliklere uyum sağlamak için, Nisan 2013 tarihinden sonra sona eren ara dönem finansal tablolardan geçerli olmak üzere bu tebliği yayınlamıştır. Bu tebliğin yayınlanması ile, Seri: XI No: 21 ve Seri: XI No: 29 sayılı tebliğler yürürlükten kaldırılmıştır (II-14.1, 2013, md. 23). Konsolide finansal tablo hazırlamakla yükümlü yatırım ortaklıklarına bu tebliğ ile, yıllık ve ara dönem konsolide finansal tablolarıyla birlikte yıllık ve ara dönem bireysel finansal tablolarını da hazırlama ve kamuya açıklama yükümlülüğü getirilmiştir (II-14.1, 2013, md. 6-7-10-11).

Konsolide finansal tablolarla ilgili SPK'nın çalışmaları yanında BDDK tarafından da önemli çalışmalar yürütülmüştür.

3.3.2. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun Konsolide Finansal Tablolarla İlgili Çalışmaları

Bankacılık sistemindeki muhasebe uygulamaları ile ilgili olarak 1986 yılında yürürlüğe giren “Bankacılık Tek Düzen Hesap Planı ve Açıklamaları”, finansal tabloların anlaşılabilirliği ve karşılaştırılabilirliğini sağlaması açısından önemli bir gelişme sağlamıştır (Altıntaş, 2011, s. 167-169). Bankalar Kanunu’nun 1987 yılında yürürlüğe girmesi ile muhasebe uygulamaları tek bir yapı altında toplanarak, finansal tablolar standart bir formda sunulmaya başlanmıştır. Türkiye’de faaliyetlerini sürdüren bankalar muhasebe düzenlemelerini Tek Düzen Hesap Planı, Yeni Bankalar Kanunu, Bankalar Mevzuatı ve T.C. Merkez Bankası’nın düzenlemelerine göre şekillendirmişlerdir (Kocamaz, 2012, s. 115).

Banka ve sigorta şirketleri, özel finans kurumları, finansal kiralama şirketleri ile menkul kıymet yatırım fonları, aracı kurumlar ve yatırım ortaklıkları gibi mali kurum ve kuruluşların muhasebeleştirme ve finansal raporlama işlemleri T.C. Merkez Bankası’nın ortak kararı ile Hazine Müsteşarlığı tarafından belirlendikten sonra, Türkiye Bankalar Birliği tarafından uygulamaya konulmaktaydı. Daha sonra ise Hazine Müsteşarlığı’nın yetkileri BDDK’ya devretmesi ile, mali sektörün finansal raporlama ile ilgili tüm işlemlerini yürütme görevi bu kuruma verilmiştir (Altıntaş, 2011, s. 167-169).

2002 yılında bankacılık sektörünü düzenlemek ve denetlemek amacıyla kurulan BDDK, Türkiye’de faaliyetlerini sürdüren tüm bankaların muhasebe işlemlerinde tek düzeni sağlamak, konsolide ve konsolide olmayan finansal tabloların finansal tablo kullanıcılarına ihtiyaçları olan bilgileri içerecek şekilde zamanında sunulmasını sağlamak gibi amaçları gerçekleştirmek üzere, Muhasebe Uygulama Yönetmeliği ve UMS’yi göz önünde bulundurarak 19 adet muhasebe standardı yayımlamıştır (Kocamaz, 2012, s. 111-115). BDDK, 2002 tarihinde “Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesi, Bağlı Ortaklık, Birlikte Kontrol Edilen Ortaklık ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi Standardı”nı uygulamaya koymuştur. Bankalarla ilgili olarak yayınlamış oldukları muhasebe tebliğ ve yöntemlerini yürürlükten kaldıran BDDK, 2006 tarihinde “Bankaların Konsolide Finansal Tablolarının Düzenlenmesine İlişkin Tebliğ”i yürürlüğe koyarak, bu tarihten itibaren bankaların muhasebe işlemlerinde TMSK tarafından düzenlenen TMS’lerin kullanılacağını bildirmiştir (Yardımcıoğlu, 2008, s. 50-151). Bankacılık işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde olası standart

karmaşasını ortadan kaldırması ve bu sayede tekdüzeliği sağlaması açısından bu düzenlemelerin önemli gelişmeler olduğunu söylemek mümkündür.

3.3.3. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu’nun Konsolide Finansal Tablolarla İlgili Çalışmaları

Türkiye’de muhasebe mesleğine yön veren Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu yürürlüğe girdikten sonra muhasebe standartlarını düzenleme ihtiyacı artmıştır (Kocamaz, 2012, s. 116). Türkiye, IFAC (International Federation of Accountants/Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu) üyesi olmasından dolayı UMS’ye göre kendi muhasebe standartlarını hazırlamakla yükümlüdür (Başpınar, 2004, s. 50). Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) tarafından 1994 tarihinde kurulan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (TMUDESK), Türkiye’de muhasebe sisteminin gelişmesi ve UMS ile uyumlu bir muhasebe yapısının oluşturulması açısından önemli bir gelişmedir (Altıntaş, 2011, s. 168). Türkiye’de muhasebe standartları kavramı ve ilkelerinin doğması ve gelişmesinde TMUDESK, yapmış olduğu çalışmalarla önemli katkılar sağlamıştır (Kocamaz, 2012, s. 116).

TMUDESK, Uluslararası Muhasebe Standartları/International Accounting Standards ile uyumlu standartlar oluştururken Türkiye ekonomisini, işletmelerin yapısını ve gereksinimlerini göz önünde bulundurmıştır (Alkan ve Doğan, 2012, s. 89). Kurum 1996-2001 yılları arasında toplamda 19 adet TMS yayınlamıştır (Altıntaş, 2011, s. 168). Bu tarihi süreç içerisinde Ocak 1997 tarihinde yürürlüğe giren standartlardan birisi olan “TMS 5: Konsolide Finansal Tablolar” standardı, konsolide finansal tabloların düzenlenmesiyle ilgili ilke ve esasları açıklamış ve konsolide finansal tabloların dipnotlarında yer alacak bilgileri belirtmiştir (Akdoğan, 2001, s. 16). MSUGT’de bu standartların uygulanması ile ilgili herhangi bir zorunluluk olmadığı için, işletmeler tarafından yaygın olarak kullanılmamıştır (Altıntaş, 2011, s. 168).

TMUDESK’in yayınlamış olduğu standartlarla ilgili herhangi bir yaptırım gücünün olmaması, BDDK ve SPK’nın kendi bünyelerinde oluşturmuş oldukları standartları yönetmelik ve tebliğlerle kendilerine tabi işletmelere uygulama zorunluluğu getirmeleri bir karışıklığa yol açmıştır. Bu sebeple, UFRS’ye uygun olarak Türkiye’de geçerli standartları oluşturmak için Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) kurulmuştur (Alkan ve Doğan, 2012, s. 89). 1999 yılında TMSK’nın kurulması ile,

TMUDESK'in görevleri ve yapmış olduğu çalışmalar bu kuruma devredilmiştir. 2002 tarihinde TMSK, muhasebe standardı yayınlama konusunda tek yetkili kuruluş olarak fiilen faaliyetlerine başlamıştır (Kocamaz, 2012, s. 116).

TMSK, Türkiye Muhasebe Standartlarına uluslararası geçerlilik sağlamak için, UMSK ile birlikte standartların uyumu konusunda çeviri çalışmaları yürütmüştür. TMSK, konsolide finansal tablolarla ilgili olarak, 2005 tarihinde TMS 27: Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar Standardını yayımlanmıştır. Bu standart, ana ortaklığın kontrolündeki grup işletmenin konsolide finansal tablolarının hazırlanması ve sunumuna ilişkin esasları öngörmüştür (TMS 27, 2011, md. 1).

TMSK, Türkiye Finansal Raporlama Seti'ni yayımlamasının ardından 2011 yılında Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) olarak yeniden yapılandırılmıştır (Alkan ve Doğan, 2012, s. 89). 2011 tarihinden sonra, UMS ve UFRS'lerle uyumlu TMS ve TFRS oluşturma ve yayımlama yetkisi KGK'ya verilmiştir. KGK'nın amacı, yatırımcıları ve kamu yararını korumak için kaliteli finansal raporlama ve bağımsız denetim ortamı oluşturmaktır. KGK'nın yapmış olduğu çalışmalar neticesinde, konsolide finansal tabloların belirli standartlar çerçevesinde hazırlanması gerekmektedir.

3.4. Konsolide Finansal Tabloların TFRS 10'a Göre Düzenlenmesi

Dünya çapında UMSK'nın konsolide finansal tablolarla ilgili yayımlamış olduğu standartlar, konsolide finansal tabloların hazırlanması ve sunulması konusunda işletmeleri bilgilendirmektedir. Türkiye'de ise, konsolide finansal tablolarla ilgili UMSK'nın yayımlamış olduğu UMS/UFRS'lerin birebir çevirisi niteliğinde olup KGK tarafından yayımlanan TMS/TFRS'ler finansal tabloların konsolidasyonuna yön vermektedir. Aralık 2005 tarihinden sonra uygulanmaya başlayan TMS 27: Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar standardının, 2011 yılında tekrar düzenlenmesi ile bu standart TMS 27: Bireysel Finansal Tablolar ve TFRS 10: Konsolide Finansal Tablolar şeklinde ayrıştırılmıştır. Bu iki standart 31 Aralık 2012 tarihinden itibaren uygulamaya konulmuştur. Günümüzde Türkiye'de, ana ortaklık ve bağlı ortaklıklardan oluşan grup işletmelerin konsolide finansal tablolarının düzenlenmesinde TFRS 10 standardı uygulanmaktadır.

TFRS 10, bir işletme bir veya daha fazla işletmeyi kontrol ettiğinde düzenlenecek olan konsolide finansal tabloların hazırlanması ve sunumuna ilişkin

ilkeleri belirlemeyi hedeflemektedir (TFRS 10, 2015, md. 1). Bir veya daha fazla işletmeyi kontrol eden ana işletmenin konsolide finansal tablolar düzenlemesini zorunlu hale getiren bu standart, kontrol gücünün değerlendirilmesi açısından TMS 27'ye (2011 öncesi versiyonu) göre daha kapsamlı bir düzenleme içermektedir.

TFRS 10'a göre, kontrol, bir işletmenin faaliyetlerinden yarar sağlamak amacıyla, işletmenin finansman ve faaliyet politikalarını yönetebilme gücü şeklinde ifade edilmektedir (Terzi, 2013, s. 262). Yatırım yapılan işletmenin amacı ve oluşumu, işletmenin faaliyetleri ve bu faaliyet kararlarının nasıl alındığı, yatırımcı işletmenin sahip olduğu haklarla ilgili faaliyetleri yönetebilme durumunun olup olmadığı, yatırımcı işletmenin yaptığı yatırımdan dolayı değişken getirilere maruz kalıp kalmadığı ya da getiriler üzerinde hak sahibi olup olmadığı ve yatırımcı işletmenin elde edeceği getirilerin miktarını etkileyebilmek için yatırımın yapıldığı işletme üzerindeki gücünü kullanma imkanına sahip olup olmadığı gibi unsurların, kontrol gücünün değerlendirilmesinde ana işletme açısından dikkate alınması gerekmektedir (TFRS 10, 2015, md. B3).

TFRS 10'da bir işletmenin başka bir işletme/işletmeler üzerindeki kontrol gücünden söz edebilmek için güç ve getiriler arasında bir ilişkinin var olması gerekmektedir. Bu ilişki standartta; "Yatırımcı işletmenin, yatırım yaptığı işletme üzerinde güce sahip olması ve yatırım yaptığı işletmeyle olan ilişkisinden dolayı değişken getirilere maruz kalması veya bu getirilerde hak sahibi olması yeterli değildir. Ayrıca, yatırımcı işletmenin elde edeceği getirilerin miktarını etkileyebilmek için yatırım yaptığı işletme üzerindeki gücünü kullanma imkânına sahip olması gerekir" şeklinde ifade edilmiştir (TFRS 10, 2015, md. 17). TFRS 10'da kontrol esas olduğu için, ana işletmenin diğer işletmeler üzerinde kontrol gücüne sahip olabilmesi için bu şartların tümünün karşılanması gerekmektedir.

İki veya daha fazla yatırımcı işletmenin yatırım yaptıkları bir işletmenin ilgili faaliyetlerini (diğer bir ifadeyle yatırım yaptıkları işletmenin getirilerini önemli ölçüde etkileyen faaliyetleri) yönetebilmek için birlikte hareket etmek zorunda olmaları halinde, yatırım yaptıkları işletmenin birlikte kontrolü söz konusudur. Bu gibi durumlarda hiçbir yatırımcı diğerleriyle işbirliği yapmaksızın söz konusu faaliyetleri yönetemediğinden, hiçbir yatırımcı yatırım yapılan işletmeyi tek başına kontrol edememektedir. Her bir yatırımcı, bu işletmedeki payını ilgili TFRS'ler (TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar, TMS 28 İştiraklerdeki ve iş Ortaklıklarındaki Yatırımlar veya TFRS 9 Finansal Araçlar gibi) uyarınca muhasebeleştirir (TFRS 10, 2015, md. 9).

Bir işletmenin bir ya da daha fazla işletme üzerinde kontrol gücü varsa, yani tüm bağlı işletmeler tam konsolidasyon yöntemine göre raporlanıyorsa, ana işletme konsolide finansal tablolar hazırlamak zorundadır. Fakat (1) ana işletme bir başka işletmenin kısmen ya da tamamen sahip olduğu bir bağlı ortaklık durumunda ise, (2) ana ortaklığın borçlanma araçları ya da öz kaynağa bağlı finansal araçları halka açık bir piyasada işlem görmüyorsa, (3) ana ortaklık halka açık bir piyasada finansal aracını ihraç etmek için finansal tablolarını vermek suretiyle sermaye piyasası otoritesine ya da diğer düzenleyici bir kuruma başvuruda bulunmamış ise, (4) ana ortaklık ya da ara ana ortaklık halkın kullanımına açık ve TFRS 10'a göre gerçeğe uygun değer farkı kar/zarara yansıtılarak ölçülen ya da konsolide edilen bağlı ortaklıklarının konsolide finansal tablolar hazırlaması durumunda ana ortaklık konsolide finansal tablolarını sunmak zorunda değildir (TFRS 10, 2015, md. 4). Bu istisnaların dışında ana işletmelerin konsolide finansal tablolar hazırlarken bazı kriterlere uymaları gerekmektedir.

Ana işletme konsolide finansal tabloları düzenlerken, benzer koşullardaki benzer işlemler ve olaylar için yeknesak muhasebe politikalarını uygulamaktadır. Ayrıca, yatırımcı işletme yatırım yaptığı işletmenin kontrolünü elde ettiği tarihte konsolidasyon kapsamına almakta, kontrolü kaybetmesi durumunda ise kontrol dışı bırakmaktadır (TFRS 10, 2015, md. 19-20). Ana ortaklık ve bağlı ortaklığın finansal tablolarının bir bütünlük oluşturması açısından aynı raporlama tarihlerine sahip olması (TFRS 10, 2015, md. B92) finansal tablo kullanıcılarının doğru bilgilendirilmesi açısından önem arz etmektedir.

TFRS 10'da konsolidasyon işlemlerinin gerçekleştirilmesi ile ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır. Ana ortaklık ve bağlı ortaklıklarının finansal tablolarının birleştirilerek bir bütünlük sağlanmasının amaçlandığı konsolide finansal tablolar oluşturulurken, ana ortaklık ve bağlı ortaklıklarının varlık, yükümlülük, öz kaynak, gelir, gider ve nakit akışları ile ilgili kalemler birleştirilmektedir. Ana ortaklığın bağlı ortaklığa yaptığı yatırıma ilişkin yatırımın defter değeri ile bağlı ortaklıkların öz kaynaklarının ana ortaklığın payı nispetindeki tutarlar netleştirilmektedir. TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, bu konu ile ilgili ortaya çıkan şerefiyenin muhasebeleştirilmesini açıklamaktadır. Konsolide finansal tablolar oluşturulurken tekrarı önlemek amacıyla ana ortaklık ve bağlı ortaklıklar arasında gerçekleşen işlemlerle ilgili öz kaynak, gelir, gider ve nakit akışları ile grup içi varlık ve borçların tamamı elimine edilmektedir (TFRS 10, 2015, md. B86).

Bağlı ortaklıkların tüm varlık, yükümlülük, gelir ve gider kalemleri konsolide finansal tablolarda yer almaktadır. Fakat bağlı ortaklığın hisselerinin tamamının ana ortaklığa ait olmadığı durumlarda, yani bağlı ortaklığın varlık, yükümlülük, gelir ve giderlerinde üçüncü kişilerin de paylarının olması durumunda, üçüncü kişilerin paylarına isabet eden kısımların finansal tablolarda ayrı bir şekilde gösterilmesi gerekmektedir. Bir bağlı ortaklığın doğrudan veya dolaylı bir şekilde ana ortaklığa ait olmayan payları kontrol gücü olmayan payların yani ana işletmenin bağlı ortaklıktan satın aldığı hisselerden arta kalan kısmı olarak ifade edilen azınlık paylarının grubun finansal tablolarında gösterilmesi gerekmektedir (Aktaş, 2013, s. 154). Bu durumla ilgili olarak standartta şu açıklamalar yapılmıştır; “ ana ortaklık, azınlık paylarını konsolide finansal durum tablosunda öz kaynaklar içerisinde, kendi ortaklıklarının öz kaynaklarındaki paylarından ayrı olarak gösterir” (TFRS 10, 2015, md. 22). Ayrıca standartta, “ işletme kar veya zararı ve diğer kapsamlı gelirin her bir bileşenini, ana ortaklık hissedarlarına ve kontrol gücü olmayan paylara dağıtır. İşletme ayrıca, toplam kapsamlı geliri, ana ortaklık hissedarlarına ve kontrol gücü olmayan paylara da dağıtır” şeklinde açıklamaya yer verilmiştir (TFRS 10, 2015, md. B94).

Ana ortaklığın bağlı ortaklık üzerindeki kontrolü kaybettiği andan itibaren bağlı ortaklığın varlıkları ve borçları konsolide finansal durum tablosunda yer almamaktadır (TFRS 10, 2015, md. 25). “Ana ortaklık, bağlı ortaklıkta devam eden yatırımları, kontrolün ortadan kalktığı andaki gerçeğe uygun değerlerine göre finansal tablolara yansıtmaktadır. Söz konusu ilk muhasebeleştirilmeden sonra ise bu yatırımları ve eski bağlı ortaklıkla arasındaki borç veya alacakları ilgili TFRS’lere göre muhasebeleştirmektedir. Tespit edilen gerçeğe uygun değer, geriye kalan yatırımın TFRS 9’a göre finansal varlık olarak muhasebeleştirilmesi durumunda, finansal varlığın ilk muhasebeleştirilmesi sırasındaki gerçeğe uygun değeri olarak, geriye kalan yatırımın iştirakteki veya iş ortaklığındaki yatırım olarak nitelendirilmesinin uygun olması durumunda ise, iştirak veya iş ortaklığı yatırımının ilk muhasebeleştirilmesi sırasındaki maliyeti olarak dikkate alınmaktadır” (Aktaş, 2013, s. 155). Ayrıca kontrolün kaybedilmesi durumunda, kontrolü sağlayan önceki paylara atfedilebilen, kontrolün kaybıyla ortaya çıkan kazanç ya da kayıplar finansal tablolara yansıtılmaktadır (TFRS 10, 2015, md. 25).

3.4.1. Konsolide Bilançonun Düzenlenmesi

Ana ortaklık ve bağlı ortaklıkların oluşturdukları ekonomik birlikteliğin diğer bir ifade ile grubun, varlıkları ve yükümlülükleri işletme ile ilgilenen taraflara konsolide bilanço aracılığı ile sunulmaktadır. Konsolide bilançonun TFRS 10'a göre düzenlenmesi yukarıda sunulan teorik açıklamalar doğrultusunda, örnek yardımıyla aşağıda açıklanmıştır.

Örnek: A işletmesi, B işletmesinin hisselerinin %70'ini 31 Aralık 2014 tarihinde defter değeri üzerinden satın almıştır. B işletmesinin defter değerinin gerçeğe uygun değerini yansıttığı kabul edilmektedir. Yani bu durumda şerefiye ortaya çıkmamaktadır. A işletmesi B işletmesinin her türlü faaliyetlerinde tek başına söz sahibidir. A işletmesi ve B işletmesinin satın alma öncesi ve sonrası bilançoları Tablo 1'de sunulmuştur;

Tablo 1

Satın Alma Öncesi ve Sonrası A ve B İşletmelerinin Bilançoları

	Satın Alma Öncesi Bilançolar		Satın Alma Sonrası Bilançolar	
Hesap Kalemleri	A İşletmesi	B İşletmesi	A İşletmesi	B İşletmesi
Varlıklar				
Kasa	80.000	60.000	80.000	60.000
Bankalar	180.000	10.000	40.000	10.000
Ticari Alacaklar (Net)	160.000	40.000	160.000	40.000
Stoklar	60.000	40.000	60.000	40.000
Bağlı Ortaklıklar	-	-	140.000	-
Binalar (Net)	260.000	200.000	260.000	200.000
Demirbaşlar (Net)	60.000	50.000	60.000	50.000
Toplam Varlıklar	800.000	400.000	800.000	400.000
Kaynaklar				
Ticari Borçlar (Net)	250.000	190.000	250.000	190.000
Ödenecek Vergi ve Yasal Karşılıklar	40.000	10.000	40.000	10.000
Çıkarılmış Tahviller	10.000	-	10.000	-
Sermaye	500.000	200.000	500.000	200.000
Toplam Kaynaklar	800.000	400.000	800.000	400.000

A işletmesi (ana ortaklık), B işletmesinin (bağlı ortaklık) %70'ini 140.000 TL'ye satın almış olup, ödemeyi de bankalar hesabından yapmıştır. Satın alma işlemi öncesi ana ortaklık ve bağlı ortaklığa ait bilançolar, satın alma sonrası bilançolarla birlikte

Tablo 1’de gösterilmiştir. Satın alma işlemi sonrasında ana ortaklık ve bağlı ortaklığa ait bilançoların varlık/kaynak toplamalarında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Fakat satın alma işleminden dolayı ana ortaklığın varlık kalemlerinde değişiklik olmuştur. Ana ortaklığın bankalar hesabı 140.000 TL azalırken, bağlı ortaklıklar hesabı ise 140.000 TL artmıştır.

TFRS 10’a göre A işletmesi (ana ortaklık) B işletmesinin (bağlı ortaklık) oy haklarının %70’ine sahip olduğu için, B işletmesinin kontrolü A işletmesindedir. Konsolide finansal tabloların hazırlanması ile ilgili muhasebe kuralları değerlendirildiğinde, ana ortaklık ve bağlı ortaklığın aynı raporlama tarihlerine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca benzer işlemler ve olaylara her iki işletmede de aynı muhasebe politikalarının uygulandığı varsayılmıştır. Bağlı ortaklığın ana ortaklık tarafından satın alınması sonucunda defter değeri ile piyasa değeri arasında fark olmadığı için şerefiye ortaya çıkmamıştır. Bağlı ortaklığın hisselerinin %30’unun üçüncü kişilere ait olmasından dolayı kontrol gücü olmayan paylar (azınlık payları) söz konusudur. Kontrol gücü olmayan paylar eliminasyon işlemleri sırasında bilançoda gösterilmiştir.

Konsolide bilanço oluştururken A işletmesi (ana ortaklık) ve B işletmesinin (bağlı ortaklık) bilanço kalemleri tek tek toplanmıştır. Ana ortaklığın bilançosunda yer alan bağlı ortaklığa ait yatırımın defter değeri (140.000 TL) ve bağlı ortaklığın öz kaynaklarında yer alan ana ortaklık dışı paylar (azınlık payları) elimine edilmiştir. Tüm bu işlemlerin yapılması ardından oluşan konsolide bilanço Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

A İşletmesinin B İşletmesini Satın Alması Sonucu Düzenlenen Konsolide Bilanço

Kalemler Varlıklar	A İşletmesi	B İşletmesi	Eliminasyon		Konsolide Bilanço
			Borç	Alacak	
Kasa	80.000	60.000			140.000
Bankalar	40.000	10.000			50.0000
Ticari Alacaklar (Net)	160.000	40.000			200.000
Stoklar	60.000	40.000			100.000
Bağlı Ortaklık	140.000	-		140.000	-
Binalar (Net)	260.000	200.000			460.000
Demirbaşlar (Net)	60.000	50.000			110.000
Toplam Varlıklar	800.000	400.000			1060.000

(Tablo 2'nin Devamı)

<i>Kaynaklar</i>					
Ticari Borçlar (Net)	250.000	190.000			440.000
Öd. Vergi ve Yasal	40.000	10.000			50.000
<i>Karşılıklar</i>					
Çıkarılmış Tahviller	10.000	-			10.000
Sermaye	500.000	200.000	200.000		500.000
Azınlık Payları	-	-		60.000	60.000
Toplam Kaynaklar	800.000	400.000	200.000	200.000	1060.000

A işletmesi pazar değerinin yüksek olmasından dolayı Ocak 2015 tarihinde B işletmesindeki payını gerçeğe uygun değer üzerinden %70'ten %20'ye indirme kararı almıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, B işletmesinin gerçeğe uygun değerinin 300.000 TL olduğu tespit edilmiştir.

Satış işleminin gerçekleşmesi ile birlikte B işletmesi üzerindeki kontrolü kaybeden A işletmesi (ana ortaklık), B işletmesinin (bağlı ortaklık) varlık ve yükümlülüklerini bilanço dışı bırakmıştır. A işletmesi bağlı ortaklığı durumunda olmayan B işletmesinde kalan %20 yatırımını gerçeğe uygun değer üzerinden (iştirakler olarak) raporlamıştır. A işletmesi B işletmesini satması sonucunda oluşan bedeli (satış kazancı) öz kaynaklar içerisinde raporlamıştır. Kontrolün sona ermesine sebep olan satış işlemi hesaplamaları Tablo 3 ve Tablo 4'te ve satış işlemi sonucunda oluşan bilanço ise Tablo 5' da gösterilmiştir;

Tablo 3

A İşletmesinin B İşletmesi Üzerindeki Kontrolü Kaybetmesi (%50 Payın Satışı)

B İşletmesinin Defter Değeri	200.000
B İşletmesinin Gerçeğe Uygun Değeri	300.000
B İşletmesinin Kontrol Gücü Olmayan Payların (%30) Defter Değeri	60.000
Gerçeğe Uygun Değeri Üzerinden A İşletmesinin B İşletmesindeki %50'lik Pay Satışı	$300.000 * 0,50 = 150.000$
A İşletmesindeki Kontrol Gücü Olmayan Paylar %20 (A'nın yeni payı)	$300.000 * 0,20 = 60.000$

Tablo 4

A İşletmesinin Satış Kazancı

Satış Tutarı	150.000
Kalan Pay	60.000
Toplam	210.000
B İşletmesinin Net Tanımlanabilir Varlıkları	(140.000)
Satış Kazancı	70.000

Tablo 5

A İşletmesinin B İşletmesindeki Kontrolünün Sona Ermesi

Kalemler	A İşletmesi	B İşletmesi	Eliminasyon		A İşletmesi Satış Sonrası Bilanço
<i>Varlıklar</i>			Borç	Alacak	
Kasa	80.000	60.000	150.000	60.000	230.000
Bankalar	40.000	10.000		10.000	40.000
Ticari Alacaklar (Net)	160.000	40.000		40.000	160.000
Stoklar	60.000	40.000		40.000	60.000
Bağlı Ortaklık	140.000	-		140.000	-
İştirakler	-	-	60.000		60.000
Binalar (Net)	260.000	200.000		200.000	260.000
Demirbaşlar (Net)	60.000	50.000		50.000	60.000
Toplam Varlıklar					870.000
<i>Kaynaklar</i>					
Ticari Borçlar (Net)	250.000	190.000		190.000	250.000
Ödenecek Vergi ve Yasal Karşılıklar	40.000	10.000		10.000	40.000
Çıkarılmış Tahviller	10.000	-			10.000
Sermaye	500.000	200.000	200.000	70.000	570.000
Azınlık Payları	-	-	60.000	60.000	-
Toplam Kaynaklar					870.000

A işletmesi, kontrolünü kaybettiği eski bağlı ortaklığının (B işletmesi) varlık ve borç kalemlerini bilanço dışı bırakmıştır. Ayrıca B işletmesinde kalan %20'lik payı olan tutarı (60.000) iştiraklere, satış kazancını (70.000) ise öz kaynaklara kaydetmiştir. Konsolide bilançoda öz kaynaklar içerisinde yer alan dönem net karının elde edilmesi için, konsolide gelir tablosunun düzenlenmesi gerekmektedir.

3.4.2. Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesi

Konsolide gelir tablosu, ana ortaklık ve ana ortaklığın kontrolündeki bağlı ortaklıkların bir faaliyet dönemi sonunda elde etmiş oldukları gelir, gider, kar veya zararın tek bir tabloda gösterilmesini sağlamaktadır. Grubu oluşturan işletmelerin gelir tablosu verilerinin belirli kurallara göre birleştirilmesi sonucu oluşan konsolide gelir tablosu verilerinin tıpkı konsolide bilanço verilerinde olduğu gibi ortalama rakamlar olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Ana ortaklık ve bağlı ortaklıkların gelir tablolarının bir araya gelmesi ile oluşan konsolide gelir tablosunda, zararlı olan bir işletme, diğer işletmelerin arasında karlı gibi görülebilmektedir. Literatürde bu ve buna benzer dezavantajlarından dolayı finansal tabloların konsolidasyonunu desteklemeyen taraflar mevcuttur. Öte yandan grubu oluşturan işletmelerin finansal tablolarının tek tek değerlendirilmesinin grubun finansal durumu ve performansı hakkında yatırımcılara ve diğer kullanıcılara gerekli bilgileri sağlamayacağını savunan tarafların varlığını da unutmamak gerekmektedir. Konsolide gelir tablosunun TFRS 10'a göre düzenlenmesi örnek yardımıyla aşağıda açıklanmıştır.

Örnek: A işletmesi B işletmesinin hisselerinin %80'ini 31 Aralık 2013 tarihinde satın almıştır. A ve B işletmelerinin satın alma öncesindeki gelir tabloları Tablo 6'da gösterildiği gibidir.

Tablo 6

İşletmelerin Konsolide Öncesi Gelir Tabloları

Kalemler	A İşletmesi	B İşletmesi
Brüt Satışlar	150.000	100.000
Satış İndirimleri	4.000	5.000
Net Satışlar	146.000	95.000
Satışların Maliyeti	50.000	40.000
Brüt Satış Karı	96.000	55.000
Faaliyet Giderleri	30.000	25.000
Faaliyet Karı	66.000	30.000
Diğer Faal. Olağan Gelir ve Karlar	25.000	20.000
Diğer Faal. Olağan Gider ve Zararlar	11.000	8.000
Finansman Giderleri	2.000	1.000
Olağan Kar	78.000	41.000

(Tablo 6'nın Devamı)

Olağandışı Gelir ve Karlar	10.000	6.000
Olağandışı Gider ve Zararlar	4.000	1.000
Dönem Karı	84.000	46.000
Dönem Karı Vergi Karş. (%20)	16.800	9.200
D.Net Karı	67.200	36.800

A ve B işletmesi arasında satın alma tarihinden sonra gerçekleşen olaylar şu şekildedir;

- A işletmesi B işletmesine 60.000 TL'lik mal satmıştır. (satılan bu malın maliyeti 40.000 TL'dir).
- A işletmesi B işletmesinden 5.000 TL'lik kira geliri tahsil etmiştir.
- Dönem içerisinde B işletmesi A işletmesine 20.000 TL temettü ödemesinde bulunmuştur.
- B işletmesinin karından azınlıkların payına düşen kısım 6.000 TL'dir.

Bu verilere göre yapılan hesaplamalar ve oluşturulan konsolide gelir tablosu Tablo 7'de sunulmuştur;

Tablo 7

Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesi

Kalemler	A İşletmesi	B İşletmesi	Eliminasyon Kayıtları		Konsolide Bilanço
			Borç	Alacak	
Brüt Satışlar	150.000	100.000	60.000	-	190.000
Satış İndirimleri	(4.000)	(5.000)	-	-	(9.000)
Net Satışlar	146.000	95.000	-	-	181.000
Satışların Maliyeti	(50.000)	(40.000)	-	40.000	(50.000)
Brüt Satış Karı	96.000	55.000	-	-	131.000
Faaliyet Giderleri	(30.000)	(25.000)	-	5.000	(50.000)
Faaliyet Karı	66.000	30.000	-	-	81.000
Diğer Faaliyetlerden	25.000	20.000	5.000		20.000
Olağan Gelir ve Karlar			20.000		
Diğer Faaliyetlerden	(11.000)	(8.000)	-	-	(19.000)
Olağan Gider ve Zararlar					

(Tablo 7'nin Devamı)

Finansman Giderleri	(2.000)	(1.000)	-	-	(3.000)
Olağan Kar	78.000	41.000	-	-	79.000
Olağan Dışı Gelir ve Karlar	10.000	6.000	-	-	16.000
Olağan Dışı Gider ve Zararlar	(4.000)	(1.000)	-	-	(5.000)
Dönem Karı	84.000	46.000	-	-	90.000
Dönem Karı Vergi Karşılıkları (%20)	(16.800)	(9.200)	-	-	(18.000)
D.Net Karı	67.200	36.800	-	-	72.000
Konsolide Karın Dağıtımı;	-	-	-	-	-
Azınlık Kar Payları	-	-	6.000	-	(6.000)
Ana Ortaklık Kar Payları	-	-	-	-	66.000
Toplam Net Kar					72.000

A işletmesinin B işletmesi üzerinde kontrolü elde etmesi ile başlayan konsolidasyon işlemlerinde, ana işletme ve bağlı ortaklık arasında gerçekleşen işlemler elimine edilerek konsolide gelir tablosu hazırlanmıştır. Ayrıca, B işletmesinin karından azınlık paylarına düşen kısım (6.000) ayrıca gösterilmiştir.

Konsolide bilanço ve gelir tablosunda yer alan kalemlerin anlaşılabilirliğinin artması için, konsolide finansal tablo dipnotlarının incelenmesi gerekmektedir.

3.4.3. Konsolide Finansal Tablo Dipnotları

Dipnotlar bilanço, gelir tablosu, öz kaynak değişim tablosu ve nakit akış tablolarında sunulan bilgilere ilave bilgiler içermektedir. Dipnotlarda, bu tablolardaki kalemlerle ilgili açıklayıcı metinler ve muhasebeleştirme kriterlerini karşılamadığı için bu tablolarda yer almayan kalemlerle ilgili bilgiler yer almaktadır (TMS 1, 2015, md.7).

TFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tabloların gerçeğe uygun ve finansal tablo kullanıcıları için önemli bilgiler içermesi için, dipnotlarda daha kapsamlı bilgilere yer verilmesi gerekmektedir. Standartlara geçilmesi ile birlikte dipnotlarda daha önce yer almayan geleceğe yönelik tahminler, risk değerlendirmeleri, durdurulan faaliyetler ve bölümlere göre raporlama konusunda bilgiler yer almaktadır. Dipnotlar grubun finansal tablo kalemlerinin içeriği, kapsamı ve değerlemesi ile ilgili kapsamlı bilgileri,

uygulanen muhasebe politikalarını ve geleceğe dönük tahminleri ve risk değerlendirme yöntemlerini açıklayarak finansal tablo kullanıcılarına daha kapsamlı bilgilerin sunulmasını sağlamaktadır (Bayrı, 2010, s. 96).

Konsolide finansal tabloların TFRS'ye göre hazırlanması ile birlikte artan dipnot açıklamaları, işletmelerin finansal tablolarında daha kapsamlı finansal bilgiler sunmalarını ve tahmin ve varsayımlarla ilgili tam açıklama yapmalarını bir gereklilik haline getirmiştir. Dipnotlarda daha fazla bilginin yer alması işletme ve diğer ilgi grupları arasındaki iletişimin daha da artmasını ve grupların işletme hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır. Bu durum işletmeler açısından önemli bir konudur. Örneğin; işletmeye yatırım yapma kararında bulunacak bir yatırımcı işletme hakkında daha fazla bilgiye ulaşmak istemektedir. Bu durumda, konsolide finansal tablo dipnotları yatırımcılara ve diğer bilgi kullanıcılarına ihtiyaçları olan bilgiyi daha ayrıntılı bir şekilde sunmaktadır. Ayrıca küçük yatırımcılar da ayrıntılı dipnotlar sayesinde daha fazla bilgiye sahip oldukları için, sermaye piyasalarındaki büyük yatırımcılarla rekabet edebilir duruma gelmişlerdir.

Özetleyecek olursak, grubun finansal tablo kalemleri ile ilgili detaylı bilgilerin sunulduğu konsolide finansal tablo dipnotları, yatırımcıların ve diğer bilgi kullanıcılarının kararlarında etkili olacak önemli açıklamalar içermektedir. Bu yüzden de bilgiye duyulan ihtiyacın artması ile birlikte konsolide finansal tablo dipnotları da daha önemli hale gelmiştir.

3.5. Türkiye’de Son Yıllardaki Konsolide Finansal Tablo Uygulaması

Tüm dünyada ortak bir muhasebe dili oluşturma çabaları sonucunda, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de bu konuda bazı gelişmeler yaşanmıştır. İlk olarak, 2003 yılında başlayan gönüllü uygulama ile birlikte, 35 Türk firması konsolide finansal tablolarını UFRS’ye göre hazırlamaya başlamıştır (Suadiye, 2012, s. 304). 2005 yılından bu yana ise BIST’te işlem gören işletmeler zorunlu olarak konsolide finansal tablolarını UFRS’ye göre hazırlamaktadır.

Temmuz 2012 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe giren 6102 sayılı yeni TTK, Türk ekonomisinde önemli yenilikleri de beraberinde getirmiştir. TTK’nın Türk işletmeler dünyasına en önemli katkılarından biri ise, Türkiye muhasebe ve finansal raporlama standartlarının uygulama alanının tüm gerçek ve tüzel kişi tacirlere genişletilmiş olmasıdır. Yeni TTK’ya göre, öncesinde VUK’a uygun olarak

tutulan ticari defterlerin, 2013 yılından itibaren TMS/TFRS'ye uygun olması zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca gerçek ve tüzel kişilerin bireysel ve konsolide finansal raporlarını hazırlarken, KGK tarafından yayınlanan TMS/TFRS'ye, kavramsal çerçevede yer alan muhasebe ilkelerine ve bu ilkelerin ayrılmaz parçası olan yorumlara uymak zorunda oldukları ifade edilmiştir. Yeni TTK'da, UMS/UFRS ile uyumlu muhasebe ve finansal raporlamayla ilgili düzenlemelerin, KGK tarafından belirleneceği ve yayınlanacağı belirtilmiştir (Çelik, 2015, s. 39-41; Şavlı, 2014, s. 13).

KGK, sermaye piyasası araçları borsada veya teşkilatlanmış piyasalarda işlem görmemekle birlikte, sermaye piyasası kanunu kapsamında halka açık kabul edilen işletmelerden üç ölçütten (aktif toplamı 15 milyon TL ve üstü, yıllık net satış hasılatı 20 milyon TL ve üstü, çalışan sayısı 50 ve üstü) ikisini sağlayanların, 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren bireysel ve konsolide finansal tablolarını TMS/TFRS'ye göre hazırlamasını gerekli kılmıştır (Şavlı, 2014, s. 13-16).

2003 yılında yayınlanan UMS'nin bir çevirisi niteliğinde hazırlanan Seri: XI No: 25 tebliği ve 2008 yılından itibaren İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB/şu anki ismiyle BIST) işlem gören tüm işletmelerin finansal tablolarının UFRS'ye göre hazırlanmasını zorunlu kılan Seri: XI No: 29 tebliğinin ardından, Haziran 2013'te II-14.1 tebliği yayınlanmıştır. Bu tebliğle de, işletmelerin finansal tablolarını hazırlarken KGK tarafından yayınlanan TMS/TFRS'yi baz almaları gerektiği belirtilmiştir (Şavlı, 2014, s. 7-8).

Bundan sonra yer alan bölümde, bu çalışmanın temel amacı olan Türkiye'deki firmaların konsolide finansal tabloları ile firma performansı arasındaki ilişkinin analiz edilebilmesi için, performans göstergeleri değerlendirilmiş ve konsolide finansal tablolarla ilgili mevcut literatür incelenmiştir.

BÖLÜM IV

KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN FİRMA PERFORMANSI ÜZERİNE ETKİSİ

4.1. Giriş

Finansal tabloların, yatırımcılara ve diğer kullanıcılara ekonomik kararlarında yardımcı olmak üzere firmanın finansal durumu, performansı ve finansal durumundaki değişikliklerle ilgili bilgi sağlayan araçlar olduğundan önceki bölümlerde bahsedilmiştir. Sermaye piyasalarındaki gelişmelere paralel olarak birçok ülke borsasında işlem gören firmalar bir veya daha fazla bağlı ortaklığa sahiptirler. Bu sebeple de bir veya daha fazla farklı bağlı ortaklıktan oluşan tek bir ekonomik yapıyı ifade eden ana firmanın finansal tabloları olan konsolide finansal tabloların önemi her geçen gün artmaktadır.

Konsolide finansal tablolarda sunulan bilgiler kullanıcıların ihtiyaçlarını karşıladıkları, doğru, anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir oldukları sürece yatırımcıların ve diğer bilgi kullanıcılarının karar sürecini etkilemektedir. Konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerin yatırımcıların ve diğer kullanıcıların ekonomik kararları üzerinde olumlu mu yoksa olumsuz mu etki yarattıklarını anlayabilmek için firmaların performanslarını değerlendirmek gerekmektedir. Firmaların performanslarının değerlendirilmesinde kullanılan bir takım göstergeler mevcuttur.

Konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilginin firmanın performansına etkisini değerlendirmek için en uygun çevre sermaye piyasasıdır. Çünkü sermaye piyasalarında yatırımcıların kararları firmaların hisse senetleri fiyatlarına doğrudan yansımaktadır. Bu sebeple de firma performansının değerlendirilmesinde kullanılan en önemli göstergeler hisse senedi fiyatı ve getirisidir. Firma performansını değerlendirmek için ise, hisse senedi fiyatı ve getirisini etkileyen faktörleri belirlemek gerekmektedir. Literatürdeki bazı yazarlara göre, firma performansı, hisse senedi fiyatı ve getirisi ile finansal bilgi arasındaki istatistik ilişki/korelasyon olarak ifade edilmektedir (Francis ve Schipper, 1999, s. 326).

Literatürdeki tartışmalar ve bazı ampirik çalışmalar konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine farklı etkilerinin olduğunu ortaya koymaktadır (Bartov ve diğerleri, 2005; Schiebel, 2006; Callao ve diğerleri, 2007; Gjerde, Knivsflå ve Sættem, 2008; Paglietti, 2009; Devalle, Onali ve Magarini, 2010; Dobija ve Klimczak, 2010;

Türel, 2010; Agostino, Drago ve Silipo, 2011; Clarkson ve diğerleri 2011; Khanagha, 2011; Liu, Yao, Hu ve Liu, 2011; Klimczak, 2011; Suadiye, 2012; Kargın, 2013; Müller, 2014; vb. gibi). Bu bölümünde öncelikle firmalarda performans göstergeleri ve performansı etkileyen faktörler incelendikten sonra, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisini analiz eden gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ile Türkiye'deki çalışmalar incelenmiştir.

4.2. Firmalarda Performans Göstergeleri ve Performansı Etkileyen Faktörler

İşletmelerde performans, kaynakların elde edilip etkin bir şekilde yönetilmesi sonucunda diğer işletmelere göre rekabet avantajı sağlanmasını ifade etmektedir (Iswati ve Anshori, 2007, s. 1394). İşletmenin karlılığı ve sürekliliği için, işletme ortakları ve hissedarlarının yanı sıra mevcut ve müşterek yatırımcıların beklentileri de performans açısından önemlidir. Amaratunga, Baldry ve Sarshar (2000), bir işletme terimi olan performansı, bir işi yerine getirme becerisi ya da kalitesi olarak tanımlamıştır. Bayyurt'a (2007) göre ise performans, işletmenin amaçları ve planları doğrultusunda gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerinden elde ettiği sonucun nitel veya nicel olarak ifadesidir. Yani bir süreç sonucunda elde edilen çıktıyı veya yaratılan değeri ifade eden performans, işletmenin amaçlarını yerine getirme derecesidir. Performans işletmenin amaçlarını gerçekleştirmek için kullanmış olduğu tüm kaynakların değerlendirilmesini sağlamaktadır.

İşletmenin performansını değerlendirmek, işletmenin kuruluş amaçlarının yerine getirilip getirilmediği veya ne ölçüde gerçekleştirildiğinin ortaya konulması açısından önemlidir. Aynı zamanda performansı değerlendirmek, işletmedeki karar vericilerin doğru kararlar alabilmelerine yardımcı olmaktadır. İşletme ile ilgili taraflardan biri olan yatırımcılar, işletmenin performansını değerlendirerek yatırım kararı almakta ya da yapacak oldukları yatırımdan vazgeçmektedir.

İşletmelerin küresel ölçekte diğer işletmelerle rekabet halinde oldukları günümüz koşullarında rakiplerinden farkı ancak performansının değerlendirilmesi ile mümkün olacaktır. İşletmeler kar elde etmek, uzun süre varlıklarını sürdürebilmek gibi amaçları yerine getirmek için oluşturulan kurumlardır. Yani işletmeler başlangıçta belirli bir amacı yerine getirmek için kurulmakta, daha sonraki süreçte ise bu amaç için çalışmalarına devam etmektedirler. Bu bağlamda, işletmelerin kar elde etmek ve uzun

süre varlıklarını sürdürebilmek gibi amaçlarını yerine getirip getirmediğini anlayabilmek için zaman içerisinde performanslarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

İşletmenin bir bütün olarak değerlendirilmesini sağlayan performans, işletmelerdeki birçok faktörden etkilenmektedir. Bu yüzden de performansın yatırımcılar ve diğer kullanıcılar tarafından değerlendirilmesini sağlayan belirli göstergeler mevcuttur. Literatür incelendiğinde, hisse senedi fiyatı ve hisse senedi getirisinin işletmelerin performansını değerlendirmek için kullanılan önemli göstergeler olduğu görülmektedir.

Sermaye piyasalarının ortaya çıkması ile birlikte fon ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için sermaye piyasası araçları geliştirilmiştir. Sermaye piyasası araçlarından birisi de hisse senetleridir. Gelişmiş ülkelerin sermaye piyasalarında yatırımcılar tarafından fon arz ve talebini karşılamak amacıyla kullanılan hisse senetleri, Türkiye’de de son otuz yıldan bu yana yatırımcılar tarafından kullanılan önemli bir yatırım aracıdır. Sermaye piyasasının gelişmesi ile birlikte de her geçen gün önemi artmakta ve yatırımcılar tarafından çok fazla ilgi görmektedir.

Yatırımcıların yatırım kararlarının belirlenmesindeki önemli göstergelerden birisi de hisse senetlerinin fiyatlarıdır. Piyasalardaki hareketlilik, finansal piyasaların serbestleşmesi ve önemli ilerlemelerin kaydedilmesi hisse senedi fiyatlarında bir tepki meydana getirmiştir. Hiç şüphesiz sermaye piyasalarının gelişmesi ve piyasanın izleyeceği seyir yatırımcı kararlarına bağlıdır. Yatırımcıların doğru kararlar verebilmesi için ise, hisse senedi fiyatını etkileyen faktörlerin doğru bir biçimde analiz edilmesi gerekmektedir.

Birçok ekonomist ve finans uzmanı uzun yıllardan bu yana hisse senedi fiyatı ile işletme performansı arasındaki ilişkiye yoğunlaşmıştır. Yapılan bazı çalışmalara göre finansal tablolardan elde edilen verilerin hisse senedi fiyatlarına etkisinin önceden tahmin edilebilmesi mümkünken, bazılarına göre ise hisse senedi fiyatları gelecekle ilgili tüm beklentileri yansıttığı için geçmiş veriler veya performans göstergeleri gelecekteki fiyat değişimlerinin tahmin edilmesini mümkün kılmamaktadır (Demir, 2001, s. 109).

Hisse senetleri, piyasa koşullarına hemen adapte olabilmesine rağmen, menkul kıymetler arasında en riskli yatırım araçlarından biridir. Bu yüzden de hisse senetlerinin birçok faktörden etkilenmesi kaçınılmaz olmaktadır. Hisse senetleri dış faktörlerden etkilenmesinin yanı sıra, çalışmanın uygulama kısmındaki değişkenlerin iç faktörlerden oluşması nedeniyle, hisse senedi fiyatını etkileyen işletme içi faktörlerden bahsetmekte

yarar vardır. İşletmenin finansal yapısı, sektördeki durumu, sermaye yapısı, kar dağıtım politikaları ve finansal tablolarından elde edilen bilgilerin kalitesi gibi faktörlerin hisse senedi fiyatını etkileyen işletme kaynaklı faktörler olduğu söylenebilir.

Hisse senedi fiyatını etkileyen faktörleri belirlemek yatırımcılar açısından önemlidir. Hisse senetlerine yatırım yapmak isteyen yatırımcıların, işletmelerin finansal tablolarından elde edilen finansal bilgileri inceleyerek değerlendirme yapması yatırımın başarısı açısından göz ardı edilemez bir durumdur. Yatırımcının finansal tablo verilerini dikkate almaksızın yatırım kararı vermesi durumunda ise, yatırımdan beklenen getiri sağlanamamış olacaktır.

Hisse senetleri yatırımcılara sermaye kazancı ve temettü geliri sağlamaktadır. Bu yüzden de yatırımcıların yatırım kararı vermeden önce işletmenin karlarını göz önünde bulundurdıkları ve hisse senedi fiyatı firma karlarından etkilendiği için, işletme karları yatırımcılar için önemli bir faktördür. Hisse senetleri riskli yatırım araçları olduğu için, yatırımcılar risk ve getiri arasında dengeyi sağlamak durumundadır. Yatırımcılar yatırım kararı vermeden önce işletmenin hisse senetlerinin fiyatını değerlendirmektedir. Bu sebeple de yatırımcılar hisse senetlerini etkileyen faktörleri göz önünde bulundurarak hisse senedinin hareket yönünü belirleyip buna göre de riskten korunarak getiri elde etmek istemektedirler. İşletmelerin öz kaynak, kar, varlık gibi bilanço ve gelir tablosu kalemleri kullanılarak elde edilen finansal oranlar hisse senetlerinin fiyatlarının tahmin edilebilmesini sağlamak ve finansal oranlarla hisse senedi getirileri arasındaki ilişkinin varlığını kuvvetlendirmektedir.

Literatürde, finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerin, yatırımcıların kararlarına yön veren ve performans göstergesi olarak yaygın bir şekilde kullanılan hisse senedi fiyatı ve hisse senedi getirisi üzerine etkisini inceleyen birçok çalışma mevcuttur. Bu konu ile ilgili yapılan literatür çalışmaları aşağıda özetlenmiştir.

Collins, Maydew ve Weiss (1997) çalışmada zaman içerisinde defter değerleri ve kazançların değer ilişkisindeki sistematik değişiklikleri incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, literatürdeki iddiaların aksine defter değeri ve kazançların değer ilişkisinde bir azalma meydana gelmediği ortaya konulmuştur.

Demir (2001) BIST'te mali sektörde işlem gören 16 işletmenin 1991-2000 yıllarına ait verilerini çoklu regresyon analizi ile test etmiştir. Çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde ise, piyasa değeri/defter değeri, hisse başına kar, fiyat/kazanç oranı, öz sermaye karlılığı, kaldıraç oranı, net kar artış hızı, işlem görme oranı ve temettü ödeme oranının hisse senedi fiyatını etkileyen faktörler olduğu ifade edilmiştir.

Omran ve Ragad (2004) 46 Mısır işletmesinin 1996-2000 yıllarına ait verilerini kullandıkları çalışmada, hisse senedi getirileri ile finansal oranlar arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. Yapılan çalışma sonucunda, hisse senedi getirileri ile finansal oranlar arasında doğrusal olmayan bir ilişkinin varlığı tespit edilmiş ve bu ilişkiler hisse senedi getiri davranışlarının daha iyi tanımlandığını göstermiştir.

Şamiloğlu (2005) BIST'te işlem gören 58 işletmenin 1999-2002 yıllarına ait hisse başına getiri ve hisse fiyatı ile kazanç, nakit akımı, hisse başına kar ve hisse başına defter değeri verileri arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Yapmış olduğu çalışma sonucunda işletmelerin hisse senedi fiyatları ile hisse başına kazanç ve hisse başına defter değeri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Kalaycı ve Karataş (2005) hisse senedi getirileri ile finansal oranlar arasındaki ilişkiyi analiz ettikleri çalışmada, üretim sektöründeki bazı firmaların 1996-1997 yıllarına ait karlılık, faaliyet, finansal kaldıraç, likidite ve borsa performans oranlarını kullanarak faktör ve regresyon analizi uygulamışlardır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, hisse senedi getirilerinin karlılık, borsa performansı ve verimlilik oranlarıyla arasında sıkı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

Hellström (2006) 1994-2001 yılları arasında Çek Cumhuriyeti'nde yapmış olduğu çalışmada muhasebe bilgisinin değer ilişkisini araştırmıştır. Değer ilişkisini, hisse değerini etkileyen bilgiyi elde etmek veya özetlemek için finansal tablo bilgisinin gücü olarak ifade etmiştir. Ayrıca değer ilişkisi, piyasa değeri ve muhasebe değerleri arasındaki istatistiksel bir ilişki olarak test edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, piyasa değeri ile muhasebe bilgisi arasında bir ilişkinin olduğu ifade edilmiştir.

Dehaun ve Jin (2008) hisse senedi fiyatları ile toplam varlık devir hızı, hisse başına kardaki değişim, kar marjı, aktif karlılığı, öz sermaye karlılığı ve satışlardaki karlılık gibi bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi analiz etmek için, 1996-2000 yılları arasında Çin Borsa'sında işlem gören ve yıllık hisse senedi getirileri bakımından en yüksek %10'luk performansa sahip işletmeleri analize dahil etmişlerdir. Yapılan çalışmanın sonuçlarına göre, araştırma periyodunun ilk iki yılında bağımsız değişkenler hisse senedi fiyatındaki değişiklikleri açıklar niteliktedir. Yani ilk iki yıllık periyotta, bağımsız değişkenlerin hisse senedi fiyatı üzerinde önemli bir etkiye sahip oldukları belirlenmiştir.

Karaca ve Başçı (2011) BIST 30 endeksindeki 14 firmanın 2001-2009 yılları arasındaki finansal tablo verileri ve hisse senedi kapanış fiyatları için panel veri

analizini kullanarak yapmış oldukları çalışma sonucunda, karlılık oranları ile hisse senedi fiyatları arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuşlardır.

Glezakos, Mylonakis ve Kafouros (2012) 1996-2008 yılları arasında Atina Borsası'nda işlem gören 38 işletme ile yapmış oldukları çalışmada hisse senedi fiyatı üzerine defter değeri ve kazançların etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, kazançlar ve defter değerlerinin açıklayıcı gücü zamanla artmıştır.

Korkmaz ve Karaca (2013) firma performansını etkileyen faktörleri incelemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, performans ölçüsü olarak hisse senedinin yılsonu kapanış fiyatını ve hisse senedi getiri oranını kullanmışlardır. BIST 30 endeksine dahil 16 işletmenin 1998-2010 yıllarındaki performans göstergeleri (hisse senedi yıl sonu kapanış fiyatı ve hisse senedi getiri oranı) ile nakit kar payı dağıtım oranı, aktif karlılığı, fiyat/kazanç oranı, hisse başına kar, net kar büyümesi, piyasa değeri/defter değeri, piyasa değeri ve öz sermaye karlılığı değişkenleri arasındaki ilişki panel regresyon modeli ile analiz edilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre, temettü ödeme oranı ve hisse başına kardaki değişim hisse senedi kapanış fiyatını arttırırken, aktif karlılığındaki değişim ise hisse senedi kapanış fiyatını azaltmıştır. Aynı zamanda, piyasa değeri/defter değeri ve piyasa değer artışının hisse senedi kapanış fiyatı üzerine herhangi bir etkisinin olmadığı gözlenmiştir. Hisse başına kar ve piyasa değeri artışı hisse senedi getiri oranını artırırken, aktif karlılığının ise getiri oranını etkilemediği ortaya konmuştur.

Kayalıdere (2013) çalışmasında finansal kurumların muhasebe bilgileri ve firma piyasa değeri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışmada firmanın piyasa değerini raporlanan finansal bilgilerin bir fonksiyonu olarak modelleyen Ohlson yaklaşımı kullanılmıştır. 2005-2011 yıllarını kapsayan ve sektörel bazda yapılan çalışmada hisse başına piyasa değeri (açıklanan değişken), hisse başına defter değeri ve hisse başına kar (açıklayıcı değişkenler) ile ilişkilendirilerek regresyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda, finansal tablolardan elde edilen muhasebe bilgilerinin firmanın piyasa değerinin oluşumunda önemli faktörlerden olduğu ifade edilmiştir.

Karcioğlu ve Özer (2014) BIST'te imalat sektöründe işlem gören 113 işletmenin hisse senedi getirilerini etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik panel veri analizini kullanarak yapmış oldukları çalışma sonucunda, hisse senedi getirileri ile büyüklük, brüt kar marjı, borç/öz sermaye gibi değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğunu, hisse başına kar, aktif getiri oranı gibi değişkenlerle hisse senedi getirileri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını tespit etmişlerdir.

Vijitha ve Nimalathan (2014) çalışmalarında 2007-2011 yılları arasında Kolombiya Borsası'nda işlem gören üretim işletmelerinin hisse senedi fiyatlarına hisse başına kazanç, hisse başına net varlık değeri, öz sermayenin karlılığı, fiyat/kazanç oranı gibi muhasebe bilgilerinin değer ilişkisi ile ilgili kanıtlar sağlamayı amaçlamışlardır. Çalışma sonuçlarına göre ise, hisse başına kar, hisse başına net varlık değeri ve öz sermayenin karlılığının hisse senedi fiyatları ile arasında önemli bir ilişkinin olduğu ortaya konulmuştur.

Olugbenga ve Atanda (2014) yapmış oldukları çalışma ile muhasebe bilgisinin borsada işlem gören firmaların hisse senedi fiyatlarını önemli bir şekilde etkileyip etkilemediğini belirlemek için, Nijerya Borsa'sında 1991-2010 yılları arasında işlem gören 57 işletmenin muhasebe bilgisinin değer ilişkisi analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, Nijerya Borsa'sında listelenen işletmelerin hisse senedi fiyatları ve muhasebe bilgisi arasında önemli bir ilişkinin var olduğu yönündedir. Ayrıca sonuçlar, muhasebe bilgisinin yatırımcıların yatırım kararlarında bir rehber gibi hizmet ettiğini vurgular niteliktedir.

Pervan ve Bartulović (2014) Slovenya, Hırvatistan, Saray Bosna, Banja Luca ve Belgrad Borsalarında listelenen 97 işletmenin muhasebe bilgisinin değer ilişkisini (bilginin piyasada yarattığı değer) analiz etmek için 2005-2010 yıllarına ait verileri kullanmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, defter değeri ve kazançlar incelenen piyasalardaki gözlemlerin tümünde bir değer yaratmıştır. Ayrıca, incelenen sermaye piyasalarında defter değeri ve hisse senedi fiyatları arasında önemli ve pozitif bir ilişki tespit edilmişken, bu borsalardan ikisinde kazançlar ile hisse senedi fiyatları arasında bir ilişki tespit edilememiştir.

Camodeca, Almici ve Brivio (2014) Milan ve Londra Borsalarında işlem gören 100 işletmeden oluşan örneklem için 2011-2013 yıllarına ait muhasebe bilgisinin değer ilişkisi farklı regresyon modelleri kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre, İtalya'daki işletmelerin muhasebe bilgisinin piyasada oluşturduğu değer İngiltere'deki işletmelerden daha fazladır. Ayrıca İtalya'nın tersine İngiltere'de nakit akışlarının açıklayıcı gücünün kazançlardan daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Kaya ve Öztürk (2015) BIST'te Gıda, İçki ve Tütün Sektöründe faaliyet gösteren firmaların 2000-2013 yıllarına ait verilerini kullanarak, muhasebe karları (aktif karlılığı, esas faaliyet karlılığı, net kar marjı değişkenleri) ile hisse senedi fiyatları arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalıştıkları çalışmada, hisse senedi fiyatları ile muhasebe karları arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığını ortaya koymuşlardır. Ayrıca araştırma

sonucunda, hisse senetlerine yatırım yapmış ya da yapmayı planlayan yatırımcıların, yatırım kararı verirken, düşük riskle yüksek getiri elde edebilmek için muhasebe karları yüksek olan işletmelerin hisse senetlerine yönelmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Omokhudu ve Ibadin (2015) 1994-2013 yılları arasında Nijerya Borsası'nda listelenen işletmelerin muhasebe bilgisinin firma değeri ile ilişkisini incelemeyi amaçladıkları çalışmada Ohlson (1995) tarafından geliştirilen fiyat modelini kullanmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, kazançlar, nakit akışları ve kar payları ile firma değeri arasında istatistiksel olarak önemli bir ilişki tespit edilmişken, defter değeri ile firma değeri ilişkili olmasına rağmen bu ilişkinin istatistiksel açıdan önemli bir ilişki olmadığı ifade edilmiştir.

Blessing (2015) çalışmada Nijerya Sermaye Piyasası'nda hisse senedi fiyatlarını etkileyen muhasebe değişkenlerinin olup olmadığını belirlemek için, Nijerya'daki muhasebe bilgisinin değer ilişkisini ampirik olarak incelemiştir. Çalışmada 2001-2013 yılları arasında Nijerya Borsası'nda işlem gören 120 işletmenin hisse başına defter değeri, hisse başına kazanç ve öz kaynak karlılığı verileri analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları, Nijerya Borsası'nda listelenen işletmelerin kazançlar, defter değeri, öz kaynak karlılığı ve hisse senedi fiyatları arasında önemli bir ilişkinin olduğunu ifade etmektedir.

Yukarıda incelenen çalışmalarda görüleceği üzere, hisse senedi fiyatı ve getirisi literatürde yaygın olarak kullanılan borsada işlem gören işletmelerin performans göstergeleridir. Konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisini analiz etmeyi hedefleyen bu çalışmada da, firmaların performans göstergesi olarak literatürde de yaygın bir şekilde kullanılan hisse senedi fiyatı ve getirisi kullanılmıştır. Ayrıca yukarıdaki literatür çalışmalarında da ifade edildiği gibi, performansı etkileyen faktörler arasında bu çalışmada da bağımsız değişken olarak kullanılan kar, öz kaynak ve toplam varlıklar yer almaktadır.

Firmalarda performans göstergeleri ve performansı etkileyen faktörlerin incelenmesinin ardından, konsolide finansal tablolar ve firma performansı arasındaki ilişki çerçevesinde literatürde yapılan çalışmalar analiz edilmiştir.

4.3. Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerine Etkisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Özellikle son yıllarda ulusal ve uluslararası alanda ekonomideki ve sermaye piyasalarındaki (özellikle de menkul kıymet borsalarındaki) gelişmeler, firmalar arasında bağlı ortaklık ve iştirak şeklinde ortaya çıkan ilişkilerin yaygınlaşmasına yol açmış, bu ise ilişkili tarafların finansal tablolarının bir bütün olarak hazırlanması ve sunulmasını gerektirmiştir. Bunun sonucunda, ana işletme ile bağlı ortaklıklardan oluşan grubun finansal tablolarının tek bir ekonomik birim olarak sunulduğu konsolide finansal tabloların hazırlanması, gerek uluslararası alanda gerekse de Türkiye’de son yıllarda yaygınlaşmış olup, konsolide finansal tabloların performans üzerine etkisini analiz etmeye yönelik birçok çalışma yapılmıştır. Çalışmanın bu kısmında, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisini araştıran literatürdeki mevcut çalışmalar gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ile Türkiye’de yapılan çalışmalar şeklinde sınıflandırılarak incelenmiş, sonrasında ise bu çalışmalar topluca değerlendirilmiştir.

4.3.1. Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerindeki Etkisine Yönelik Gelişmiş Ülkelerde Yapılan Çalışmalar

Uluslararası literatürde konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisine yönelik olarak çalışmaların büyük çoğunluğunun İspanya, Almanya, Belçika, Fransa, İtalya, İngiltere, vb. gibi ekonomik olarak gelişmiş ülkelerde yapıldığı görülmektedir.

Abad, Garcia-Borbolla, Garrod, Laffarga, Larran and Pinero (2000) tarafından İspanya’da yapılan çalışmada ana işletme muhasebe bilgisine karşı konsolidasyonun değer ilişkisi araştırılmıştır. Araştırmada özellikle Madrid Borsası’nda tam konsolidasyon yöntemine göre raporlanan öz kaynak, net kar, yatırımların değeri ve şerefiye kalemlerinin değer ilişkisinin araştırılmasına odaklanılmıştır. 1991-1997 yılları arasında Madrid Borsası’nda finansal olmayan 474 firmayı kapsayan çalışmada Edwards-Bell-Ohlson’un değerlendirme yaklaşımı kullanılarak regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, konsolide bilgi konsolide olmamış bilgidен daha değerlidir. Diğer bir ifadeyle, konsolide finansal tablolardan elde edilen grup bilgisinin, konsolide olmayan finansal bilgidен (ana işletmeye ait finansal bilgidен) daha değerli olduğu rapor edilmiştir.

Jermakowicz (2004) çalışmasında Belçika'daki BEL-20 firmalarının UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolarını incelemiştir. 2001-2003 dönemlerine ilişkin olarak yapılan anket çalışması, konsolide finansal tabloların işletmeler, işletmelerin içsel faaliyetleri ve muhasebe ve finans stratejileri üzerindeki etkisine odaklanmıştır. Konsolide finansal tabloların öz kaynak ve net gelire etkisi, kalitesi, faydaları ve zorlukları analiz edilmiştir. Sadece AB ülkeleri için değil aynı zamanda gelecekte AB'ye katılacak ülkeler ve UFRS'ye göre konsolide finansal tablo düzenleyen ülkeler için önemli olarak ifade edilen bu çalışmada, konsolide finansal tabloların birçok firma için şeffaflığın seviyesini arttırmanın yanı sıra hesapların karşılaştırılabilirliğini de arttıracağı raporlanmıştır.

Bartov ve diğerleri (2005) Alman firmalarının konsolide finansal tablolarını UMS, Alman GKGMİ ve Amerikan GKGMİ'ye göre raporlamasından dolayı, çalışmalarında bu alternatiflere göre raporlanan kazançların karşılaştırılmalı değer ilişkisini araştırmışlardır. Çalışmada karşılaştırmalı değer ilişkisini araştırmak için 1998-2000 yılları arasında 416 Alman firması için getiri modeli regresyon analizi ile analiz edilmiştir. Beklentilerle tutarlı olarak araştırma sonuçlarına göre, Alman Borsası'nda işlem gören örnek işletmeler için, Amerikan GKGMİ'ye göre elde edilen kazançların değer ilişkisi (value relevance) UMS'ye göre elde edilen kazançlardan daha yüksektir. Ayrıca Amerikan GKGMİ ve UMS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolardan elde edilen kazanç rakamları, Alman GKGMİ'ye göre oluşturulan konsolide finansal tablolardan elde edilen kazanç rakamlarına göre piyasada daha fazla değer yaratmaktadır.

Schiebel (2006) tarafından yapılan çalışmada, Alman GKGMİ ve UFRS'ye göre düzenlenen konsolide finansal tabloların değer ilişkisi analiz edilmiştir. 2000-2004 periyodunda Frankfurt Borsası'nda işlem gören ve UFRS ya da Alman GKGMİ'ye göre konsolide finansal tablo yayınlayan 24 firmadan elde edilen verilere regresyon analizleri uygulanmıştır. Araştırmada piyasa değeri bağımlı değişken, Alman GKGMİ ve UFRS'ye göre konsolide öz kaynak defter değerleri ise bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Çalışmada değer ilişkisini ölçmek için piyasa değeri göstergesi olarak hisse senedi fiyatı kullanılmıştır. Farklı ülkelerdeki fiyat farklılıklarını ortadan kaldırmak için çalışma sadece tek sermaye piyasası ile sınırlandırılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, istatistik olarak Alman GKGMİ'ye göre düzenlenen konsolide finansal tablolar UFRS'ye göre düzenlenen konsolide finansal tablolardan piyasada daha fazla değer yaratmaktadır.

Hung ve Subramanyam (2007) UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolarda sunulan finansal bilginin ihtiyaca uygun olup olmadığını araştırmışlardır. Çalışmada, konsolide finansal tablolarını gönüllü olarak UFRS'ye göre hazırlayan 80 Alman firmasının 1998-2002 dönemine ait finansal tablo verilerinin piyasada yarattığı değeri ölçmek için Ohlson (1995)'un değerlendirme modeli regresyon analizi ile analiz edilmiştir. Ayrıca çalışmada değişen varyans (heteroskedasticity) kargaşasını ortadan kaldırmak için esas modeldeki her bir değişkenin hisse başına değerleri alınarak diğer bir model oluşturulmuştur. Konsolide finansal tabloların UFRS'ye göre hazırlandığı dönem ile öncesindeki dönemin incelendiği çalışma sonucunda, ilk modelde değişen varyans probleminden dolayı anlamlı sonuçlara ulaşılamamıştır. İkinci modelin sonuçlarına göre ise, öz kaynak değerinin belirlilik katsayısında UFRS'ye göre konsolide finansal tabloların hazırlanmaya başlaması ile bir artış meydana gelmiştir. Fakat bu durum net kar için tam tersi yönde gerçekleşmiştir. Bu sonuç, öz kaynağın net kara göre piyasada daha fazla değer yarattığı şeklinde yorumlanmıştır.

Callao ve diğerleri (2007) İspanya'da IBEX-35 firmaları ile yapmış oldukları çalışmada, finansal raporlamanın ihtiyaca uyumluluğu ve karşılaştırılabilirliği üzerine yeni standartlara göre hazırlanan konsolide finansal tabloların etkisini araştırmayı amaçlamışlardır. Bu amacı gerçekleştirebilmek için ise, İspanya Muhasebe Standartları ve UFRS'ye göre hazırlanan finansal tablolardan elde edilen muhasebe rakamları ve finansal oranlar arasındaki farklılıkları belirlemeye çalışmışlardır. 2004-2005 dönemine ait 26 firma verisi ile yapılan çalışmada, UFRS öncesi ve sonrası şeklinde ayrılan periyotlar için, firmaların defter değeri ve pazar değerleri arasındaki farklara konsolide finansal tabloların etkisi Wilcoxon Testi ile analiz edilmiştir. Bu yöntemi uygulamanın temel mantığı, konsolide finansal tabloların sermaye piyasalarına sağlayacağı bilgi ile işletmelerin piyasa değeri ile öz kaynak defter değeri arasındaki farkın azalacağı varsayımıdır. Test sonuçlarına göre, UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal raporlamaya geçiş ile birlikte piyasa değeri ve defter değeri arasındaki karşılaştırılabilirlik ilişkisi olumsuz bir şekilde etkilenmiştir. Yerel borsa bileşenleri ve finansal raporlamanın uyumluluğunda bir gelişme gözlenmemiştir. Çünkü bu geçiş süreci ile birlikte defter ve piyasa değerleri arasındaki fark artmıştır. Sonuç olarak öz kaynak defter değeri ile piyasa değeri arasındaki ilişkide bir artış meydana gelmemiştir. Araştırmacılara göre sonucun bu şekilde ortaya çıkması, ülkede yasalara dayalı hukuk sisteminin uygulanması ve incelemenin kısa dönemde yapılmış olmasından kaynaklanmaktadır.

Soderstrom ve Sun (2007) farklı GKGMİ'ye uyum ile ilgili literatürü değerlendirerek bir görüş oluşturmayı amaçlamışlardır. Çalışmanın Avrupa Birliği'nde finansal tabloların hazırlanmasında uluslararası standartların uygulanması ile birlikte, muhasebe kalitesinde meydana gelen değişikliği inceleyen araştırmacılar için bir altyapı ve rehberlik sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada muhasebe standartlarındaki değişikliğin sonuçları ile ilgili araştırmalar değerlendirilmiştir. Ayrıca uluslararası standartlara uyumun ardından muhasebe kalitesinin belirleyicileri tartışılmıştır. Çalışma sonucunda finansal piyasa gelişmeleri, sermaye yapısı, mülkiyet yapısı ve vergi sistemi ve ülkelerin yasal ve politik sistemlerinin finansal raporlama sistemini ve dolayısıyla da konsolide finansal raporlama sistemini etkilediği ortaya konulmuştur.

Jermakowicz ve diğerleri (2007) konsolide finansal tabloların, hisse senedi fiyatı ile öz kaynak ve karların defter değeri arasındaki ilişkide ilerleme ya da gerileme sağlayıp sağlamadığını araştırdıkları çalışmada, Almanya Borsası'nda DAX-30 firmaları tarafından UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablo uygulamasının zorlukları ve faydalarını incelemişlerdir. 1995-2004 yılları arasında DAX-30 işletmelerinin açıklanan hisse senedi fiyatındaki karlar ve öz kaynakların defter değerinin değer ilişkisini ölçmek için regresyon analizi yapılmıştır. 265 firma ile yapılan çalışmada, uluslararası uygulamalara göre düzenlenen konsolide finansal tablolarla birlikte hisse senedi fiyatı ile ilgili karların değer ilişkisinde önemli artışlar meydana geldiği tespit edilmiştir. DAX-30 firmalarına gönderilen anket sonuçlarına göre, çoğu firma uluslararası standartlara geçiş uygulamasının finansal tabloların karşılaştırılabilirliğini geliştirmesi gerektiğini kabul etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, hisse senedi fiyatı ve karların defter değeri arasında önemli bir ilişkinin varlığı ortaya konulmuştur.

Paananen (2008) 2005'te uluslararası standartlarla uyumlu olarak hazırlanan konsolide finansal tabloların İsveç'teki finansal raporlamanın kalitesinde bir artışa sebep olup olmadığını incelemiştir. 2003-2006 dönemleri için, 545 firmadan elde edilen öz kaynak ve net kar verileri Ohlson (1995) değerleme modeli ve ters getiri modeli kullanılarak regresyon analizi ile incelenmiştir. Sonuçlar literatürdeki beklentinin tersine 2005 ve 2006 yıllarında konsolide finansal tabloların finansal raporlamanın kalitesinde bir artışa yol açmadığını göstermiştir. Finansal raporlamanın kalitesini ölçen değer ilişkisi gibi bazı göstergeler, uluslararası standartlara göre düzenlenen konsolide finansal tabloların finansal raporlamanın kalitesinde bir azalışın oluştuğuna işaret etmektedir. Analiz sonuçları, finansal raporlamanın kalitesinin, İsviçre'deki konsolide

finansal tabloların UFRS'ye göre hazırlanmaya başlandıktan sonra azaldığını gösteren daha güçlü kanıtlar ortaya koymaktadır.

Paananen ve Lin (2008) 2005-2006 (UFRS zorunlu periyot), 2003-2004 (UFRS gönüllü periyot) ve 2000-2002 (UMS periyodu) yıllarında Alman işletmelerinin muhasebe hesaplarının durumunu incelemişlerdir. AB'de listelenen firmaların tümü 2005 yılından itibaren UFRS ile uyumlu konsolide finansal tablo düzenlemeye başlamışlardır. Öncesinde ise birçok Avrupa ülkesinde UMS/UFRS'lerin kullanılması gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu çalışmanın ana amacı, 2003-2006 periyodunda UFRS'ye göre ve 2000-2002 periyodunda UMS'ye göre finansal tablo hesaplarının kalitesini incelemek ve karşılaştırmaktır. Çalışmada UMS periyodunda 107, UFRS'ye gönüllü periyotta 204 ve UFRS'ye zorunlu periyotta ise 448 işletmenin hisse senedi fiyatı ve finansal tablo verileri (öz kaynak, net kar, vb. değişkenler) kullanılarak regresyon analizi yapılmıştır. Araştırmada muhasebe kalitesi, kazançların yönetimi, finansal tablo bilgisi ile hisse senedi fiyatı ve getirisi arasındaki ilişki aracılığı ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda UFRS'ye zorunlu uyuma göre hazırlanan konsolide finansal tabloların muhasebe kalitesinde bir azalış meydana getirdiği gözlenmiştir. Analiz sonuçları muhasebe kalitesinin gelişmediği aksine zamanla kötüleştiğini göstermektedir. Muhasebe kalitesi UMS ve UFRS'ye gönüllü uyum periyotları arasında artmıştır. Fakat bu gelişme UFRS'ye gönüllü uyum ve UFRS'ye zorunlu uyum periyotları arasında azalmıştır. Sonuçlara göre muhasebe kalitesi zamanla kötüleşmiştir.

Avrupa ekonomik alanı içerisindeki borsalarda işlem gören firmaların 2005 yılından itibaren uluslararası standartlarla uyumlu konsolide finansal tablolar hazırlamalarından dolayı, 2005 yılında bu uygulamaya göre, konsolide finansal tablo düzenleyen firmaların muhasebe rakamlarının karşılaştırabilirliğini sağlamak için 2004 yılındaki GKGMİ'ye göre düzenlenen konsolide finansal tablolarını da bu uygulamaya göre tekrar düzenlemesi gerekmektedir. 2004 yılında iki farklı raporlama rejimine göre düzenlenen konsolide finansal tablolar benzer ekonomik aktivitelere bağlıdır. Bu çerçevede, Gjerde ve diğerleri (2008) UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolardan elde edilen rakamların GKGMİ'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolardaki rakamlardan daha etkili olup olmadığı araştırmışlardır. Araştırma Norveç'teki Oslo Borsası'nda işlem gören ve 2004 yılında konsolide finansal tablolarını GKGMİ'ye, 2005 yılında ise UFRS'ye göre düzenleyen 145 firmayı içermektedir. Analizde muhasebe değişkenleri ve borsa değeri arasındaki ilişkiyi ölçmek için fiyat ve

getiri regresyon modelleri kullanılmıştır. Bu iki uygulama değerlendirildiğinde ve karşılaştırıldığında, UFRS'ye göre konsolide finansal tabloların hazırlanmasından sonra artan değer ilişkisi ile ilgili daha az kanıt bulunmuştur. Sonuç olarak, UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolardan elde edilen muhasebe rakamlarının değer ilişkisi GKGMİ'ye göre hazırlanan benzer rakamlardan üstün değildir. Fakat uluslararası standartlara göre raporlanan konsolide finansal tablodaki öz kaynak rakamı, GKGMİ'ye göre raporlanan bilançodaki ile karşılaştırıldığında daha değerlidir. Aynı şekilde, uluslararası standartlara göre raporlanan konsolide finansal tablolardaki net kar GKGMİ'ye göre raporlanan aynı rakam ile karşılaştırıldığında daha değerlidir.

Capkun ve diğerleri (2008) Yerel Muhasebe Standartları'ndan UFRS'ye geçiş ile birlikte konsolide finansal tabloların firma performansı üzerindeki etkisini analiz etmişlerdir. Çalışmada değer ilişkisini analiz etmek için öz kaynak ve karların defter değeri ile hisse senedi fiyatını ilişkilendiren Ohlson modelleri kullanılmıştır. Dokuz Avrupa ülkesinin incelendiği 1722 firma ile yapılan ve 2004-2005 yıllarını kapsayan çalışmada, UFRS'ye göre düzenlenen konsolide finansal tabloların kazanç yönetimi ve değer ilişkisi üzerine etkilerini incelemek için regresyon analizi yapılmıştır. Sonuç olarak konsolide finansal tabloların düzenlenmesi açısından, Yerel Muhasebe Standartları'ndan uluslararası standartlara geçiş, konsolide bilanço kalemlerinde (varlıklar, yükümlülükler, öz kaynak, maddi ve maddi olmayan varlıklar ve şerefiye) küçük ama istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar meydana getirmiştir. Aynı zaman periyodunda uluslararası standartlara göre düzenlenen konsolide finansal tablolar açısından aktif karlılığı, ulusal standartlara göre düzenlenen aktif karlılığından daha yüksektir. Özetle bu çalışmada, konsolide finansal tabloların uluslararası standartlara göre düzenlenmesi ile birlikte, kazanç yönetimi ve değer ilişkisi açısından olumlu sonuçlar ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

Goncharov, Werner ve Zimmermann (2009) grup (konsolide) ve firma (solo) hesaplarının halka açıklanma zorunluluğunun bulunduğu Almanya'da yaptıkları çalışmalarında, ikili finansal raporlama sistemine bakarak hesapların bu setinin olası farklı ekonomik fonksiyonlarını araştırmışlardır. 1994-2004 zaman periyodunda en az 4 yıllık süre için konsolide ve konsolide olmayan finansal tablolarından gerekli finansal bilgiye ulaşılan 210 Alman firması analize dahil edilmiştir. Araştırmada hisse senedi fiyatı, ana işletme ve grup bazında toplam varlıklar, net kar, hisse başına faaliyet karı gibi finansal tablo verileri regresyon analizi ile analiz edilmiştir. Analizler ana firma hesaplarının değerlendirme, anlaşma yapma ve kar payı politikasında artan bir rol

oynamadıklarını ve mali sıkıntı durumunda faydasızlık yarattıklarını ortaya koymuştur. Tüm bu fonksiyonların grup hesapları tarafından daha iyi bir şekilde yerine getirildiği belirtilmiştir. Araştırma sonuçları ana firma hesaplarının temel işlevinin vergi gelirini hesaplamak olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca ana firma hesaplarının ekonomik bir fonksiyon olarak değil, yasal bir gereklilik sonucu oluştuğu belirtilmiştir.

Paglietti (2009) 2002-2007 yılları arasında İtalya'daki muhasebe kalitesini incelemek için, uluslararası standartlara uyumdan önceki (2002-2004) ve sonraki (2005-2007) yıllara ait konsolide finansal tabloların karşılaştırmasını yapmıştır. İtalyan Borsası'nda listelenen finansal olmayan 92 İtalyan firmanın konsolide finansal tablo verisi ve hisse senedi fiyatı bilgileri regresyon analizi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, 2005-2007 dönemlerinde muhasebe kalitesinde bir azalma meydana gelmiştir.

Devalle ve diğerleri (2010) 2002-2007 yılları arasında 5 Avrupa Borsası'nda (Almanya, İspanya, Fransa, İtalya ve İngiltere) listelenen 3721 firmanın verilerini kullanarak yürüttükleri çalışmalarında UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tabloların değer ilişkisinde bir artışa sebep olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırmada Ohlson'un (1995) değerlendirme ve getiri modelleri kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan değişkenler ise, firmaların hisse senedi fiyatı, getirisi, öz kaynak ve kar rakamlarından oluşmaktadır. Araştırmada değer ilişkisini test etmek için panel veri analizi kullanılmıştır. Değerleme modeli sonuçlarına göre, UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolar Almanya, İtalya ve İspanya'da değer ilişkisini azaltmış, Fransa ve İngiltere'de arttırmıştır. Fiyat üzerine net karın etkisi, Almanya, Fransa ve İngiltere'de artmış, İspanya ve İtalya'da ise azalmıştır. İngiltere hariç bütün ülkelerde, öz kaynak değerinin fiyat üzerindeki etkisi azalmıştır. Getiri modeline göre yapılan analiz sonuçları Almanya için değerlendirme modelindeki ile aynı, İspanya, İtalya ve İngiltere'de ise değerlendirme modelindeki sonuçların tersi şeklinde sonuçlanmıştır. Aynı modele göre Fransa'da, UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolar değer ilişkisi üzerinde bir etki yaratmamıştır.

Aharony ve diğerleri (2010) konsolide finansal tabloların zorunlu olarak UFRS'ye göre hazırlanması gerektiği yıl ve bundan önceki yıldaki 14 Avrupa ülkesindeki muhasebe bilgisinin değer ilişkisini (value relevance) karşılaştırmışlardır. Değer ilişkisini ölçmek için hisse senedi fiyatının kullanıldığı araştırmada, şerefiye, araştırma geliştirme giderleri ve varlık değerlendirme değişkenlerine ilave olarak öz kaynak ve karların defter değerini içeren değerlendirme modelleri kullanılarak regresyon analizi

yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, 14 Avrupa ülkesinde UFRS'ye uygun olarak hazırlanan konsolide finansal tablolar değer ilişkisini yani finansal bilginin piyasada oluşturduğu değeri arttırmıştır.

Agostino ve diğerleri (2011) Avrupa Banka Endüstrisi'nde 2005 yılından önce ve sonra konsolide finansal tablolardan sağlanan finansal bilginin borsa değerine etkisini araştırmayı amaçlamışlardır. Çalışmada Ohlson modeli kullanılarak hisse senedi fiyatı üzerine karlar ve öz kaynakların etkisi analiz edilmiştir. 2000-2006 yılları arasındaki banka verileri kullanılarak değer ilişkisi çerçevesinde çoklu etkileşim modeli için panel veri analizi uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, 2005 yılında UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolarla birlikte, hisse senedi fiyatları üzerine karların etkisi artarken, öz kaynakların etkisi ise azalmıştır.

Clarkson ve diğerleri (2011) Avustralya ve 14 Avrupa ülkesinde UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilginin değer ilişkisini araştırmışlardır. Veri seti yasalara dayalı hukuk sistemi ve ortak hukuk sistemi olarak ikiye ayrılarak, 2004-2005 yılları için 3488 firmanın hisse senedi fiyatı ile öz kaynak ve net kar verilerinin kullanıldığı çalışmada değerlendirme modeli regresyon analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, UFRS'ye göre konsolide finansal tabloların hazırlanması ile birlikte değer ilişkisi, yasalara dayalı hukuk sisteminin hakim olduğu ülkelerde artmış, diğer ülkelerde ise azalmıştır.

Müller (2011) 2003-2008 yılları arasında Avrupa Birliği'nin en büyük 3 borsasından biri olan Frankfurt Borsası'nda işlem gören firmalar üzerine yaptığı çalışmada, konsolide muhasebe bilgisinin piyasa değer ilişkisini analiz etmiştir. Çalışmada amaç, grup ve ana işletme finansal tabloları tarafından sağlanan finansal bilginin artan ilişkisinin karşılaştırmalı zaman serileri analizi ile incelenerek, bu konu ile ilgili sınırlı literatüre katkı sağlamaktır. Çalışmada 2003-2008 yılları arasında Frankfurt Borsası'ndaki 35 firmanın konsolide ve konsolide olmayan muhasebe bilgisinin piyasa değer ilişkisi ekonometrik regresyon modelleri ile analiz edilmiştir. Bunu gerçekleştirmek için, grup (konsolide) ve ana işletme (konsolide olmayan) finansal tabloları arasındaki değer ilişkisi ile ilgili karşılaştırma yapılması esas alınmıştır. Değer ilişkisi göstergesi olarak hisse senedi fiyatının esas alındığı çalışmada Ohlson değerlendirme modeli kullanılmıştır. Konsolide ve konsolide olmayan finansal tablo bilgileri (grup öz kaynak, ana şirket öz kaynak, grup net kar, ana işletme net kar ve hisse senedi sayıları) firmaların yıllık finansal raporlarından elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar konsolide tabloların değer ilişkisinin istatistiksel olarak önemli üstünlüğünü

göstermektedir. Fakat konsolide bilginin tersine, konsolide ve ana işletme finansal tabloları tarafından birlikte sağlanan bilginin değer ilişkisinde bir üstünlük gözlemlenmemiştir. Sonuçlar sermaye piyasasındaki yatırımcılar için konsolide finansal tabloların önemini vurgular niteliktedir.

Andreea ve Alexandra-Carmen (2013) gelir tablosu, öz kaynak değişim tablosu, nakit akış tablosunun sunumunda kullanılan metotlar ve bilançoda kullanılan metotları değerlendirerek konsolide raporların mevcut durumunu analiz etmeyi amaçlamışlardır. Analizi yapabilmek için Londra, Paris ve Frankfurt Borsalarının her birinde listelenen sermayelerine göre ilk 10 firma grubu seçilerek örnek olay çalışması (case study) yapılmıştır. Bu firmaların 2007 ile başlayan 6 yıllık periyot için (2007-2012) UFRS'ye göre düzenlenen konsolide finansal tabloları niteliksel ve niceliksel olarak analiz edilmiştir. Londra, Paris ve Frankfurt Borsalarında listelenen firma gruplarının raporlama uygulamaları arasındaki uyumun derecesinin karşılaştırılmalı açıdan değerlendirilmesini ifade eden çalışmanın ampirik araştırmasını tamamlamak için, Van der Tas tarafından tanımlanan I Index tarafından temsil edilen istatistiksel ve matematiksel metotlar kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, analiz edilen grup firmaların özellikle son 3 yılda (2009-2012) dikkate alınan raporlama pratikleri açısından yüksek derecede uyum sağladıkları görülmüştür.

Müller (2014) 2003-2008 yılları arasında en büyük Avrupa Borsalarında (Londra, Paris ve Frankfurt Borsaları) listelenen firmaların, 2005 yılında başlayan UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolarından sağlanan finansal bilginin kalitesini (değer ilişkisi aracılığıyla ölçülen) ampirik olarak incelemiştir. Analizde 98 firmanın toplamda 588 yıllık verileri kullanılmıştır. UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolar tarafından sağlanan finansal bilginin artan değer ilişkisi (yani kalite üzerine bir artış) ile ilgili araştırma hipotezlerini test etmek için ekonometrik değerlendirme modelleri geliştirilmiştir. Bu modeller finansal tablolar tarafından sağlanan muhasebe bilgisi (öz kaynak ve net kar) ve hisse senedi fiyatı arasındaki ilişkinin derecesini ölçmek için geliştirilen modellerdir. Bu modelin temel çıkış noktası ise Ohlson (1995) tarafından geliştirilen değerlendirme modelidir. UFRS'ye ve ulusal düzenlemelere (Avrupa muhasebe uygulamaları) göre sunulan konsolide finansal tabloların hangisinin daha kaliteli bilgiler sunduğunu analiz etmek için, 2005-2006 döneminde grubun hisse senedi fiyatı ile hisse başına öz kaynak ve karı arasındaki ilişki ile, 2003-2004 dönemindeki grubun hisse senedi fiyatı ile hisse başına öz kaynak ve karı arasındaki ilişkiyi ölçmek için regresyon analizi kullanılmıştır. Konsolide ve ana şirket finansal tabloları arasında

kalite farklarının üstünlüğü ile ilgili hipotezi doğrulamak için de regresyon analizi kullanılmıştır. Muhasebe değerini gösteren bağımsız değişkenler (konsolide ve ana şirket seviyesindeki hisse başına öz kaynak ve karlar) ve bağımlı değişken (hisse senedi fiyatı) arasındaki ilişkinin yönü ve gücü korelasyon analizi ile ölçülmüştür. Yapılan çalışmalar sonucunda, UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolar ulusal muhasebe standartlarına göre hazırlanan konsolide finansal tablolara karşılaştırıldığında kalitede (değer ilişkisi) bir artışın meydana geldiğini ifade etmiştir. Aynı zamanda bu durumun Avrupa'da, OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) Corporate Governance Principle ile kamu kuralları arasında daha iyi bir uyuma sebep olduğu ileri sürülmüştür. Ayrıca, UFRS ile uyumlu konsolide finansal tabloların hazırlanması ile birlikte, ana şirketin bireysel hesapları ile karşılaştırıldığında, grup hesaplarının kalitesinde bir artışın meydana geldiği ortaya konulmuştur. Aynı şekilde grup finansal tabloları ana şirketin finansal tabloları ile karşılaştırıldığında kalitede bir artışın meydana geldiğini gözlemlemiştir. Bu çalışmada firmaların hisse senedi fiyatını açıklamada belirleyici rol oynayan açıklayıcı değişkenler (konsolide ve ana şirket seviyesindeki hisse başına öz kaynak ve kar) ve bağımlı değişken olan hisse senedi arasında güçlü bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir.

Yang, Poon ve Lee (2015) yeni ve eski standartlar çerçevesinde düzenlenen konsolide finansal tablolar arasındaki farklılıkları ifade edebilmek için, kontrol gücü olmayan paylar ve şerefiyeyi analiz etmişlerdir. Çalışmada rakamsal örnekler yardımıyla eski standartlar ve yeni standartlara göre düzenlenen konsolide finansal tablolardan elde edilen şerefiye ve kontrol gücü olmayan payların değerleri hesaplanmış ve bulunan sonuçlar karşılaştırılmıştır. Yeni standartlara göre hazırlanan konsolide finansal tablolar şerefiye ve kontrol gücü olmayan payları etkilemiştir. Eski standartlara göre hazırlanan konsolide finansal tablolarda şerefiye sadece ana işletme payını temsil ederken, kontrol gücü olmayan paylar şerefiyeyi içermemektedir. Fakat yeni standartlara göre şerefiye hem ana işletme payını hem de kontrol gücü olmayan payları içermektedir. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre, yeni standartlara göre şerefiyenin miktarı artmıştır. Kontrol gücü olmayan paylar açısından, eski muhasebe standartlarına göre hazırlanan konsolide finansal tablolar şerefiyeyi içermeyenken, yeni standartlara göre hazırlanan konsolide finansal tablolarda şerefiye yer almaktadır. Bu yüzden de kontrol gücü olmayan payların değeri eski standartlara göre artmıştır. Bir varlık olarak şerefiyenin miktarındaki artış bir yükümlülük olarak kontrol gücü olmayan payların miktarındaki artışa katkıda bulunmuştur. Ana işletme kontrol payı elde ettikten

sonra öz kaynak işlemindeki herhangi bir farklılık önceden olduğu gibi kazanç ya da kayıptan ziyade yeni standartlara göre düzenlenen konsolide finansal tablolarda öz kaynak olarak ele alınmaktadır. Bu yüzden de yeni standartlara göre hazırlanan konsolide finansal tablolar aynı zamanda gelir tablosunu da etkilemektedir.

Yukarıda incelenen gelişmiş ülkelerde yapılan konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisinin analiz edildiği çalışmaların bazılarında anılan etkinin olumlu, bazılarında ise olumsuz olduğu bulunmuştur.

4.3.2. Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerindeki Etkisine Yönelik Gelişmekte Olan Ülkelerde Yapılan Çalışmalar

Çevresel Belirleme Teorisi'ne göre (Çürük, 2001), ekonomik gelişmişlik düzeyinin ülke muhasebe ve finansal raporlama sistemini etkileyen temel çevresel faktörlerden biri olması nedeniyle, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisi ekonomik olarak gelişmekte olan ülkelerde farklılık gösterebilir.

Jaruga ve diğerleri (2007) Polonya firmaları üzerinde yürüttükleri çalışmada, Varşova Borsası'nda 2004-2005 döneminde işlem gören 171 firmanın finansal tablolarından elde edilen öz kaynak ve kar üzerine UFRS'ye göre zorunlu olarak hazırlanan konsolide finansal tabloların etkisini analiz etmişlerdir. Çalışmada konsolide finansal tabloların düzenlenmesi ile birlikte öz kaynak ve net kar değerlerindeki değişimler incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, konsolide finansal tabloların zorunlu olarak uluslararası standartlara göre düzenlenip kamuya açıklanmaya başlaması ile birlikte firmaların finansal tablolarından elde edilen öz kaynak ve net kar rakamlarında genel olarak bir artış meydana gelmiştir.

Srinivasan ve Narasimhan (2008) konsolide finansal tablolarla ilgili yeni düzenlemelerin Hindistan firmalarının işleyişlerinde herhangi bir yapısal değişikliğe neden olup olmadığını incelemişlerdir. Çalışmada 2003-2007 dönemleri için 191 firmanın konsolide ve bireysel finansal tablolarından elde edilen satışlar, kar ve varlık kalemlerindeki değişimler değerlendirilmiştir. Araştırma sonucuna göre, konsolidasyon lehine açıklanan düzenlemelerdeki değişikliklerin, Hindistan firmalarının işlemlerindeki değişikliklerden daha etkin ve uluslararası uygulamalarla uyumlu olduğu gözlenmiştir.

Polonya'da yürütülen bir diğer çalışmada Dobija ve Klimczak (2010), muhasebe uygulamalarındaki gelişmelerin değerlendirmesini yapmayı amaçlamışlardır. Varşova Borsası'nda 1997-2008 yılları arasında işlem gören her yıl farklı sayılarda olmak üzere

toplamda 856 firmanın yıllık muhasebe karları ve hisse senedi fiyatları arasındaki ilişki regresyon analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, konsolide finansal tablolardan elde edilen karların piyasada önemli bir değer yarattığı tespit edilmiştir.

Tiron-Tudor ve Ratiu (2010) Romanya Borsası'nda listelenen firmaların 2006-2009 döneminde konsolide finansal tablolarından elde edilen finansal bilginin kullanıcıları bilgilendirme seviyesini incelemişlerdir. Çalışmada 2006 yılının analiz için başlangıç yılı olarak seçilmesinin nedeni, Romanya Borsası'na kote edilmiş firmalara bu tarihten itibaren konsolide finansal tablolarını kamuya açıklama zorunluluğu getirilmiştir. 2006-2009 periyodunda zorunlu uygulamaya göre hazırlanan konsolide finansal tablolardaki artan şeffaflığı incelemek için 26 firma ile Çoklu Index (bir firmanın kamuya açıklanma seviyesi ölçümlerinde kullanılan index) yapılan çalışma sonucuna göre, konsolide finansal tablolar, sunulan finansal bilginin şeffaflığını arttırmıştır.

Khanagha (2011) uluslararası muhasebe uygulamalarından önceki ve sonraki periyotta muhasebe bilgisinin piyasada yarattığı değer incelenmesini amaçlamıştır. 2001-2008 dönemlerine ilişkin Birleşik Arap Emirlikleri ve Bahreyn'deki 17 firmanın analiz edildiği çalışmada, Ohlson'un değerlendirme modeli ve getiri modeli kullanılarak regresyon analizi yapılmıştır. Modeldeki bağımsız değişkenler öz kaynak, net kar ve nakit akış değerleridir. Araştırma sonuçlarına göre, Bahreyn'deki firmaların konsolide finansal tablolarından elde edilen bağımsız değişkenlerin her iki model için de piyasada önemli değerler yarattığı gözlenmesine rağmen, diğerlerine göre en etkin olan bağımsız değişkenin ise net kar olduğu belirtilmiştir. Birleşik Arap Emirlikleri'nde ise konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilginin piyasada oluşturduğu değerde bir azalış meydana gelmiştir.

Liu ve diğerleri (2011) muhasebe kalitesi üzerine uluslararası standartlara göre düzenlenen finansal tabloların etkisini analiz etmek için geliştirmekte olan ülkelerden biri olan Çin'de yaptıkları çalışmada, 870 firmanın 2005-2008 yılları arasındaki finansal tablo verileri için Ohlson'un (1995) değerlendirme ve getiri modellerini regresyon analizi ile analiz etmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, UFRS'ye zorunlu uyumla birlikte hazırlanan konsolide finansal tabloların daha gerçekçi veriler sunması ile, finansal bilginin piyasada yarattığı değer artmıştır. Net karın fiyatı açıklama düzeyi anlamlı bulunurken, öz kaynağın açıklama düzeyi anlamsız bulunmuştur. Yani konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerden net karın piyasada oluşturduğu değer, firma performansını etkilemektedir.

Klimczak (2011) Polonya'da zorunlu olarak UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tabloların etkisini araştırmıştır. Piyasanın yeni standartlara göre hazırlanan konsolide finansal tablolara verdiği tepkinin belirlenmesine yönelik araştırmada, Varşova Borsası'nda işlem gören 67 firmanın 2000-2008 yıllarına ait hisse senedi fiyatı ve getirisi ile finansal tablolardan elde edilen bilgiler (öz kaynak, net kar, satışlardan net gelir vb. gibi) regresyon analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerin piyasada oluşturduğu değerde yeni standartlara geçilmesiyle birlikte bir artış meydana gelmemiştir.

Gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalara kıyasla sınırlı sayıda olan gelişmekte olan ülkelerde yapılan çalışmaların sonuçlarında da, konsolide finansal tabloların firma performansına etkisi hususunda tam bir tekdüzelik bulunmamaktadır. Türkiye, her ne kadar ekonomik olarak gelişmekte olan ülke statüsünde kabul edilmekle birlikte, bu çalışmanın amacı doğrultusunda Türkiye'de yapılan çalışmalar ayrı başlık altında incelenmiştir.

4.3.3. Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerindeki Etkisine Yönelik Türkiye'de Yapılan Çalışmalar

Türkiye'de BIST'te (3 Nisan 2013 tarihinde Türkiye'de Sermaye Piyasalarındaki borsaların tek bir çatı altında toplanması ile İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)'nin ismi Borsa İstanbul olarak değiştirildiği için, çalışmada yürürlükteki isim olan BIST kullanılmıştır) işlem gören firmalar 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren zorunlu olarak uluslararası standartlara göre konsolide finansal tablolarını hazırlayıp sunmaktadırlar. Bu tarihten itibaren konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilginin kullanıcılar açısından daha doğru, güvenilir ve ihtiyaca uygun bilgi sağlayacağı düşüncesi finansal tablo kullanıcıları için ortak bir beklentidir. Aynı zamanda finansal tablolardan elde edilen doğru, güvenilir ve ihtiyaca uygun bilginin firma performansı üzerine etkisinin de olumlu yönde olacağı düşünülmektedir.

Pekdemir ve Türel (2007) Türkiye'de 2005'teki UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolara odaklanmışlardır. Araştırmada incelenen finansal tablolardaki şerefiye ve ertelenmiş vergilerin tablodaki yeri ve bunların tutarlarının önemi ile ilgili sorulara cevaplar aranmaya çalışılmıştır. Bu sebeple BIST'te işlem gören ve UFRS'ye uygun olarak konsolide finansal tablo düzenleyen ilk 100 firmanın 2003-2005 yıllarına ait şerefiye ile varlık/yükümlülük ve gelir ve gider arasındaki ilişki

korelasyon analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları incelenen firmaların finansal durumlarına şerefiye ve ertelenmiş vergilerin etkili olduğunu göstermektedir.

Çankaya (2007) Türkiye, Rusya ve Çin’de faaliyet gösteren 3 büyük firmanın yerel muhasebe standartları ve UFRS’ye göre hazırlanan finansal tablolarından yola çıkarak, bu ülkelerin muhasebe uygulamaları ve UFRS’ye göre hazırlanan konsolide finansal tabloları arasındaki uyumun belirlenmesini ve hangi ülkenin uygulamasının daha tutucu bir yapı gösterdiğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada Türkiye, Rusya ve Çin’de faaliyet gösteren 3 büyük firmanın 2005 yılı sonundaki konsolide finansal tablolarından elde edilen net kar rakamları kullanılarak, UFRS’ye geçişin etkileri incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, Türkiye ve Çin’deki firmalarda UFRS’ye göre konsolide finansal tabloların hazırlanmaya başlaması net kar rakamlarında çok fazla değişikliğe sebep olmamıştır. Fakat, Rusya’daki firmaların UFRS’ye göre konsolide finansal tablo hazırlamaya başlaması ile net kar rakamları sekiz kat artmıştır. Bu durum, Rusya Muhasebe Standartları ile UFRS uygulamaları arasındaki farklılıktan dolayı, konsolide karın çok fazla arttığı yönünde yorumlanmıştır. (Bu çalışmada örneklem içerisinde Türkiye’nin de yer almasından dolayı, Türkiye’deki çalışmalar kısmında ele alınmıştır).

Türel (2010) Türk firmalarının UFRS’ye göre zorunlu olarak hazırlamış oldukları konsolide finansal tablolardan elde edilen öz kaynağın defter değeri ve karın piyasada oluşturduğu değeri (value relevance) incelemiştir. Bu sayede konsolide finansal tabloların hisse senedi fiyatı üzerine etkisi araştırılmıştır. Bu yüzden de 208 firmaya ilişkin iki periyot (2001-2002 ve 2005-2006 periyotları) karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada hisse senedi fiyatını kar ve öz kaynak defter değerinin bir fonksiyonu olarak kabul eden Ohlson (1995) modeli kullanılarak regresyon analizi yapılmıştır. Yazar karlar ve öz kaynak defter değerlerinin açıklayıcı gücünü incelemek için ise Collins (1997) tarafından uygulanan yaklaşımı benimsemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, karların katsayılarının büyüklüğünün negatiften pozitifte değiştiği ve arttığı gözlemlenmiştir. Fakat öz kaynak defter değerlerinin büyüklüğünde azalış meydana gelmiştir. Yazar bunu UFRS’ye göre zorunlu olarak hazırlanan konsolide finansal tabloların karlara öz kaynaklardan daha fazla güvenilirlik sağladığı şeklinde yorumlamaktadır. Ayrıca öz kaynak defter değeri ve karların değer ilişkisinin incelenen periyotlardaki değişimi araştırılmıştır. Konsolide finansal tablolardan elde edilen kar rakamları ile hisse senedi arasındaki ilişkide bir artış meydana gelirken, öz kaynak rakamları ile hisse senedi arasındaki ilişkide bir azalış meydana gelmiştir. Bu durum

zorunlu olarak UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolarda sunulan kar rakamlarının yatırımcı davranışlarında değişikliğe sebep olduğu yönünde yorumlanmıştır. UFRS'ye zorunlu uyumla birlikte hazırlanan konsolide finansal tabloların etkisi, muhasebe kalitesinin bir göstergesi olarak kabul edilen hisse senedi fiyatlarına yansımıştır. Sonuç olarak firmaların uluslararası standartlara göre konsolide finansal tablolarını hazırlaması muhasebe ölçütleri ve hisse senedi fiyatı arasındaki ilişkiyi arttırmıştır.

Suadiye (2012) BIST'te işlem gören firmaların muhasebe bilgilerinin hisse senedi fiyatlarına yansımada UFRS'ye göre zorunlu olarak düzenlenen konsolide finansal tabloların etkisini ampirik olarak incelemiştir. Bu çalışma iki amaç için gerçekleştirilmiştir. Bunlardan ilki, yatırımcılara kar ve öz kaynak rakamlarının hisse senedi fiyatına etkisini kapsamlı olarak göstermek, diğeri ise finansal raporlama standartlarındaki değişime göre hazırlanan konsolide finansal tablolardan elde edilen kar ve öz kaynak rakamlarının hisse senedi fiyatına yansımada nasıl bir etki yarattığını ortaya koymaktır. Çalışmada öz kaynak ve karın hisse senedi fiyatına yansımada test etmek için Ohlson tarafından önerilen hisse senedi değerlendirme modeli kullanılmıştır. Bu modeli kullanarak önce konsolide finansal tabloların UFRS'ye göre hazırlanma zorunluluğunun bulunmadığı dönem (2000-2002 dönemi) ve zorunluluğun bulunduğu dönemdeki (2005-2009 dönemi) öz kaynak ve kar rakamlarının hisse senedi fiyatına etkisi regresyon analizi yapılarak incelenmiştir. Sonrasında konsolide finansal tablolardan elde edilen muhasebe bilgilerinin hisse senedi fiyatına yansımada analiz etmek için iki ayrı dönem kıyaslanmıştır. Araştırmada 193 firma kullanılmıştır. Firmaların UFRS'ye göre konsolide finansal tablo hazırlamasından önce ve sonra hisse senedi fiyatlarını karşılaştırmak için regresyon modelleri panel veri analizi ile test edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öz kaynak ve net kar rakamlarının değerli bilgiler olduğunun yanı sıra, Türk firmalarının UFRS'ye göre konsolide finansal tablo hazırlamaya geçişi ile birlikte bu rakamların hisse senedi fiyatlarının değerini neredeyse iki katına çıkarttığı belirlenmiştir. Ayrıca öz kaynak rakamlarının kar rakamlarından daha fazla bilgi içerdiği ve yatırımcılar tarafından daha değerli olduğu yapılan çalışma ile ortaya konmuştur.

Kargın (2013) zorunlu olarak UFRS'ye göre düzenlenen konsolide finansal tablolarla birlikte, hisse başına kar ve öz kaynağın hisse senedi fiyatına etkisini araştırmayı hedeflemiştir. Çalışmada 1998-2011 yılları arasında borsada işlem gören firmaların konsolide finansal tablolarını UFRS'ye göre hazırlama zorunluluğundan

önceki ve sonraki yıllara ait finansal tablolardan sağlanan finansal bilginin hisse senedi fiyatlarına etkisi Ohlson modeli kullanılarak araştırılmıştır. İstanbul Borsası'nda işlem gören işletmelerin hisse senetleri ile hisse senetlerini değerlendirmek için kullanılan finansal bilgiler (kar ve öz kaynak) arasındaki ilişkiye UFRS'ye göre düzenlenen konsolide finansal tabloların etkisi araştırılmıştır. 1998-2011 yılları arasındaki toplamda 1954 gözlem panel veri analizi ile incelenmiştir. Seçilen örnekler arasından incelenen dönemlerde sadece kar elde eden firmaların hisse senedi fiyatı üzerine kar ve öz kaynakların etkisi çoklu doğrusal regresyon analizi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, UFRS'ye göre konsolide finansal tablo hazırlanmasından sonra finansal bilginin değer ilişkisinde bir artış meydana gelmiştir. Konsolide finansal tabloların UFRS'ye göre hazırlanma zorunluluğundan sonraki dönemlerde (2005-2011) karların hisse senedi fiyatlarına yansımada bir gelişme görülmezken, öz kaynakların hisse senedi fiyatlarına etkisinde gelişmeler gözlenmiştir. Sonuçlar borsa değerini belirlemede kar ve öz kaynak değerlerinin önemli olduğunu ve finansal bilginin hisse senedi fiyatlarına etkisinin zorunlu olarak UFRS'ye göre konsolide finansal tabloların düzenlenmesi ile birlikte arttığı yönündedir.

Terzi ve Şen (2013) yerel muhasebe uygulamalarından UMS/UFRS'ye göre konsolide finansal tablo düzenlemeye geçişin öz kaynaklar üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Analizde BIST'te işlem gören 144 üretim firmasının finansal tablo verilerinden yararlanılmıştır. Çalışmada konsolide finansal raporlamaya geçişin öz kaynak üzerine etkisinin incelenmesinde değişken olarak çeşitli varlık ve kaynak kalemleri kullanılarak, bu değişkenlerin arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre, konsolide finansal tabloların UMS/UFRS'ye göre düzenlenmesinin öz kaynak kalemlerine önemli etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öz kaynaklardan en fazla sermaye yedekleri ve geçmiş yıl kar/zararları etkilenmiştir.

Sultanoğlu (2014) 2005 yılından itibaren UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tabloların Türkiye'de BIST'te işlem gören firmaların hazırladıkları finansal tablolardaki finansal bilginin ihtiyaca uygunluğu ve finansal tablo üzerindeki etkisini ampirik olarak analiz etmiştir. Araştırmada, sektöründe devamlı olarak işlem gören 26 firmanın 2000-2004 ve 2005-2010 dönemlerine ait verileri kullanılmıştır. Araştırmada konsolide finansal tabloların bilginin piyasada oluşturduğu değerde bir artışa sebep olup olmadığını araştırmak için değerlendirme modeli (Ohlson, 1995), getiri modeli (Easton ve Harris, 1991) ve rasyo modeli panel regresyon analizi kullanılarak incelenmiştir. Bu

kapsamda çalışmada, bağımsız değişken olarak öz kaynak, net kar ve finansal oranlar (likidite, karlılık, faaliyet devir hızı oranları ve finansman oranı) kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, 2005 yılından sonra konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilginin ihtiyaca uygunluğunda (value relevance) anlamlı bir artış meydana gelmiştir. Değerleme modeli ile yapılan analiz sonuçlarına göre, konsolide finansal tabloların işletmenin hisse senedi fiyatını açıklamada etkin bir rol oynadığı ortaya çıkmıştır. Getiri modeli ile yapılan analiz sonuçlarına göre ise, UFRS'ye göre konsolide finansal tabloların hazırlanması ile net kar değerindeki değişimin hisse senedi getirisine anlamlı bir etkisi olmuştur.

4.3.4. Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerine Etkisini Analiz Eden Çalışmaların Değerlendirilmesi

Yukarıda yapılan literatür çalışması değerlendirildiğinde, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisine yönelik gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ile Türkiye'de yapılan çalışmalar özet halinde Tablo 8, 9 ve 10'da sunulmuştur.

Tablo 8

Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerindeki Etkisine Yönelik Gelişmiş Ülkelerde Yapılan Çalışmalar

Çalışma	Ülke	Çalışmanın Amacı	Örneklem ve Değişkenler	Yöntem	Sonuç
Abad ve diğerleri (2000)	İspanya	Muhasebe bilgisine karşı konsolidasyonun değer ilişkisini incelemek	1991-1997 dönemine ait 474 işletmenin hisse senedi fiyatı ile öz kaynak, net kar, yatırımların değeri ve şerefiye	Ohlson değerlendirme modeli, regresyon analizi	Konsolide finansal tablolardan elde edilen bilgi konsolide olmayan finansal bilgiden daha değerlidir.
Jermakowicz (2004)	Belçika	UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tabloların incelenmesi	2001-2003 dönemine ilişkin BEL-20 işletmeleri	Anket çalışması	Konsolide finansal tabloların birçok işletme için şeffaflığı ve hesapların karşılaştırılabilirliğini arttıracığı ifade edilmiştir.
Bartov ve diğerleri (2005)	Almanya	UMS, Alman GKGMİ ve Amerikan GKGMİ'ye göre kazançların karşılaştırmalı değer ilişkisinin incelenmesi	1998-2000 dönemi için 416 işletmenin hisse senedi getirisi ve net karı	Getiri modeli, regresyon analizi	Amerikan GKGMİ ve UMS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolardan elde edilen kazanç rakamlarının, Alman GKGMİ'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolardan elde edilen kazançla göre daha değerli olduğu belirtilmiştir.
Schiebel (2006)	Almanya	Alman GKGMİ ve UFRS'ye göre düzenlenen konsolide finansal tabloların değer ilişkisinin incelenmesi	2000-2004 dönemine ilişkin 24 işletmenin hisse senedi fiyatı ve öz kaynak defter değeri	Regresyon analizi	Alman GKGMİ'ye göre düzenlenen konsolide finansal tabloların, UFRS'ye göre düzenlenen konsolide finansal tablolara göre piyasada daha fazla değer yarattığı ifade edilmiştir.
Hung ve Subramanyam (2007)	Almanya	UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablo bilgisinin ihtiyaca uygunluğunu araştırmak	1998-2002 dönemine ilişkin 80 işletmenin hisse senedi fiyatı, öz kaynak ve net karı	Ohlson değerlendirme modeli, regresyon	Öz kaynak (net kar) değerinin katsayısında UFRS'den sonra artış (azalış) meydana gelmiştir.
Callao ve diğerleri (2007)	İspanya	Finansal raporlamanın ihtiyaca uygunluğu ve karşılaştırılabilirliği üzerine UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tabloların etkisi	2004-2005 dönemine ilişkin 26 işletmenin piyasa değeri ve öz kaynak defter değeri	MVUFRS-BVUFRS=GAP modeli	UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal raporlamaya geçişle öz kaynak defter değeri ile piyasa değeri arasındaki ilişkide artış meydana gelmemiştir.
Soderstrom ve Sun (2007)	AB ülkeleri	Farklı GKGMİ'ye uyumla ilgili literatürü değerlendirerek bir görüş oluşturmak	Muhasebe standartlarındaki değişikliğin sonuçları ile ilgili araştırmalar	Literatürün incelenmesi	Finansal piyasa gelişmeleri, sermaye yapısı, mülkiyet yapısı ve vergi sistemi ve ülkelerin yasal ve politik sistemleri konsolide finansal raporlama sistemini etkilemiştir.

(Tablo 8'in Devamı)

Jermakowicz ve diğerleri (2007)	Almanya	Konsolide finansal tabloların hisse senedi fiyatı ve karların defter değeri arasındaki ilişkide ilerleme ya da gerileme sağlayıp sağlamadığını araştırmak	1995-2004 dönemine ilişkin 265 işletmenin hisse senedi fiyatı ile öz kaynak ve karları	Regresyon Analizi	Uluslararası uygulamalara göre düzenlenen konsolide finansal tablolarla birlikte, hisse senedi fiyatı ile karların defter değeri arasındaki ilişkide önemli bir artış meydana gelmiştir.
Paananen (2008)	İsveç	Uluslararası standartlarla uyumlu konsolide finansal tabloların finansal raporlamanın kalitesine etkisini incelemek	2003-2006 dönemine ait 545 işletmenin hisse senedi fiyatı/getirisi, öz kaynak ve net karı	Ohlson değerlendirme modeli ve ters getiri modeli, regresyon analizi	2005 ve 2006 yıllarında konsolide finansal tabloların finansal raporlamanın kalitesinde bir artışa yol açmadığı rapor edilmiştir.
Paananen ve Lin (2008)	Almanya	2003-2006 periyodunda UFRS'ye göre ve 2000-2002 periyodunda UMS'ye göre finansal tablo hesaplarının kalitesini incelemek ve karşılaştırmak	2000-2006 dönemine ait UMS periyodunda 107, UFRS gönüllü periyodunda 204, UFRS zorunlu periyodunda 448 işletmenin hisse senedi fiyatı ve finansal tablo verileri (öz kaynak, net kar, vb.)	Regresyon analizi	UFRS'ye zorunlu uyuma göre hazırlanan konsolide finansal tabloların muhasebe kalitesinde bir azalış meydana getirdiği gözlenmiştir.
Gjerd ve diğerleri (2008)	Norveç	UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolardan elde edilen rakamların GKGMİ'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolardaki rakamlardan daha etkili olup olmadığını araştırmak	2004-2005 dönemine ilişkin 2004 yılında GKGMİ'ye göre 2005 yılında ise UFRS'ye göre konsolide finansal tablo hazırlayan 145 işletmenin hisse senedi fiyatı ve getirisi ile öz kaynak ve net karı	Fiyat ve getiri regresyon modelleri	UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolardan elde edilen muhasebe rakamlarının değer ilişkisi GKGMİ'ye göre hazırlanan benzer rakamlardan üstün değildir. Fakat uluslararası standartlara göre raporlanan konsolide finansal tablodaki öz kaynak ve net kar rakamları, GKGMİ'ye göre raporlanan bilançodaki ile karşılaştırıldığında daha değerlidir.
Capkun ve diğerleri (2008)	9 Avrupa ülkesi	Yerel muhasebe standartlarından UFRS'ye geçişle birlikte konsolide finansal tabloların kazanç yönetimi ve değer ilişkisi üzerine etkisini analiz etmek	2004-2005 dönemlerine ilişkin 1722 işletmenin hisse senedi fiyatı/getirisi ve bilanço kalemleri (varlıklar, yükümlülükler, öz kaynak, maddi ve maddi olmayan varlıklar ve şerefiye)	Ohlson modelleri (Değerleme modeli ve getiri modeli), regresyon analizi	Yerel Muhasebe Standartları'ndan uluslararası standartlara geçiş, konsolide bilanço kalemlerinde (varlıklar, yükümlülükler, öz kaynak, maddi ve maddi olmayan varlıklar ve şerefiye) küçük ama istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar meydana getirmiştir. Konsolide finansal tabloların uluslararası standartlara göre düzenlenmesiyle, kazanç yönetimi ve değer ilişkisi açısından olumlu sonuçlar ortaya çıkmıştır.

(Tablo 8'in Devamı)

Goncharov ve diğerleri (2009)	Almanya	İkili finansal raporlama sisteminin (konsolide ve solo finansal tablo) farklılıklarını incelemek	1994-2004 dönemine ait 210 işletmenin hisse senedi fiyatı, toplam varlık, net kar ve faaliyet karı	Regresyon analizi	Konsolide finansal tablo hesaplarının değerlendirme, anlaşma yapma ve kar payı politikasında önemli rol oynadıkları ve mali sıkıntı durumunda fayda yarattıkları sonucuna ulaşılmıştır.
Paglietti (2009)	İtalya	Uluslararası standartlara uyumdan önceki (2002-2004) ve sonraki (2005-2007) yıllara ait konsolide finansal tabloların karşılaştırmasını yapmak	2002-2007 dönemlerine ait 92 işletmenin hisse senedi fiyatı ve finansal tablo verileri	Regresyon analizi	2005-2007 dönemlerinde muhasebe kalitesinde bir azalma meydana gelmiştir.
Devalle ve diğerleri (2010)	5 Avrupa ülkesi	UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tabloların değer ilişkisinde bir artışa sebep olup olmadığını araştırmak	2002-2007 dönemlerine ait 3721 işletmenin hisse senedi fiyatı ve getirisi ile öz kaynak ve net karı	Ohlson değerlendirme modeli ve getiri modeli, regresyon analizi	Değerleme modeline göre, UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolar Almanya, İtalya ve İspanya'da değer ilişkisini azaltmış, Fransa ve İngiltere'de arttırmıştır. Fiyat üzerine net karın etkisi, Almanya, Fransa ve İngiltere'de artmış, İspanya ve İtalya'da ise azalmıştır. İngiltere hariç bütün ülkelerde, öz kaynak değerinin fiyat üzerindeki etkisi azalmıştır. Getiri modeline göre yapılan analiz sonuçları Almanya için değerlendirme modelindeki ile aynı, İspanya, İtalya ve İngiltere'de ise değerlendirme modelindeki sonuçların tersi şeklinde sonuçlanmıştır. Fransa'da ise, UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolar değer ilişkisi üzerinde bir etki yaratmamıştır.
Aharony ve diğerleri (2010)	14 Avrupa ülkesi	Konsolide finansal tabloların zorunlu olarak UFRS'ye göre hazırlanması ile muhasebe bilgisinin değer ilişkisini (value relevance) karşılaştırmak	2004-2005 dönemine ait işletmelerin hisse senedi fiyatı, şerefiye, araştırma geliştirme giderleri, öz kaynak ve net kar	Değerlendirme modelleri, regresyon analizi	14 Avrupa ülkesinde UFRS'ye uygun olarak hazırlanan konsolide finansal tablolar değer ilişkisini yani finansal bilginin piyasada oluşturduğu değeri arttırmıştır.
Clarkson ve diğerleri (2011)	Avustralya ve 14 Avrupa Ülkesi	UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilginin değer ilişkisini araştırmak	2004-2005 dönemine ilişkin 3488 işletmenin hisse senedi fiyatı, öz kaynak ve net karı	Değerleme modeli, regresyon analizi	UFRS'ye göre konsolide finansal tabloların hazırlanması ile birlikte değer ilişkisi, yasalara dayalı hukuk sisteminin hakim olduğu ülkelerde artmış, diğer ülkelerde ise azalmıştır.

(Tablo 8'in Devamı)

Müller (2011)	Almanya	Konsolide muhasebe bilgisinin piyasa değer ilişkisini analiz etmek	2003-2008 dönemlerine ilişkin 35 işletmenin hisse senedi fiyatı, öz kaynak ve net karı	Ohlson değerlendirme modeli, regresyon analizi	Konsolide tabloların değer ilişkisinin istatistiksel olarak önemli üstünlüğü ifade edilmiştir.
Agostino ve diğerleri (2011)	Avrupa ülkeleri	Avrupa Banka Endüstrisi'nde 2005 yılından önce ve sonra konsolide finansal tablolardan sağlanan finansal bilginin borsa değerine etkisini araştırmak	2000-2006 yıllarına ilişkin bankaların hisse senedi fiyatı ile öz kaynak ve karı	Ohlson modeli, regresyon analizi	2005 yılında UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolarla birlikte, hisse senedi fiyatları üzerine karların etkisi artarken, öz kaynakların etkisi ise azalmıştır.
Andreea ve Alexandra-Carmen (2013)	3 Avrupa ülkesi	Gelir tablosu, öz kaynak değişim tablosu, nakit akış tablosunun sunumunda kullanılan metotlar ve bilançoda kullanılan metotları değerlendirerek konsolide raporların mevcut durumunu analiz etmek	2007-2012 dönemine ait 3 Avrupa Borsası'nda listelenen ilk 10 işletme grubu	Örnek olay çalışması (case study)	Analiz edilen grup firmaların özellikle son 3 yılda (2009-2012) dikkate alınan raporlama pratikleri açısından, yüksek derecede uyum sağladıkları görülmüştür.
Müller (2014)	3 Avrupa ülkesi	2005 yılında başlayan UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolardan sağlanan finansal bilginin kalitesini (değer ilişkisi aracılığıyla ölçülen) incelemek	2003-2008 dönemlerine ait 98 işletmenin hisse senedi fiyatı, öz kaynak ve net karı	Ohlson'un değerlendirme modelleri, regresyon analiz	UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolar ulusal muhasebe standartlarına göre hazırlanan konsolide finansal tablolarla karşılaştırıldığında kalitede (değer ilişkisi) bir artışın meydana geldiği ifade edilmiştir.
Yang ve diğerleri (2015)	Sayısal örneklerle genel bir değerlendirme	Yeni ve eski standartlar çerçevesinde düzenlenen konsolide finansal tablolar arasındaki farklılıkları ifade etmek	Kontrol gücü olmayan paylar ve şerefiye	Rakamsal örneklerle yapılan hesaplamalar	Yeni standartlara göre hazırlanan konsolide finansal tablolar şerefiye ve kontrol gücü olmayan payları etkilemiştir.

Konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisini analiz eden gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmaların topluca özet olarak sunulduğu Tablo 8’de, literatürde söz konusu etkiyi ölçen çalışmaların çoğunlukla (tabloda sunulan 22 çalışmadan 19 adedinin) AB’ye üye ülkelerde yapıldığı görülmektedir. AB ülkelerinin söz konusu çalışmalara yoğunlaşmasının muhtemel nedenleri arasında bu ülkelerin sermaye piyasalarında fon bulabilmek için finansal tablolarında konsolidasyonu benimsemeleriyle birlikte, yapılan çalışmalarda konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerin piyasada yaratmış olduğu değerin (value relevance) incelenmesinin hedeflenmesi olabilir.

Konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisinin analiz edildiği gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalarda performans göstergesi olarak çoğunlukla hisse senedi fiyatı ve getirisinin kullanıldığı görülmektedir. Performansı etkilemesi muhtemel değişkenler olarak ise çoğunlukla finansal tablo verilerinden öz kaynak ve/veya net kar rakamları kullanılmıştır. Bağımsız değişken olarak toplam varlık, faaliyet karı, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar, şerefiye, vb. gibi değişkenlerin kullanıldığı çalışmalar da mevcuttur (Abad ve diğerleri, 2000; Capkun ve diğerleri, 2008; Goncharov ve diğerleri, 2009; Aharony ve diğerleri, 2010).

Finansal tablolardan elde edilen finansal bilgiler ile firma performans ölçütleri arasındaki ilişkiyi ölçmek için çalışmaların birçoğunda Ohlson’un (1995) değerlendirme ve getiri modelleri kullanılmıştır (Hung ve Subramanyam, 2007; Paananen, 2008; Devalle ve diğerleri, 2010; Agostina ve diğerleri, 2011; Müller, 2014; vb. gibi).

Konsolide finansal tabloların etkisine yönelik gelişmiş ülkelere ilişkin yapılan çalışma sonuçları değerlendirildiğinde, konsolide finansal tablo düzenleme ile birlikte finansal tablolardan sağlanan finansal bilgiler ile performans ölçütleri arasındaki ilişkinin hem olumlu (Callao ve diğerleri, 2007; Jermakowicz ve diğerleri, 2007; Goncharov ve diğerleri, 2009; Aharony ve diğerleri, 2010; Müller, 2011; Müller, 2014; vb. gibi) hem de olumsuz (Schiebel, 2006; Paananen, 2008; Paananen ve Lin, 2008; Paglietti, 2009) olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Tablo 9

Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerindeki Etkisine Yönelik Gelişmekte Olan Ülkelerde Yapılan Çalışmalar

Jaruga ve diğerleri (2007)	Polonya	Firmaların öz kaynak ve net gelir rakamlarına UFRS'ye göre zorunlu olarak hazırlanan konsolide finansal tabloların etkisini araştırmak	2004-2005 dönemine ilişkin 171 işletmenin öz kaynak ve karı	Öz kaynak ve net kar değerlerindeki değişimlerin incelenmesi	Konsolide finansal tabloların zorunlu olarak uluslararası standartlara göre düzenlenip kamuya açıklanmaya başlaması ile birlikte firmaların finansal tablolarından elde edilen öz kaynak ve net kar rakamlarında genel olarak bir artış meydana gelmiştir.
Srinivasan ve Narasimhan (2008)	Hindistan	Konsolide finansal tablolarla ilgili düzenlemelerin işletmelerin işleyişlerinde yapısal değişikliğe neden olup olmadığını araştırmak	2003-2007 dönemine ilişkin 191 işletmenin satışları, karı ve varlıkları	Satışlar, kar ve varlık kalemlerindeki değişimlerin incelenmesi	Konsolidasyon lehine açıklanan düzenlemelerdeki değişikliklerin Hindistan firmalarının işlemlerindeki değişikliklerden daha etkin ve uluslararası uygulamalarla uyumlu olduğu gözlenmiştir.
Dobija ve Klimczak (2010)	Polonya	Muhasebe uygulamalarındaki gelişmelerin değerlendirilmesi	1997-2008 dönemlerinde her yıl farklı sayılarda olmak üzere toplamda 856 işletmenin hisse senedi fiyatı ve karları	Regresyon analizi	Konsolide finansal tablolardan elde edilen karların piyasada önemli bir değer yarattığı tespit edilmiştir.
Tiron-Tudor ve Ratiu (2010)	Romanya	Konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilginin kullanıcıları bilgilendirme seviyesini incelemek	2006-2009 dönemine ilişkin 26 işletmenin konsolide finansal tabloları	Çoklu İndex (bir firmanın kamuya açıklanma seviyesi ölçümlerinde kullanılan index)	Konsolide finansal tablolar sunulan finansal bilginin şeffaflığını arttırmıştır.
Khanagha (2011)	Birleşik Arap Emirlikleri ve Bahreyn	Uluslararası muhasebe uygulamalarından önceki ve sonraki periyotta muhasebe bilgisinin piyasada yarattığı değeri araştırmak	2001-2008 dönemine ilişkin, 17 firmanın hisse senedi fiyatı ve getirisi ile öz kaynak, net kar ve nakit akış değerleri	Ohlson'un değerlendirme ve getiri modeli, regresyon analizi	Bahreyn'deki firmaların konsolide finansal tablolarından elde edilen bağımsız değişkenlerin her iki model için de piyasada önemli değerler yarattığı gözlenmesine rağmen, diğerlerine göre en etkin olan bağımsız değişkenin ise net kar olduğu belirtilmiştir. Birleşik Arap Emirlikleri'nde ise konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilginin piyasada oluşturduğu değerde bir azalış meydana gelmiştir.

(Tablo 9'un Devamı)

Liu ve diğerleri (2011)	Çin	Muhasebe kalitesi üzerine uluslararası standartlara göre düzenlenen finansal tabloların etkisini analiz etmek	2005-2008 dönemlerine ait, 870 işletmenin hisse senedi fiyatı ve getirisi ile öz kaynak ve net karı	Ohlson değerlendirme ve getiri modelleri, regresyon analizi	Net karın fiyatı açıklama düzeyi anlamlı bulunurken, öz kaynağın açıklama düzeyi anlamsız bulunmuştur. Yani konsolide finansal tablolar net karının piyasada oluşturduğu değer, firma performansını etkilemektedir.
Klimczak (2011)	Polonya	Zorunlu olarak UFRS'ye göre hazırlanan konsolide finansal tabloların etkisini araştırmak	2000-2008 dönemine ait 67 firmanın hisse senedi fiyatı ve getirisi ile finansal tablo bilgisi (öz kaynak, net kar, satışlardan net gelir, vb.gibi)	Regresyon analizi	Konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerin piyasada oluşturduğu değerde yeni standartlara geçilmesiyle birlikte bir artış meydana gelmemiştir.

Konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisiyle ilgili gelişmekte olan ÷lkelerde yapılan çalışmaların toplu bir şekilde sunulduğu Tablo 9’da, literatürdeki anılan etkiyi analiz eden ve sınırlı sayıda olan bu çalışmalarda konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerle hisse senedi fiyatı ve getirisi arasındaki ilişkinin incelenmesinin amaçlandığı gör÷lmektedir. Gelişmekte olan ÷lkelerde konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisini analiz eden çalışmalarda performans göstergesi olarak hisse senedi fiyatı ve getirisi kullanılırken, performansı etkileyen bağımsız değişkenler olarak ise genellikle öz kaynak ve net kar rakamlarının kullanıldığını söylemek mümkündür. Finansal tablolardan sağlanan bilgilerle performans göstergeleri arasındaki ilişkiyi ölçmek için bazı çalışmalarda Ohlson’un (1995) değerleme ve getiri modelleri kullanılmıştır (Khanagha, 2011; Liu ve diğerleri, 2011). Konsolide finansal tabloların etkisini belirlemeye yönelik gelişmekte olan ÷lkelerde yapılan çalışma sonuçlarından hareketle, konsolide raporlamaya geçişle birlikte finansal tablo bilgileri ile performans göstergeleri arasındaki ilişkinin bir çalışma (Klimczak, 2011) hariç çoğunlukla olumlu (Jaruga ve diğerleri, 2007; Srinivasan ve Narasimhan, 2008; Dobija ve Klimczak, 2010; Tiron-Tudor ve Ratiu, 2010) olduğu gör÷lmektedir.

Tablo 10

Konsolide Finansal Tabloların Firma Performansı Üzerindeki Etkisine Yönelik Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Çalışma	Ülke	Çalışmanın Amacı	Örneklem ve Değişkenler	Yöntem	Sonuç
Pekdemir ve Türel (2007)	Türkiye	2005’teki UFRS’ye göre hazırlanan konsolide finansal tablolardaki şerefiye ve ertelenmiş vergilerin tablodaki yeri ve tutarlarının önemi ile ilgili sorulara cevap aramak	2003-2005 dönemine ilişkin BIST’te işlem gören ve konsolide finansal tablo düzenleyen ilk 100 işletmenin şerefiye, varlık/yükümlülük, gelir ve gideri	Korelasyon	İncelenen firmaların finansal durumlarına şerefiye ve ertelenmiş vergilerin etkili olduğu görülmüştür.
Çankaya (2007)	Türkiye, Rusya ve Çin*	Türkiye, Rusya ve Çin yerel muhasebe uygulamaları ile UFRS arasındaki farklılıkların belirlenmesi	2005 dönemine ait Türkiye, Rusya ve Çin’de faaliyet gösteren 3 büyük firmanın net karı	Net kar rakamlarının incelenmesi	Türkiye ve Çin’deki firmalarda UFRS’ye göre konsolide finansal tabloların hazırlanmaya başlaması net kar rakamlarında çok fazla değişikliğe sebep olmamasına rağmen, Rusya’daki firmaların net kar rakamları sekiz kat artmıştır. Bu durum, Rusya Muhasebe Standartları ile UFRS uygulamaları arasındaki farklılıktan dolayı, konsolide karın çok fazla arttığı yönünde yorumlanmıştır.
Türel (2009)	Türkiye	UFRS’ye göre zorunlu olarak hazırlanan konsolide finansal tabloların hisse senedi fiyatı üzerine etkisini incelemek	2001-2006 dönemine ilişkin 208 işletmenin hisse senedi fiyatı ile öz kaynak ve net karı	Ohlson değerlendirme modeli, regresyon analizi	Konsolide finansal tablolardan elde edilen kar rakamları ile hisse senedi arasındaki ilişkide bir artış meydana gelirken, öz kaynak rakamları ile hisse senedi arasındaki ilişkide bir azalış meydana gelmiştir.
Suadiye (2012)	Türkiye	BIST’te işlem gören firmaların konsolide finansal bilgilerinin hisse senedi fiyatına etkisini incelemek	2000-2009 dönemine ilişkin 193 firmanın hisse senedi fiyatı ile öz kaynak ve karı	Ohlson modeli, regresyon analizi	UFRS’ye göre konsolide finansal tablo hazırlamaya geçişle birlikte, öz kaynak ve kar rakamları hisse senedi fiyatlarının değerini nerdeyse iki katına çıkarmıştır. Ayrıca öz kaynak rakamlarının kar rakamlarından daha fazla bilgi içerdiği ve yatırımcılar tarafından daha değerli olduğu ifade edilmiştir.

(Tablo 10'un Devamı)

Kargın (2013)	Türkiye	Konsolide finansal tabloların hisse senedi fiyatına etkisini araştırmak	1998-2011 yıllarına ilişkin 1954 gözlem, hisse senedi fiyatı ile öz kaynak ve kar	Ohlson modeli, regresyon analizi	Konsolide finansal tablo düzenlemeye geçişle birlikte finansal bilginin piyasada oluşturduğu değerde bir artış meydana gelmiştir. UFRS'ye zorunlu uyumdan sonra konsolide finansal tablolardaki karların hisse senedi fiyatına yansımada bir gelişme görülmezken, öz kaynakların hisse senedi fiyatlarına etkisinde gelişmeler gözlenmiştir.
Terzi ve Şen (2013)	Türkiye	Uluslararası standartlara göre hazırlanan konsolide finansal tabloların öz kaynaklar üzerindeki etkisini araştırmak	2003-2005 dönemlerine ilişkin 144 firmanın çeşitli varlık ve kaynak kalemleri	Örnek olay çalışması	Konsolide raporlamaya geçişin öz kaynak kalemlerine önemli etkileri olmuştur. Ayrıca, öz kaynaklardan en fazla sermaye yedekleri ve geçmiş yıl kar/zararları etkilenmiştir.
Sultanoğlu (2014)	Türkiye	Konsolide finansal raporlamaya geçişin piyasa değerine etkisinin incelenmesi	2000-2010 dönemlerine ilişkin 26 firmanın hisse senedi fiyatı ve getirisi, öz kaynak, kar ve finansal oranlar	Ohlson değerlendirme ve getiri modeli ile rasyo modeli, regresyon analizi	Konsolide finansal raporlamaya geçiş firmaların hisse senedi fiyatı ve getirisi üzerinde anlamlı etkiler meydana getirmiştir.

*Çalışmada örneklem içerisinde Türkiye'nin de yer almasından dolayı, Türkiye'deki çalışmalar kısmında ele alınmıştır.

Konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisini analiz eden Türkiye’de yapılan çalışmaların sunulduğu Tablo 10’da, söz konusu etkiyi Türkiye örneğini baz alarak yapan çalışma sayısının sınırlı olduğu görülmektedir. Sınırlı sayıdaki bu çalışmalarda çoğunlukla, BIST’te işlem gören firmaların 2005 yılından itibaren zorunlu olarak uluslararası standartlara göre konsolide raporlamaya geçişinin firmaların performansı üzerine etkisinin incelenmesinin amaçlandığı gözlenmiştir. Türkiye’de konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisinin analiz edildiği çalışmalar arasında performans ölçütü olarak hisse senedi fiyatı ve getirisi ile, performansı etkileyen faktörler olarak öz kaynak ve net kar değişkenlerinin kullanıldığı çalışmalar mevcuttur (Türel, 2009; Suadiye, 2012; Kargın, 2013; Sultanoğlu, 2014). Sınırlı sayıdaki bu çalışmada bağımsız değişken olarak farklı değişkenlerin kullanıldığına rastlanmamıştır. Fakat konu ile ilgili olarak Sultanoğlu (2014) tarafından yapılan çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak ayrıca, hisse senedi getirisi ile finansal oranlar (likidite, karlılık, faaliyet devir hızı oranları ve finansman oranı) arasındaki ilişkinin analiz edildiği görülmektedir. Türkiye’deki çalışmaların çoğunda uluslararası literatürle eşdeğer bir biçimde, konsolide finansal tablo bilgisi ve performans göstergeleri arasındaki ilişkinin ölçülmesinde Ohlson’un (1995) değerlendirme modeli kullanılmıştır (Türel, 2009; Suadiye, 2012; Kargın, 2013; Sultanoğlu, 2014). Konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisine ilişkin Türkiye’deki mevcut literatür incelendiğinde, konsolide finansal raporlamayla birlikte, finansal tablo bilgisi ile performans göstergeleri arasındaki ilişkinin hem olumlu hem de olumsuz olarak ortaya çıktığını ifade etmek mümkündür (Türel, 2009; Suadiye, 2012; Kargın, 2013; Sultanoğlu, 2014).

Literatürdeki konsolide finansal tabloların etkisini ölçen çalışmalarda hem olumlu hem de olumsuz sonuçlara ulaşılmasından dolayı, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine pozitif ya da negatif etkisi olduğunu söylemenin her zaman mümkün olmadığını ortaya koymaktadır. Bu zıt yönlü sonuçlar bize aynı zamanda, performans değerlemesinde kullanılan göstergelerin (değişkenlerin), performans ölçümünde kullanılabilecek diğer göstergelerin (değişkenlerin) de etkisinin olabileceğini ifade etmektedir.

BÖLÜM V

KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN FİRMA PERFORMANSI ÜZERİNE ETKİSİ: TÜRKİYE’DEKİ FİRMALAR ÜZERİNE UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA

5.1. Giriş

Çalışmanın giriş bölümünde belirtildiği üzere bu çalışmanın amacı, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisini araştırmaktır. Çalışmanın önceki bölümlerinde; finansal tablolar ve konsolide finansal tablolarla ilgili kavramlar, Türk muhasebe sistemi ve konsolide finansal tablolar arasındaki ilişki kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir. Ayrıca; konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisini doğrudan ya da dolaylı olarak analiz eden literatürdeki tartışmalar ve bazı ampirik çalışmalar ışığında çalışmanın teorik altyapısı oluşturulmuştur. Çalışmanın ana amacı ve önceki bölümlerinde oluşturulan teorik altyapı doğrultusunda konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisini analiz etmeye yönelik olarak yürütülen araştırmaya ayrılan çalışmanın bu bölümü iki kısımdan oluşmaktadır. Öncelikle, 2000-2009 yılları arasında BIST’de işlem gören firmaların finansal tablolarından elde edilen finansal bilgiler ile firma performans göstergesi olarak kullanılan hisse senedi fiyatı ve getirisi verileri ile yürütülen araştırmanın metodolojisi açıklanmıştır. Sonrasında ise, veriler analize tabi tutulmuş ve hipotezler test edilerek araştırma sonuçları değerlendirilmiştir.

5.2. Araştırmanın Metodolojisi

Konsolide finansal tabloların firma performansına etkisini analiz etmek için, performans göstergesi olarak kullanılan hisse senedi fiyatı ve getirisini etkileyen faktörlerden öz kaynak, net kar ve toplam varlığın bağımsız değişken olarak kullanıldığı araştırmada, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki 2005 öncesi ve sonrası dönemler bazında Ohlson (1995) modeli kullanılarak test edilmiştir.

5.2.1. Araştırmanın Hipotezi

Konsolide finansal tabloların firma performansına etkisi ile ilgili Bölüm 4’te belirtilen literatürdeki farklı ülkelerde yürütülen çalışma sonuçları, konsolide finansal

raporlamaya geçiş ile birlikte finansal tablolardan sağlanan finansal bilgiler ile firma performansı arasındaki ilişkide olumlu bir artış olduğuna işaret etmektedir. Diğer taraftan, söz konusu konsolide finansal tablo düzenlemeye geçişin finansal tablo verileri ile firma performansı arasındaki ilişkide olumlu bir artışa yol açmadığını gösteren çalışmalar da mevcuttur.

Konsolide finansal tabloların firma performansı üzerindeki etkisinin incelendiği bu çalışmanın alternatif formda oluşturulan ana hipotezi;

H_0 : Konsolide finansal raporlamaya geçiş ile birlikte, BIST’te işlem gören firmaların finansal tablolarından elde edilen finansal bilginin firma performansı üzerine etkisi yoktur.

Performans göstergesi olarak iki farklı değişken (hisse senedi fiyatı ve getirisi) kullanıldığından ana hipotez aşağıdaki gibi iki alt hipoteze ayrılarak test edilmiştir;

H_{01} : Konsolide finansal raporlamaya geçiş ile birlikte, BIST’te işlem gören firmaların finansal tablolarından elde edilen finansal bilginin firmanın hisse senedi fiyatı üzerindeki etkisinde bir değişiklik olmamıştır.

H_{02} : Konsolide finansal raporlamaya geçiş ile birlikte, BIST’te işlem gören firmaların finansal tablolarından elde edilen finansal bilginin firmanın hisse senedi getirisi üzerindeki etkisinde bir değişiklik olmamıştır.

5.2.2. Örneklem Seçimi ve Araştırma Dönemleri

Bu çalışmanın ana kütesini BIST’te 2000-2009 yılları arasında sürekli olarak işlem gören, 2005 yılına kadar Yerel Muhasebe Standartları’na göre bireysel (konsolide olmayan, solo), 2005 yılından sonra ise TFRS’ye göre konsolide finansal tablo düzenleyen firmalar oluşturmaktadır. Ayrıca muhasebe uygulamalarındaki farklılıktan dolayı bankalar, finans ve sigorta şirketleri araştırmaya dahil edilmemiştir. BIST ve Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) internet siteleri verilerinin incelenmesi sonrasında bu nitelikleri taşıyan toplam 104 firma bu çalışmada ana kütle olarak belirlenmiştir. Söz konusu firmalardan rastgele örneklem yoluyla tespit edilen 48 firma çalışmanın örneklemi oluşturmaktadır (Firmalara ait detaylı bilgiler Ek 1’de sunulmuştur).

Bu çalışmada konsolide finansal tabloların firma performansına etkisini tespit edebilmek için, konsolide finansal tablo düzenlemeye başlamadan önceki ve sonraki dönem karşılaştırılarak incelemeye tabi tutulmuştur. Türkiye’de finansal tabloları halka

açıklanan firmaların BIST'te kayıtlı olan firmalar olması ve bu firmalara konsolide finansal tablo düzenleme zorunluluğunun 2005 yılında getirilmesi nedeniyle, bu çalışmada kapsanan dönem, 2005 öncesi ve sonrasını içeren 2000-2009 dönemidir. Bu dönemler içerisinde yer alan 2004 yılının enflasyon muhasebesi uygulamasının yapıldığı yıl olması, konsolide finansal tablo düzenleme zorunluluğunun başladığı yıl olan 2005 yılının ise uyum yılı olarak kabul edilmesi nedeniyle konsolidasyon öncesi dönem 2000-2003, konsolidasyon sonrası dönem ise 2006-2009 olarak belirlenmiştir. 2004-2005 dönemlerinin kapsam dışı tutulmasının nedeni ise bahsi geçen olayların etkisini minimize etmek ve konsolide öncesi ve sonrası olarak seçilen dönemlerde eşit periyotlar kullanmak suretiyle araştırmada dönem uzunluğunun farklılığından kaynaklanan sorunları elimine etmektir. Özetle 48 firmaya ait 8 yıllık (konsolidasyon öncesi 2000-2003 dönemine ait 4 yıl ile konsolidasyon sonrası 2006-2009 dönemine ait 4 yıl) veri için toplamda 48 firma x 8 yıl = 384 (firma/yıl) gözlem kullanılmıştır.

5.2.3. Araştırmada Kullanılan Modeller

Konsolide finansal raporlamaya geçişin firmanın hisse senedi fiyatı üzerine etkisinin olup olmadığını analiz etmek için oluşturup yukarıda sunulan hipotez (H_01), literatürdeki mevcut çalışmaların birçoğunda da kullanılan Ohlson (1995) tarafından geliştirilen değerlendirme modeli kullanılarak test edilmiştir. Bu modelde hisse senedi fiyatı, öz kaynağın şimdiki muhasebe değeri ve gelecekteki kazançların bugüne indirgenmiş değerinin bir fonksiyonu olarak ifade edilmektedir. Diğer taraftan, modelde firma hisse senedi fiyatının bağımlı değişken olarak ifade edildiği literatürdeki çalışmalarda, hisse senedi fiyatını etkilemesi muhtemel değişkenler olarak genellikle öz kaynak ve net kar bağımsız değişken olarak kullanılmıştır (Hung ve Subramanyam, 2007; Paananen, 2008; Clarkson ve diğerleri, 2011; Khanagha, 2011; Klimczak, 2011; Suadiye, 2012; Kargın, 2013; Müller, 2014; vb. gibi). Model aşağıda ifade edildiği şekildedir;

$$P_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 * BV_{it} + \beta_2 * NI_{it} + \varepsilon_{it}$$

P_{it+1} = İşletmenin t+1 zamanındaki hisse senedi fiyatı,

BV_{it} = İşletmenin yılsonu finansal tablolarındaki öz kaynak defter değeri,

NI_{it} = İşletmenin yılsonu finansal tablolarındaki net kâr değeridir.

Literatürde finansal tablolardan sağlanan finansal bilginin firma performansı üzerine etkisini analiz eden çalışmalarda (Goncharov ve diğerleri, 2009; Devalle ve

diğerleri, 2010; Agostino ve diğerleri, 2011; Suadiye, 2012; Kargın, 2013; Müller, 2014) bağımsız değişkenlerin hisse başına değerleri dikkate alınmıştır. Literatürdeki bu çalışmalara paralel olarak bu çalışmada da bağımsız değişkenlerin hisse başına değerleri dikkate alınmış olup, bu çalışmada kullanılan modellerden Model 1;

$$P_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 * BVPS_{it} + \beta_2 * EPS_{it} + \varepsilon_{it} \text{ (Model 1)}$$

P_{it+1} = t+1 zamandaki hisse senedi fiyatı,

$BVPS_{it}$ = İşletmenin yılsonu finansal tablolarındaki öz kaynak defter değeri/ piyasada işletmeye ait yılsonu hisse senedi sayısı,

EPS_{it} = İşletmenin yılsonu finansal tablolarındaki net kâr değeri/ piyasada işletmeye ait yılsonu hisse senedi sayısını göstermektedir.

Araştırmada hisse senedinin fiyatı “ortalama değer” olarak belirlenmiştir. Ortalama hisse senedi fiyatı, finansal tabloların yayınlandığı tarihi takip eden bir aylık süre içerisindeki hisse senedi günlük kapanış fiyatlarının ortalaması olarak hesaplanmıştır. Belli bir tarihteki hisse senedi fiyatını dikkate almak, günlük dalgalanmaları bertaraf etmekte ve sağlıklı analizler yapılmasını engellemektedir. Fakat herhangi bir tarihteki kapanış fiyatını kullanmak yerine, zamanın belirli periyodundaki kapanış fiyatlarını kullanmak, fiyatlarda meydana gelen günlük dalgalanmaları ortadan kaldırmaktadır (Müller, 2014, s. 977).

Ayrıca performans göstergesi olarak kullanılan hisse senedi fiyatını etkilemesi muhtemel değişken olarak literatürdeki çalışmalarda da (Goncharov ve diğerleri, 2009; Capkun ve diğerleri, 2008; Srinivasan ve Narasimhan, 2008) kullanılan toplam varlığın hisse başına değeri modele üçüncü bir bağımsız değişken olarak eklenerek, ikinci bir model oluşturulmuştur. Bu model aşağıda ifade edildiği şekildedir;

$$P_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 * BVPS_{it} + \beta_2 * EPS_{it} + \beta_3 * TAPS_{it} + \varepsilon_{it} \text{ (Model 2)}$$

$TAPS_{it}$ = İşletmenin yılsonu finansal tablolarındaki toplam varlık defter değeri/ piyasada işletmeye ait yılsonu hisse senedi sayısı.

Literatürde yaygın olarak kullanılan bir diğer performans göstergesi ise “hisse senedi getirisi”dir (Bartov ve diğerleri, 2005; Paananen, 2008; Capkun ve diğerleri, 2008; Khanagha, 2011; Liu ve diğerleri, 2011, Sultanoğlu, 2014; vb. gibi). Bu çalışmada hisse senedi getirisini performans göstergesi (bağımlı değişken) olarak almak suretiyle de analiz yapılmış olup, kullanılan model aşağıdaki gibidir;

$$R_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 * BVPS_{it} + \beta_2 * EPS_{it} + \varepsilon_{it} \text{ (Model 3)}$$

R_{it+1} = t+1 zamandaki hisse senedi getirisi.

Araştırmada hisse senedi getirileri için de, firmaların finansal tablolarının yayınlandığı tarihi takip eden bir aylık süre için hisse senedi getirisi rakamları kullanılmıştır.

Performans göstergesi olarak hisse senedi fiyatının kullanıldığı Model 2’de üçüncü bir açıklayıcı değişken olarak hisse başına toplam varlık değerinin eklenmesi gibi, hisse senedi getirisinin açıklandığı Model 4’te de hisse başına toplam varlık üçüncü bir açıklayıcı değişken olarak eklenmiştir. Bu şekilde elde edilen model aşağıda ifade edildiği gibidir;

$$R_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 * BVPS_{it} + \beta_2 * EPS_{it} + \beta_3 * TAPS_{it} + \varepsilon_{it} \quad (Model\ 4)$$

5.2.4. Verilerin Analizi

Araştırmalarda parametrik testleri kullanabilmek için, bu testle ilgili varsayımların karşılanması gerekmektedir. Parametrik testlerle ilgili varsayımlar (Çürük, 2001; s. 314-315; Kalaycı, 2006, s. 73; Toy ve Tosunoğlu, 2007, s. 13) ;

- Veriler normal dağılıma uygun olmalıdır (Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) değerleri istenen aralıkta olmalıdır),
- Varyanslar homojen olmalıdır,
- Örneklem evrenden yansız bir şekilde seçilmeli ve birbirinden bağımsız olmalıdır,
- Örneklem büyüklüğü 10’dan az olmamalıdır.

Yukarıda belirtilen tüm koşullar sağlandığı takdirde, parametrik testler uygulanabilmektedir. Parametrik analizlerin kullanılabilmesi için gerekli varsayımlardan birisi verilerin normal dağılmasıdır. Verilerin normal dağılmadığı durumlarda bazı istatistiksel dönüşümler yardımıyla veriler normal dağılıma uygun hale getirilebilir. İstatistiksel analizlerde veri dönüşümünün temel amacı normalleştirme, durağanlaştırma ve doğrusallaştırmadır (Kalaycı, 2006, s. 221). Bir ya da daha fazla değişkenin normal dağılım göstermemesi çok değişkenli normallik varsayımının sağlanmamasına neden olmaktadır. Bu durumda yapılacak işlemlerden birisi de normallik varsayımını bozduğu düşünülen değişkenler üzerinde dönüşüm (veriyi farklı bir birimle yeniden ifade etme) yapmaktır. Bu işlem sonucunda veri tam olarak normal dağılım göstermese bile öncekine göre “daha normal” bir hale gelmektedir. Logaritmik

dönüşüm negatif çarpık dağılımlarda ve oranlarla çalışıldığı zaman en sık kullanılan dönüşümdür. Logaritmik dönüşüm yapılacak dağılımlarda 1'den küçük değerlerin olması durumunda, en küçük değer "1" olacak şekilde gözlemlere sabit bir terim eklenebilmektedir (Alpar, 2011, s. 131-134). Çalışmada veri setinde negatif değerlerin olması nedeniyle yukarıda ifade edildiği şekilde gözlemlere sabit bir terim eklenerek değişkenlere logaritmik dönüşüm uygulanmıştır.

Araştırmalarda verilerin normal dağılıp dağılmadığını test etmek için kullanılan en yaygın test teknikleri arasında Shapiro-Wilks ve Kolmogorov-Smirnov testleri bulunmaktadır. Dağılımın normal dağılım göstermesi için Shapiro-Wilks ya da Kolmogorov-Smirnov test sonuçlarının anlamlılık düzeylerinin, araştırmacı tarafından belirlenen anlamlılık düzeyinden büyük olması gerekmektedir (Alpar, 2011, s. 117). Çalışmamızda logaritmik dönüşüm sonrası uygulanan Shapiro-Wilks ve Kolmogorov-Smirnov test sonuçlarının anlamlılık düzeylerinin 0,05'ten (Sosyal Bilimler'de genel olarak kabul edilen anlamlılık düzeyi) büyük olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, normallik testi sonucunda verilerin normal dağılıp dağılmadığını analiz etmek için Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (Basıklık) istatistiklerine bakılmıştır. Skewness ve Kurtosis istatistikleri (söz konusu değerler +/- 1,96 aralığındadır), değişkenlere ait verilerin normal dağılım gösterdiğine işaret etmektedir (Çürük, 2001, s. 315).

Çalışmadaki modellerde performans göstergesi olarak kullanılan bağımlı değişkenler (hisse senedi fiyatı ve getirisi) ve bağımsız değişkenler (hisse başına öz kaynak, net kar ve toplam varlık) arasındaki ilişkiyi test edebilmek için, bütünleşik regresyon (pooled regression) analizi kullanılmıştır. Bütünleşik regresyon analizi, farklı zamanları bir araya getirmemizi sağlayan bir panel regresyon analizidir (Karadeniz ve İskenderoğlu, 2011, s. 69). Bütünleşik regresyon için analiz öncesinde birleştirilen veriler, zaman serisi ve yatay kesit verilerinin bir araya gelmesini sağlamak ve farklı dönemlerdeki firmaya ait sahip olunan veri setlerini ifade etmektedir. Bütünleşik (pooled) regresyon analizi aşağıda ifade edilen avantajlara sahiptir (Külter ve Demirgüneş, 2007, s. 453; Karadeniz ve İskenderoğlu, 2011, s. 69);

- Bütünleşik veriler (pooled) oldukça zengin bir veri kaynağıdır,
- Birleştirilmiş veriler gruplar içi ve gruplar arası farklılıkların belirlenmesini sağlar,
- Daha fazla serbestlik derecesinin gerekli olduğu modellerde rahatlıkla uygulanabilir,

- Değişkenler arasındaki çoklu bağıntıyı minimize eder,
- Bütünleşik regresyon analizi zaman serisi analizi ve kesit regresyon analizinde karşılaşılan kısa periyot (zaman) sorununu en aza indirmektedir. Bu sayede sahte sonuçların ortaya çıkmasını önler,
- Modelde kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenlerin zamana bağlı değişkenliklerinin yanı sıra işletmeler arası değişkenliklerini göz ardı eder.

Yukarıda belirtilen avantajları da göz önünde bulundurularak, daha zengin bir veri seti ile anlamlı sonuçlar elde etmek için çalışmada bütünleşik regresyon (pooled regression) analizi kullanılmıştır.

Araştırmadaki firmaların yıllık faaliyet raporlarına ilişkin veriler Excel Tabanlı Finnet Analiz Expert (Hisse Expert) programı aracılığı ile elde edilmiştir. Program aracılığı ile elde edilen verilerden değişkenlerin hesaplanması için Microsoft Excel programı kullanılmıştır. 2000-2009 dönemleri için seçilen firmaların yıllık bireysel ve konsolide finansal tablolarından elde edilen bağımlı ve bağımsız değişkenlere ait veriler IBM SPSS Statistics 20 paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir.

5.3. Araştırma Bulguları

Çalışmada, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisini test etmek için her bir regresyon modelinin 2000-2003 (konsolide öncesi) ve 2006-2009 (konsolide sonrası) dönemleri için analizleri gerçekleştirilmiştir.

Analizde 2000-2009 yıllarına ait veri seti 2000-2003 (konsolide öncesi) ve 2006-2009 (konsolide sonrası) dönemi olarak iki gruba ayrılarak bütünleşik regresyon (pooled regression) analizi uygulanmıştır. Çalışmada araştırma hipotezini test etmek için kullanılan dört modele ilişkin olarak elde edilen analiz sonuçları Tablo 11, 12, 13 ve 14’de sunulmuştur. Model 1 için 2000-2003 ve 2006-2009 dönemlerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 11’de sunulmuştur;

Tablo 11

Model 1 için Regresyon Analizi Sonuçları

2000-2003 $P_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 * BVPS_{it} + \beta_2 * EPS_{it} + \varepsilon_{it}$ (Model 1)					
Değişken	Katsayı	VIF	F Değeri	R ²	Adj. R ²
β_0	0,965	-			
BVPS	0,117	1,985	8,620	0,188	0,166
EPS	0,123	2,019	(0,000)*		
2006-2009 $P_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 * BVPS_{it} + \beta_2 * EPS_{it} + \varepsilon_{it}$ (Model 1)					
Değişken	Katsayı	VIF	F Değeri	R ²	Adj. R ²
β_0	-0,002	-			
BVPS	0,600	1,884	54,454	0,594	0,583
EPS	0,469	1,931	(0,000)*		

*Tabloda parantez içerisinde gösterilen değerler significant (p-değerleri) değerleridir.

Konsolide finansal raporlamaya geçişin firma performansı üzerindeki etkisi ile ilgili hipotezi test etmek için Model 1'in analiz sonuçlarını gösteren Tablo 11 incelendiğinde, 2000-2003 dönemine ilişkin olarak hisse senedi fiyatındaki toplam değişimin 0,16'sının öz kaynak ve net kar değişkenlerinden kaynaklandığı ve bu değerinde 0,05 düzeyinde önemli olduğu görülmektedir. 2006-2009 döneminde 0,05 önemlilik düzeyinde modelin düzeltilmiş R² (Adj. R²) sonucunun 0,58 olması, modeldeki bağımsız değişkenlerin hisse senedi fiyatındaki değişimin 0,58'ini açıkladığını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, konsolide finansal tablo düzenlemeye geçişle birlikte öz kaynak ve net karın hisse senedi fiyatını açıklama düzeyinde 0,42'lik bir artış meydana gelmiştir.

Regresyon modelindeki bağımsız değişkenlerin (öz kaynak ve net kar) birbiriyle olan ilişkilerini ölçen VIF değerlerine bakıldığında, en yüksek değer 2,019 olduğu ve bu değerinde 10 değerinden (Müller, 2014, s. 979) küçük olması bağımsız değişkenler arasında çoklu bağıntı olmadığına işaret etmektedir.

Model 2 için 2000-2003 ve 2006-2009 dönemlerine ait analiz sonuçları Tablo 12'de sunulmuştur;

Tablo 12

Model 2 için Regresyon Analizi Sonuçları

2000-2003 $P_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 * BVPS_{it} + \beta_2 * EPS_{it} + \beta_3 * TAPS_{it} + \varepsilon_{it}$ (Model 2)					
Değişken	Katsayı	VIF	F Değeri	R ²	Adj. R ²
β_0	0,815	-			
BVPS	0,034	2,557	11,178	0,266	0,242
EPS	0,161	2,040	(0,000)*		
TAPS	0,154	1,444			
2006-2009 $P_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 * BVPS_{it} + \beta_2 * EPS_{it} + \beta_3 * TAPS_{it} + \varepsilon_{it}$ (Model 2)					
Değişken	Katsayı	VIF	F Değeri	R ²	Adj. R ²
β_0	-0,144	-			
BVPS	0,319	4,049	54,027	0,637	0,625
EPS	0,523	1,938	(0,000)*		
TAPS	0,295	3,003			

* Tabloda parantez içerisinde gösterilen değerler significant (p-değerleri) değerleridir.

Tablo 12’de yer alan regresyon sonucunda, konsolide finansal raporlamaya geçişten önceki dönemde (2000-2003) bağımsız değişkenlerin (öz kaynak, net kar ve toplam varlık) hisse senedi fiyatını açıklama düzeyinin 0,24 olduğu ve bu değer de 0,05 seviyesinde önemli olduğu görülmektedir. Konsolide finansal raporlamaya geçilmesi ile birlikte, 0,05 önem düzeyinde hisse senedi fiyatındaki farklılığın 0,62’sinin bağımsız değişkenler (öz kaynak, net kar ve toplam varlık) tarafından açıklandığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, bağımsız değişkenler çalışmada örnek olarak seçilen firmaların hisse senedi fiyatındaki farklılığı önemli ölçüde açıklamaktadır. 2006-2009 dönemine geçilmesiyle düzeltilmiş R²’de meydana gelen 0,38’lik bu artış, konsolide finansal raporlamaya geçişle birlikte, finansal bilginin performans göstergesi olarak kullanılan hisse senedi fiyatına etkisinin arttığını göstermektedir. Bağımsız değişkenler arasında çoklu bağıntıyı (multicollinearity) belirlemek için VIF değerlerine bakıldığında en yüksek değer 4,049 olması yani 10 değerinden küçük olması değişkenler arasında çoklu bağıntının olmadığını göstermektedir.

Konsolide finansal raporlamaya geçiş ile birlikte finansal tablo verilerinin (öz kaynak ve net kar) hisse senedi getirisi (firma performans göstergesi olarak) üzerine etkisini analiz etmek için 2000-2003 ve 2006-2009 dönemlerini analiz eden Model 3’e ilişkin analiz sonuçları Tablo 13’de sunulmuştur;

Tablo 13

Model 3 için Regresyon Analizi Sonuçları

2000-2003		$R_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 * BVPS_{it} + \beta_2 * EPS_{it} + \varepsilon_{it}$ (Model 3)			
Değişken	Katsayı	VIF	F Değeri	R ²	Adj. R ²
β_0	0,859	-			
BVPS	-0,469	2,168	1,773	0,045	0,020
EPS	0,883	2,207	(0,120)*		
2006-2009		$R_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 * BVPS_{it} + \beta_2 * EPS_{it} + \varepsilon_{it}$ (Model 3)			
Değişken	Katsayı	VIF	F Değeri	R ²	Adj. R ²
β_0	2,275	-			
BVPS	-0,057	2,120	8,845	0,192	0,170
EPS	-0,281	2,172	(0,000)*		

* Tabloda parantez içerisinde gösterilen değerler significant (p-değerleri) değerleridir.

Tablo 13'te, 2000-2003 döneminde bağımsız değişkenlerin (öz kaynak ve net kar) bağımlı değişkeni (hisse senedi getirisi) açıklama düzeyinin (Adj. R²) 0,02 olduğu, bunun ise 0,05 düzeyinde önemli olmadığı görülmektedir. Bu sonuç, bireysel finansal tabloların açıklandığı 2005 öncesi dönemde performans göstergesi olarak hisse senedi getirisini öz kaynak ve net karın önemli düzeyde açıklamadığını göstermektedir. Fakat, 2006-2009 döneminde öz kaynak ve net karın hisse senedi getirilerindeki değişkenliği açıklama düzeyinin 0,17'e yükseldiği ve bunun da 0,05 düzeyinde önemli olduğu görülmektedir. Bu durum, konsolide finansal raporlamaya geçişin bağımsız değişkenlerin hisse senedi getirisini açıklama düzeyinde 0,15 seviyesinde bir artış meydana getirdiğini ifade etmektedir. Regresyon modelinde, çoklu bağıntının (multicollinearity) saptanmasında kullanılan VIF değerlerine bakıldığında, en yüksek değerin 2,207 olduğu ve bu değer 10'dan küçük olduğu için, değişkenler arasında çoklu bağıntının olmadığı görülmektedir.

2000-2003 ve 2006-2009 dönemleri için hisse başı öz kaynak, net kar ve toplam varlık ile hisse senedi getirisi arasındaki ilişkiyi inceleyen Model 4 için analiz sonuçları Tablo 14'de sunulmuştur;

Tablo 14

Model 4 için Regresyon Analizi Sonuçları

2000-2003 $R_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 * BVPS_{it} + \beta_2 * EPS_{it} + \beta_3 * TAPS_{it} + \varepsilon_{it}$ (Model 4)					
Değişken	Katsayı	VIF	F Değeri	R ²	Adj. R ²
β_0	1,238	-			
BVPS	-0,250	4,306	1,578	0,049	0,018
EPS	0,714	2,369	(0,156)*		
TAPS	-0,199	2,447			
2006-2009 $R_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 * BVPS_{it} + \beta_2 * EPS_{it} + \beta_3 * TAPS_{it} + \varepsilon_{it}$ (Model 4)					
Değişken	Katsayı	VIF	F Değeri	R ²	Adj. R ²
β_0	2,295	-			
BVPS	0,037	5,314	7,404	0,194	0,167
EPS	-0,311	2,190	(0,000)*		
TAPS	-0,087	3,870			

* Tabloda parantez içerisinde gösterilen değerler significant (p-değerleri) değerleridir.

Tablo 14’te, 2000-2003 döneminde hisse senedi getiri düzeylerindeki farklılığın 0,01’i modeldeki bağımsız değişkenler (öz kaynak, net kar ve toplam varlık) tarafından açıklanmış olup, bu ise 0,05 düzeyinde önemli değildir. Bu durum, firmaların bireysel finansal tablo açıkladığı dönemde (2005 öncesi dönem) bağımsız değişkenlerin firmaların hisse senedi getiri düzeylerindeki farklılığı önemli ölçüde açıklamadığını göstermektedir. Diğer taraftan, konsolide finansal tabloların düzenlendiği dönemlerde (2006-2009 dönemi) hisse senedi getirisinin 0,16’sının bağımsız değişkenler tarafından açıklanabildiği ve bunun ise 0,05 düzeyinde önemli olduğu görülmektedir. Yani 2006-2009 dönemlerinde firmaların konsolide finansal tablolarından elde edilen finansal bilgilerin (öz kaynak, net kar ve toplam varlık) hisse senedi getirisi üzerindeki etkisinde 0,15’lik bir artış meydana gelmiştir. Regresyon modelindeki bağımsız değişkenler arasındaki çoklu bağıntının varlığını belirlemede kullanılan VIF değerlerinin en büyüğünün 5,314 olması yani 10’dan küçük olması, bağımsız değişkenler arasında çoklu bağıntının olmadığına işaret etmektedir.

5.4. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Araştırma bulgularına göre, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisini analiz etmek için gösterge olarak hisse senedi fiyatının kullanıldığı modellerde (model 1 ve 2), konsolide finansal tablo düzenlemeye geçişten sonra

bağımsız değişkenlerin hisse senedi fiyatını açıklama düzeyinde önemli bir artış meydana gelmiştir. Her ne kadar dönemler arası bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenleri açıklama düzeyindeki artışın önemi istatistiki olarak test edilmemiş olsa da, konsolide finansal tabloların hisse senedi fiyatını açıklama düzeyi H_01 hipotezini (H_01 : Konsolide finansal raporlamaya geçiş ile birlikte, BIST’te işlem gören firmaların finansal tablolarından elde edilen finansal bilginin firmanın hisse senedi fiyatı üzerindeki etkisinde bir değişiklik olmamıştır) reddeder niteliktedir.

Diğer taraftan, konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerin bir diğer firma performans göstergesi olarak kullanılan hisse senedi getirisine etkisini analiz eden modellerde (model 3 ve 4), konsolide finansal raporlamaya geçişle birlikte açıklayıcı değişkenlerin hisse senedi getirisindeki değişikliği açıklama düzeyinde artış meydana gelmiştir. Konsolide finansal raporlamaya geçişten önceki dönemde (bireysel finansal tabloların hazırlandığı 2000-2003 dönemi), bağımsız değişkenlerin hisse senedi getirisini açıklama oranları, 0,05 düzeyinde önemli olmamasına rağmen, bu oranlar konsolide finansal raporlamaya geçişle birlikte 0,05 düzeyinde önemli hale gelmiştir. Bu bulgulardan hareketle, konsolide finansal tabloların hisse senedi getirisindeki farklılığı açıklama düzeyi H_02 hipotezini (H_02 : Konsolide finansal raporlamaya geçiş ile birlikte, BIST’te işlem gören firmaların finansal tablolarından elde edilen finansal bilginin firmanın hisse senedi getirisi üzerindeki etkisinde bir değişiklik olmamıştır) reddeder niteliktedir.

Konsolide finansal raporlamaya geçiş ile birlikte, BIST’te işlem gören firmaların finansal tablolarından elde edilen finansal bilgiler ile hisse senedi fiyatı ve getirisi arasındaki ilişkiyi analiz eden araştırma bulgularından hareketle, her iki performans göstergesinin de H_0 hipotezini reddeder nitelikte olması nedeniyle, bu çalışmanın sonuçları konsolide finansal tabloların performansa etkisinin olduğuna işaret etmektedir. Bu sonuç, literatürdeki bazı çalışma sonuçlarından farklı olmasına rağmen (Schiebel, 2006; Paananen, 2008; Paglietti, 2009; Klimczak, 2011; vb. gibi), literatürdeki çalışmaların birçoğunun sonucu ile paralellik göstermekte ve bu çalışmanın beklentileri ile de örtüşmektedir (Bartov ve diğerleri, 2005; Jaruga ve diğerleri, 2007; Srinivasan ve Narasimhan, 2008; Goncharov ve diğerleri, 2009; Suadiye, 2012; Müller, 2014; vb. gibi).

BÖLÜM VI

SONUÇ

6.1. Sonuç

İşletmelerin finansal yapılarının ve faaliyet sonuçlarının ilgililere sunulmasını sağlayan araçlar olan finansal tabloların, kullanıcıların ortak ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde anlaşılabilir, karşılaştırılabilir ve güvenilir olması gerekmektedir. Çünkü finansal tablolar, yatırımcılar başta olmak üzere işletme içi ve dışı bilgi kullanıcılarına ekonomik kararlarına yön veren bilgiler sunması açısından önemli bir araçtır.

Grup olarak ifade edilen ve ana işletme ve bağlı ortaklıklardan oluşan yapıda her işletme kendi finansal tablolarını hazırlamaktadır. Ana işletme ve bağlı ortaklıklardan oluşan grubu tek bir işletme olarak kabul ederek, taraflara doğru, güvenilir ve anlaşılabilir finansal bilgiler sunmayı amaçlayan finansal tablolar ise konsolide finansal tablolardır. Ana işletme ve bağlı ortaklıklardan oluşan grupla ilgili ekonomik kararlar alacak olan yatırımcılar ve diğer kullanıcıların grubu oluşturan işletmelerin tek tek finansal tablolarını değerlendirmeleri grup hakkında yanlış kararlar almalarına neden olacaktır. Bu noktada, günümüz sermaye piyasası şartları açısından değerlendirildiğinde konsolide finansal tabloların düzenlenmesi hem grup hem de kullanıcılar için önemli hale gelmiştir.

İşletmelerin bulundukları sektörlerde varlıklarını sürdürebilmeleri için, büyüme ve gelişmeye yönelik çabalarının olması kaçınılmazdır. İşletmeler faaliyet alanlarını genişleterek bulundukları sektörlerde uzun süre varlıklarını sürdürüp karlarını maksimize etmek isterler. Faaliyet alanlarını genişletme çabaları beraberinde sermaye gereksinimlerini meydana getirmektedir. İşletmelerin başka işletmeleri kontrolü elde bulunduracak şekilde yönetmesi durumunda, daha az sermayenin kullanılması yolu ile bu işletmelerden daha fazla yarar sağlanabilmektedir. Etkin bir piyasa ortamının oluşmasını sağlayan ve ekonomik bir birlikteliği ifade eden bu oluşum ile, ana işletme ve bağlı ortaklıklardan oluşan grup işletme birçok fayda sağlamaktadır. Bu bağlamda, uluslararası alanda olduğu gibi Türkiye’de de grup işletmelerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Sonuç olarak da, grupla ilgili ihtiyaca uygun, güvenilir, anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir bilgiler sunan konsolide finansal tablolar daha önemli hale gelmektedir.

Türkiye'de BIST'te işlem gören işletmelerin hazırlamış oldukları konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisini belirlemek için gerçekleştirilmiş olan bu çalışmada, performans göstergesi iki boyutta incelenmiştir. Birincisi, firmaların finansal tablolarından elde edilen öz kaynak, net kar ve toplam varlık kalemlerinin hisse senedi fiyatı üzerine etkisi, diğeri ise bu kalemlerin hisse senedi getirisi üzerine etkisidir.

Tez çalışmasında ilk olarak, firmaların performans göstergelerinin (hisse senedi fiyatı ve getirisi) bilanço ve gelir tablosu verileri ile ilişkilendirilmesi gerektiğini savunan Ohlson modeli kullanılarak konsolide finansal tabloların performans üzerine etkisi incelenmiştir. Bu nedenle, çalışmadaki veri seti için kullanılan bütünleşik regresyon (pooled regression) analizleri bireysel finansal tabloların ve yasal bir zorunluluk sonucu hazırlanan konsolide finansal tabloların düzenlendiği dönemlere uygulanmıştır.

Çalışmada, konsolide finansal tabloların BIST'te işlem gören firmaların performansları üzerindeki etkisini analiz etmek için kullanılan Ohlson modelinin bütünleşik regresyon analizleri sonucunda, konsolide finansal tabloların hazırlanması nedeniyle, işletmelerin finansal tablo bilgileri ile performans göstergeleri (hisse senedi fiyatı ve getirisi) arasındaki ilişkinin yapısal bir kırılma gösterdiği ve işletmelerin konsolide finansal tablo hazırlamaya geçişi ile birlikte elde edilen finansal bilginin firmaların performanslarını daha fazla etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, öz kaynak ve net karın hisse senedi fiyatı üzerine etkilerinin ayrı ayrı analiz edildiği 2000-2003 ve 2006-2009 dönemlerine ait analiz sonuçları, bu değişkenlerin hisse senedi fiyatı üzerine etkisinin konsolide finansal tabloların düzenlenmesi ile birlikte arttığını göstermektedir. Modele üçüncü bir değişken olarak toplam varlık kaleminin eklenmesi sonucunda, borsada işlem gören işletmelerin bireysel finansal tablolardan konsolide finansal tablo hazırlamaya geçmesi ile birlikte, konsolide finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerin performans göstergesi olarak kabul edilen hisse senedi fiyatı üzerine etkisinde istatistiksel olarak anlamlı bir artış meydana gelmiştir.

Konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisini analiz etmek için, öz kaynak ve net karın hisse senedi getirisi üzerine etkisinin incelendiği analiz sonuçlarına göre ise, BIST'te işlem gören işletmelerin konsolide finansal tablo hazırlamaya geçişi ile birlikte konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisinde anlamlı bir artış meydana gelmiştir. Aynı zamanda, modele üçüncü bir bağımsız değişken olarak toplam varlık kaleminin eklenmesi ile de, grubun finansal

yapısını gösteren konsolide finansal tabloların borsada işlem gören işletmelerin performanslarında önemli düzeyde olumlu değişiklikler meydana getirdiklerini söylemek mümkündür.

Konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisini analiz etmek için performans göstergesi olarak hisse senedi fiyatı ve getirisinin baz alındığı araştırma bulgularından hareketle, her iki performans göstergesine göre elde edilen analiz sonuçları H_0 hipotezini reddeder nitelikte olduğu için, bu çalışmanın sonuçları konsolide finansal tabloların firma performansına etkisinin olduğunu ifade etmektedir. Araştırma bulguları, Türkiye'de sermaye piyasalarında hisse senetleri işlem gören işletmelerin hazırlamış oldukları konsolide finansal tablolarda yer alan finansal bilginin firma performansı üzerine etkisinde meydana gelen olumlu artış, muhasebe bilgilerinin piyasaları daha iyi yansıttığını ortaya koymasından önemlidir. Ayrıca sonuçlar, literatürdeki söz konusu konuyla ilgili yapılan çalışmaların birçoğu ile de uyumludur (Bartov ve diğerleri, 2005; Jermakowicz ve diğerleri, 2007; Jaruga ve diğerleri, 2007; Srinivasan ve Narasimhan, 2008; Goncharov ve diğerleri, 2009; Suadiye, 2012; Sultanoğlu, 2014; Müller, 2014; vb. gibi).

6.2. Çalışmanın Kısıtları

Konsolide finansal tabloların firma performansına etkisini değerlendirmek için son zamanlarda yapılan çalışmada (Müller, 2014), aynı dönemde Yerel Muhasebe Standartları'na ve UFRS'ye göre hazırlanan finansal tablolardan elde edilen grup ve ana işletmeye ait muhasebe verileri ile hisse senedi fiyatı arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Fakat Türkiye'de BIST'te işlem gören firmalar 2005 yılına kadar sadece bireysel finansal tablolarını, 2005 yılından sonra ise sadece konsolide finansal tablolarını kamuya açıklamaktadır (2014 yılından itibaren yatırım ortaklıkları hariç). Bu nedenle, çalışmada firmaların 2005 öncesi ve sonrası dönemde hem grup hem de ana işletme bazında finansal tablo verilerine ulaşamamasından dolayı, bu durum grup ve ana işletme perspektifinde araştırma sonuçlarının karşılaştırılmalı olarak sunulmasını sınırlamaktadır.

6.3. Çalışmanın Literatüre Katkısı

Literatürde konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisinin araştırıldığı çalışmalar genellikle gelişmiş ülkelerde gerçekleştirilmiştir. Konsolide

finansal tablolardan elde edilen finansal bilginin firma performansına etkisini, ekonomik olarak gelişmekte olan ülke statüsündeki Türkiye gibi ülkeleri baz alarak analiz eden çalışma sayısı oldukça azdır.

Konsolide raporlamaya geçişle birlikte, finansal tablolardan elde edilen finansal bilgilerle performans göstergeleri (hisse senedi fiyatı ve getirisi) arasındaki ilişkinin Ohlson (1995) modeli ile analiz edildiği literatürdeki söz konusu çalışmalar arasında, modele performansı etkileyen üçüncü bir değişken olarak toplam varlık değişkenini ekleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca, konsolide finansal raporlamaya geçişin etkisini analiz eden çalışmalarda 2005 yılı da genellikle araştırmalara dahil edilmiştir.

Literatürde sınırlı sayıda olan ve Türkiye’de konsolide finansal raporlamaya geçişin etkisini inceleyen çalışmalarda ise, performans göstergesi olarak kabul edilen hisse senedi fiyatını etkileyen bağımsız değişken olarak sadece öz kaynak ve net kar rakamları dikkate alınmış, toplam varlık kullanılmamıştır. Ayrıca söz konusu çalışmalarda (Sultanoğlu, 2014 hariç) performans ölçütü olarak hisse senedi getirisi kullanılmamıştır. Diğerlerinden farklı olarak Sultanoğlu (2014) tarafından yapılan çalışmada, hisse senedi getirisi ile finansal oranlar (likidite, karlılık, faaliyet devir hızı oranları ve finansman oranı) arasındaki ilişki de analiz edilmiştir.

Literatürdeki mevcut çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada, öz kaynak ve net kar rakamlarına ilave olarak toplam varlık rakamları da firma performansını etkileyen bağımsız değişken olarak dikkate alınmıştır. Ayrıca, bağımsız değişkenler ile (öz kaynak, net kar ve toplam varlık) hisse senedi getirisi arasındaki ilişki de analiz edilmiştir. Türkiye’deki sınırlı sayıdaki çalışmadan dolayı literatüre katkı sağlamak amacıyla Türkiye örneğini baz alan bu çalışmada, 2005 yılı geçiş yılı olarak kabul edilerek araştırmaya dahil edilmemiştir. Bunun sebebi, uyumun sonuçlarının daha net bir şekilde belirlenmek istenmesidir.

6.4. Geleceğe Yönelik Araştırma Önerileri

Grup işletmelerin 2005 yılından bu yana konsolide finansal tablo düzenleme zorunluluğunun bulunması ve grup işletmelerinin artan sayısı, konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkisinin Türkiye’deki literatür açısından önemle üzerinde durulması gereken bir konu olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sebeple konsolide finansal tabloların firma performansı üzerine etkileri ile ilgili gelecekte yapılacak çalışmalarda, yatırımcıların işletmelerin hisse senetlerini değerlemede göz

önünde bulundurdukları ya da bulunduracakları (değişen koşullara göre) diğer faktörler veya farklı finansal oranlar kullanılarak, konu ile ilgili farklı bakış açılarının sağlanabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abad, C., García-Borbolla, A., Garrod, N., Laffarga, J., Larrán, M. ve Piñero, J. M. (2000). An evaluation of the value relevance of consolidated versus consolidated accounting information: Evidence from quoted Spanish firms. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 11(3), 156-177.
- Agostino, M., Drago, D. ve Silipo, D. B. (2011). The value relevance of IFRS in the European banking industry. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 36(3), 437-457.
- Aharony, J., Barniv, R. ve Falk, H. (2010). The impact of mandatory IFRS adoption on equity valuation of accounting numbers for security investors in the EU. *European Accounting Review*, 19(3), 535-578.
- Ak, B. (2004). *Ulusal ve uluslararası muhasebe standartlarına göre konsolidasyon ve bir uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Akbulut, Y. (1994). *Yabancı paralı finansal tabloların milli paraya çevrilmesinde kullanılan yöntemlerin konsolide finansal tablolar açısından incelenmesi*. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akdoğan, N. (2001). TMS-5 konsolide finansal tablolar standardının incelenmesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 137, 15-46.
- Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2010). *Finansal tablolar ve mali analiz teknikleri* (Gözden Geçirilmiş 13. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aktaş, R. (2013). İlke temelli finansal raporlama standartları nasıl öğretilmeli? TFRS-10 konsolide finansal tablolar standardı örneği. *Mali Çözüm*, 115, 133-168.
- Alkan, G.İ. ve Doğan, O. (2012). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın finansal rasyolara kısa ve uzun dönemli etkileri: İMKB'de bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 54, 87-100.
- Alpar, R. (2011). *Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel yöntemler* (3. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altıntaş, A.T. (2011). Uluslararası muhasebe ve Türkiye'de muhasebe hukuku. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 162-174.
- Amaratunga, D., Baldry, D. ve Sarshar, M. (2000). Assessment of facilities management performance-what next?. *Facilities*, 18(1/2), 66-75.

- Andreea, C. ve Carmen-Alexandra, B. (2013). Some disclosure aspects regarding consolidated financial statements. *Annals of Faculty of Economics*, 1(1), 1171-1181.
- Aslan, Ü. (2014). Konsolidasyon teorileri ve finansal raporlara olan etkileri. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 16(4), 77-97.
- Bartov, E., Goldberg, S. R. ve Kim, M. (2005). Comparative value relevance among German, U.S. and international accounting standards: A German stock market perspective. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 20(2), 95-119.
- Başpınar, A. (2004). Türkiye’de ve Dünyada muhasebe standartlarının oluşumuna genel bir bakış. *Maliye Dergisi*, 146, 42-57.
- Bayri, O. (2010). Tekdüzen muhasebe sistemine ve Türkiye muhasebe-finansal raporlama standartlarına göre bilançonun biçimsel yapısı, kapsamı ve içeriğinin karşılaştırmalı analizi. *Mali Çözüm*, 98, 89-116.
- Bayyurt, N. (2007). İşletmelerde performans değerlendirmenin önemi ve performans göstergeleri arasındaki ilişkiler. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 53, 577-592.
- Blessing, I. N. (2015). Value relevance of accounting information on share prices of listed firms. *Social and Basic Sciences Research Review*, 3(10), 328-344.
- Blommaert, J. (1996). Preparation and information content of consolidated financial statements. *The European Accounting Review*, 5(2), 383-396.
- Callao, S., Jarne, J. I., ve Lainez, J. A. (2007). Adoption of IFRS in Spain: Effect on the comparability and relevance of financial reporting. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 16(2), 148-178.
- Camodeca, R., Almici, A. ve Brivio, A. R. (2014). The value relevance of accounting information in the Italian and UK stock markets. *Problems and Perspectives in Management*, 12(4), 512-519.
- Capkun, V., Cazavan Jeny, A., Jeanjean, T. ve Weiss, L. A. (2008). Earnings management and value relevance during the mandatory transition from local GAAPs to IFRS in Europe. *Available at SSRN 1125716*.
- Clarkson, P., Hanna, J. D., Richardson, G. D. ve Thompson, R. (2011). The impact of IFRS adoption on the value relevance of book value and earnings. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 7(1), 1-17.

- Collins, D. W., Maydew, E. L. ve Weiss, I. S. (1997). Changes in the value-relevance of earnings and book values over the past forty years. *Journal of accounting and economics*, 24(1), 39-67.
- Çankaya, F. (2012). Uluslararası muhasebe uyumunun ölçülmesine yönelik bir uygulama: Rusya, Çin ve Türkiye karşılaştırması. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 3(6), 127-148.
- Çelik, O. (2015). *Muhasebe ve finansal raporlama*. Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kurulu.
- Çürük, T. (2001). *An analysis of factors influencing accounting disclosure in Turkey*. İstanbul: Tasarım Matbaacılık.
- Dehaun, J. ve Jin, Z. Firm performance and stock returns: An empirical study of the top performing stocks listed on Shanghai Stock Exchange. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 12(1), 79-85.
- Demir, Y. (2001). Hisse senedi fiyatını etkileyen işletme düzeyindeki faktörler ve mali sektör üzerine İMKB’de bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 6(2), 109-130.
- Devalle, A., Onali, E. ve Magarini, R. (2010). Assessing the value relevance of accounting data after the introduction of IFRS in Europe. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 21(2), 85-119.
- Dobija, D. ve Klimczak, K. M. (2010). Development of accounting in Poland: Market efficiency and the value relevance of reported earnings. *The International Journal of Accounting*, 45(3), 356-374.
- Easton, P. D. ve Harris, T. S. (1991). Earnings as an explanatory variable for returns. *Journal of Accounting Research*, 29(1), 19-36.
- Eliodor, T.A. ve Ovidiu, C.T. (2013). Consolidated financial statements under IFRS. *Romanian Economic and Business Review*, 8(4), 18-37.
- Francis, J. ve Schipper, K. (1999). Have financial statements lost their relevance? *Journal of Accounting Research*, 37(2), 319-352.
- Futamura, M. (2010). The introduction of accounting principles for consolidated financial statements in Japan: Focus on minority interest and other related accounting treatments. *Journal of International Business Research*, 9(1), 1-22.
- Gill, J.O. ve Chatton, M. (1999). *Understanding financial statements: A primer of useful information* (Revised Edition). Crisp Publications.

- Gjerde, Ø., Knivsflå, K. ve Sættem, F. (2008). The value-relevance of adopting IFRS: Evidence from 145 NGAAP restatements. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 17(2), 92-112.
- Glezakos, M., Mylonakis, J. ve Kafouros, C. (2012). The impact of accounting information on stock prices: Evidence from the Athens Stock Exchange. *International Journal of Economics and Finance*, 4(2), 56-68.
- Goncharov, I., Werner, J. R. ve Zimmermann, J. (2009). Legislative demands and economic realities: Company and group accounts compared. *The International Journal of Accounting*, 44(4), 334-362.
- Hellström, K. (2006). The value relevance of financial accounting information in a transition economy: The case of the Czech Republic. *European Accounting Review*, 15(3), 325-349.
- Hove, M.R. (2006). *Consolidated financial statements: An international perspective*. South Africa: Juta Academic.
- Hung, M. ve Subramanyam, K. R. (2007). Financial statement effects of adopting international accounting standards: The case of Germany. *Review of Accounting Studies*, 12(4), 623-657.
- Isaković-Kaplan, Š. (2010). Consolidated financial statements- means and purpose of preparation: Reasons of not announcing of consolidated financial statements in Bosnia and Herzegovina. *Ekonomika istraživanja*, 23(4), 162-171.
- Iswati, S. ve Anshori, M. (2007). The influence of intellectual capital to financial performance at insurance companies in Jakarta Stock Exchange (JSE). In *Proceedings of the 13th Asia Pacific Management Conference, Melbourne, Australia*, 1393-1399.
- Jaruga, A., Fijalkowska, J., Jaruga-Baranowska, M. Ve Frenzel, M. (2007). The impact of IAS/IFRS on Polish accounting regulations and their practical implementation in Poland. *Accounting in Europe*, 4(1), 67-78.
- Jermakowicz, E. K., Prather-Kinsey, J. ve Wulf, I. (2007). The value relevance of accounting income reported by DAX-30 German Companies. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 18(3), 151-191.
- Jermakowicz, E.K. (2004). Effects of adoption of international financial reporting standards in Belgium: The evidence from BEL-20 companies. *Accounting in Europe*, 1, 51-70.

- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (2. Baskı). Asil Yayın Dağıtım.
- Kalaycı, Ş. ve Karataş, A. (2005). Hisse Senedi Getirileri ve Finansal Oranlar İlişkisi: İMKB’de Bir Temel Analiz Araştırması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 27, 146-157.
- Karaca, S. S. ve Başcı, E. S. (2011). Hisse senedi performansını etkileyen rasyolar ve İMKB 30 endeksinde 2001-2009 dönemi panel veri analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 337-347.
- Karadeniz, E. ve İskenderoğlu, Ö. (2011). İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda işlem gören turizm işletmelerinin aktif kârlılığını etkileyen değişkenlerin analizi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 65-75.
- Karcıoğlu, R. ve Özer, A. (2014). BIST’de hisse senedi getirilerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Statik ve dinamik panel veri analizi. *Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 33(1), 43-70.
- Kargın, S. (2013). TFRS 11 kapsamında müşterek anlaşmaların değerlendirilmesi ve muhasebeleştirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 305-321.
- Kargın, S. (2013). The impact of IFRS on the value relevance of accounting information: Evidence from Turkish firms. *International Journal of Economics and Finance*, 5(4), 71-80.
- Kaya, A. ve Öztürk, M. (2015). Muhasebe karları ile hisse senedi fiyatları arasındaki ilişki: BIST firmaları üzerine bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 67, 37-54.
- Kaya, İ. (2011). *Türkiye muhasebe ve finansal raporlama standartlarında konsolide finansal tablolar* (2. Baskı). İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Kayalıdere, K. (2013). Hisse senedi piyasasında muhasebe bilgilerinin rolü: İMKB-mali sektör üzerine bir uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 130-151.
- Kezik, Ş.D. (2008). *Ulusal ve uluslararası düzenlemeler çerçevesinde şirket birleşmeleri ve konsolide finansal tablolar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Khanagha, J. B. (2011). Value relevance of accounting information in the United Arab Emirates. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 1(2), 33-45.

- Klimczak, K. M. (2011). Market reaction to mandatory IFRS adoption: Evidence from Poland. *Accounting and Management Information Systems*, 10(2), 228-248.
- Kocamaz, H. (2012). Uluslararası muhasebe standartlarının dünyada ve Türkiye’de oluşum ve gelişim süreci. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 105-120.
- Korkmaz, Ö. ve Karaca, S. S. (2013). Firma performansını etkileyen faktörler ve Türkiye örneği. *Ege Akademik Bakış*, 13(2), 169-179.
- Külter, B. ve Demirgüneş, K. (2007). Perakendeci firmalarda karlılığı etkileyen değişkenler hisse senetleri İMKB’de işlem gören perakendeci firmalar üzerinde ampirik bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 445-460.
- Liu, C., Yao, L. J., Hu, N. ve Liu, L. (2011). The impact of IFRS on accounting quality in a regulated market: An empirical study of China. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 26(4), 659-676.
- Müller, V. O. (2014). The impact of IFRS adoption on the quality of consolidated financial reporting. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 109, 976-982.
- Müller, V.O. (2011). Value relevance of consolidated versus parent company financial statements: Evidence from the largest three European Capital Markets. *Accounting and Management Information Systems*, 10(3), 326-350.
- Nobes, C. ve Parker, R. (1991). *Comparative international accounting* (3. Edition). UK: Prentice Hall.
- Ohlson, J.A. (1995). Earnings, book values, and dividends in security valuation. *Contemporary Accounting Research*, 11(2), 661-687.
- Olugbenga, A. ve Atanda, O.A. (2014). The relationship between financial accounting information and market values of quoted firms in Nigeria. *Global Journal of Contemporary Research in Accounting, Auditing and Business Ethics (GJCRA)*, 1(1), 22-39.
- Omokhudu, O. O. Ve Ibadin, P. O. (2015). The value relevance of accounting information: Evidence from Nigeria. *Accounting and Finance Research*, 4(3), 20-30.
- Omran, M. ve Ragab, A. (2004). Linear versus non-linear relationships between financial ratios and stock returns: Empirical evidence from Egyptian firms. *Review of Accounting and Finance*, 3(2), 84-102.

- Özşahin, N. (2009). *Finansal tablolar, analizi ve yorumlanması*. İstanbul: İ.Ü. İktisat Fakültesi Mezun ve Mensupları Vakfı Yayınları.
- Paananen, M. (2008). The IFRS adoption's effect on accounting quality in Sweden. Working Paper.
- Paananen, M. ve Lin, H. (2008). The development of accounting quality of IAS and IFRS over time: The case of Germany. *SSRN Working Paper Series*.
- Paglietti, P. (2009). Earnings management, timely loss recognition and value relevance in Europe following the IFRS mandatory adoption: Evidence from Italian listed companies. *Economia Aziendale Online*, 4, 97-117.
- Pekdemir, R. ve Türel, A. (2007). IFRS 2005 in Turkey; Can we see the evidences on the financial reports of the companies listed? *Accounting and Management Information Systems Journal*, 53-77.
- Pervan, I. ve Bartulović, M. (2014). Value relevance of accounting information: Evidence from South Eastern European countries. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 27(1), 181-190.
- Sayar, A.R.Z. (2002). Oluşmakta olan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun ışığı altında Türkiye'de muhasebe standartlarının mevcut durumu ve kamuyu aydınlatma. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 133, 73-80.
- Schiebel, A. (2006). Value relevance of German GAAP and IFRS consolidated financial reporting: An empirical analysis of the Frankfurt Stock Exchange, *Paper available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=916103>*.
- Soderstrom, N. S. ve Sun, K. J. (2007). IFRS adoption and accounting quality: A review. *European Accounting Review*, 16(4), 675-702.
- Srinivasan, P. ve Narasimhan, M.S. (2008). An analysis of consolidated and parent-only financial statements of Indian companies. *The Indian Journal of Accounting Research and Audit Practices*, 7(3), 27-42.
- Suadiye, G. (2012). Value relevance of book value & earnings under the local GAAP and IFRS: Evidence from Turkey. *Ege Akademik Bakış*, 12(3), 301-310.
- Sultanoğlu, B. (2014). *UFRS'nin Borsa İstanbul'daki şirketlerin finansal tabloları üzerindeki etkisi: Finansal bilginin ihtiyaca uygunluğu ve finansal tablolar analizi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Şamiloğlu, F. (2005). Hisse getirileri ve fiyatlarıyla, kazanç ve nakit akımları arasındaki ilişki: Deri ve gıda şirketlerinde ampirik bir inceleme. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 26, 120-126.

- Şavlı, T. (2014). *Kamu Gözetimi Kurumu'nun finansal tablo formatına uygun örneklerle Uluslararası/Türkiye Finansal Raporlama Standartları*. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.
- Şener, R. (2004). *Maliyet unsurları muhasebesi ve tekdüzen muhasebe sistemi uygulaması*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şensoy, H.B. (2008). *Uluslararası finansal raporlama standartlarının ortaya çıkışı ve gelişimi ile muhasebe standartlarının Türkiye'deki durumu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Tanış, V.N. (2014). *Genel muhasebe: İlkeler ve uygulamalar* (8. Baskı). Adana: Karahan Kitabevi.
- Terzi, S. (2013). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS 10) açısından konsolidasyon ilkeleri ve kontrol merkezi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, XI(I)*, 255-271.
- Terzi, S. ve Şen, İ.K. (2013). Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına geçişin öz kaynak üzerine etkileri: Borsa İstanbul örneği. *MÖDAV, 4*, 1-19.
- Tiron-Tudor, A. ve Ratiu, R. V. (2010). How transparent are companies listed on the Bucharest Stock Exchange when disclose them consolidated financial statements. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, 12(1)*, 185-190.
- Toy, B. Y. ve Tosunoğlu, N. G. (2007). Sosyal Bilimler alanındaki araştırmalarda bilimsel araştırma süreci, istatistiksel teknikler ve yapılan hatalar. *Journal of Commerce, 1*, 1-20.
- Türel, A. (2010). The value relevance of IFRS: The case of Turkey. *Acta Universitatis Danubius. Œconomica, 5(1)*, 119-128.
- Uçma, T. (2012). Türkiye'deki muhasebe sisteminin gelişiminin kurumsal teori çerçevesinde açıklanması. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, MUFAD Yayınları, 2*, 145-178.
- Uluslan, H. (2008). Değerleme esasları ve finansal tabloların niteliksel özellikleri açısından incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1)*, 129-154.
- Vijitha, P. ve Nimalathasan, B. (2014). Value relevance of accounting information and share price: A study of listed manufacturing companies in Sri Lanka. *Merit Research Journal of Business and Management, 2(1)*, 1-6.

- Yang, J. G. S., Poon, W. W. ve Lee, J. Z. H. (2015). The impact of the new consolidation accounting standarts on financial statements. *Franklin Business and Law Journal*, 1.
- Yar, C.E. (2009). *Türk devlet muhasebe sisteminin tekdüzen muhasebe sistemi ile uyumlaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara.
- Yardımcıoğlu, M. (2008). Finansal tabloların konsolidasyonu ve Uluslararası Muhasebe Standartları yönünden değerlendirilmesi. *Mali Çözüm Dergisi*, 90, 145-168.
- Yüksel, M. (2008). *TMS 27'ye göre konsolide finansal tablolar ve düzenlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.

STANDARTLAR

- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (2015). *Türkiye Muhasebe Standartları, TMS/TFRS 2015 Seti: Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve*, <http://www.kgk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 04.10.2015.
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (2015). *Türkiye Muhasebe Standartları, TMS/TFRS 2015 Seti: TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu*, <http://www.kgk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 02.10.2015.
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (2015). *Türkiye Muhasebe Standartları, TMS/TFRS 2015 Seti: TMS 27 Bireysel Finansal Tablolar*, <http://www.kgk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 05.10.2015.
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (2015). *Türkiye Muhasebe Standartları, TMS/TFRS 2015 Seti: TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar*, <http://www.kgk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 13.12.2015.
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (2015). *Türkiye Muhasebe Standartları, TMS/TFRS 2015 Seti: TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar*, <http://www.kgk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 10.10.2015.

TEBLİĞLER

- T. C. Resmi Gazete (28 Kasım 2001. Sayı: Mükerrer 24597). Seri: XI No: 20 Sayılı Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ, <http://www.resmigazete.gov.tr>, Erişim Tarihi: 27.10.2015.
- T. C. Resmi Gazete (13 Kasım 2001. Sayı: Mükerrer 24582). Seri: XI No:21 Sayılı Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ, <http://www.resmigazete.gov.tr>, Erişim Tarihi: 28.10.2015.
- T. C. Resmi Gazete (17 Ocak 2002. Sayı: Mükerrer 24643). Seri: XI No:22 Sayılı Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, <http://www.resmigazete.gov.tr>, Erişim Tarihi: 28.10.2015.
- T. C. Resmi Gazete (17 Ocak 2002. Sayı: Mükerrer 24643). Seri: XI No: 23 Sayılı Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, <http://www.resmigazete.gov.tr>, Erişim Tarihi: 13.12.2015.
- T. C. Resmi Gazete (15 Kasım 2003. Sayı: Mükerrer 25290). Seri: XI No:25 Sayılı Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ, <http://www.resmigazete.gov.tr>, Erişim Tarihi: 28.10.2015.
- T. C. Resmi Gazete (9 Nisan 2008. Sayı: Mükerrer 26842). Seri: XI, No: 29 Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği, <http://www.resmigazete.gov.tr>, Erişim Tarihi: 01.11.2015.
- T. C. Resmi Gazete (13 Haziran 2013. Sayı: Mükerrer 28676). II-14.1 Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği, <http://www.resmigazete.gov.tr>, Erişim Tarihi: 14.12.2015.

EKLER

Ek 1

Örnekleme Listesi

<i>Firma İsmi</i>	<i>Borsa İstanbul Kodu</i>	<i>Borsa İstanbul'daki Sektörü</i>
ADANA	Adana Çimento Sanayii T.A.Ş.	İmalat Sanayii
AKERN	Akenerji Elektrik Üretim A.Ş.	Elektrik, Gaz ve Buhar
ATEKS	Akın Tekstil A.Ş.	İmalat Sanayii
AKSA	Aksa Akrilik Kimya Sanayii A.Ş.	İmalat Sanayii
ALARK	Alarko Holding A.Ş.	Holding ve Yatırım Şirketleri
ALKIM	Alkim Alkali Kimya A.Ş.	İmalat Sanayii
ARSAN	Arsan Tekstil Ticaret ve Sanayii A.Ş.	İmalat Sanayii
ASLAN	Aslan Çimento A.Ş.	İmalat Sanayii
ASELS	Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Teknoloji
AYEN	Ayen Enerji A.Ş.	Elektrik, Gaz ve Buhar
BTCIM	Batıçim Batı Anadolu Çimento Sanayii A.Ş.	İmalat Sanayii
BRMEN	Birlik Mensucat Ticaret ve Sanayi İşletmesi A.Ş.	İmalat Sanayii
BURCE	Burçelik Bursa Çelik Döküm Sanayii A.Ş.	İmalat Sanayii
BUCIM	Bursa Çimento Fabrikası A.Ş.	İmalat Sanayii
DARDL	Dardanel Önentaş Gıda Sanayi A.Ş.	İmalat Sanayii
DEVA	Deva Holding A.Ş.	İmalat Sanayii
ECILC	EİS Eczacıbaşı İlaç, Sınai ve Finansal Yatırımlar Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Holding ve Yatırım Şirketleri
EGEEN	Ege Endüstri ve Ticaret A.Ş.	İmalat Sanayii
EPLAS	Egeplast Ege Plastik Ticaret ve Sanayi A.Ş.	İmalat Sanayii
EREGL	Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları A.Ş.	İmalat Sanayii
FRIGO	Frigo-Pak Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İmalat Sanayii
GENTS	Gentaş Genel Metal Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İmalat Sanayii
GOLTS	Göltaş Göller Bölgesi Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İmalat Sanayii
IZMDC	İzmir Demir Çelik Sanayi A.Ş.	İmalat Sanayii
IHLAS	İhlas Holding A.Ş.	Holding ve Yatırım Şirketleri
KRDMA	Kardemir Karabük Demir Çelik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İmalat Sanayii
KARTN	Kartonsan Karton Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İmalat Sanayii
KERVT	Kerevitaş Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İmalat Sanayii
KONYA	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	İmalat Sanayii
KRSTL	Kristal Kola ve Meşrubat Sanayi Ticaret A.Ş.	İmalat Sanayii
LOGO	Logo Yazılım Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Teknoloji
MZHLD	Mahzar Zorlu Holding A.Ş.	Holding ve Yatırım Şirketleri

(Ek 1'in devamı)

MAKTK	Makine Takım Endüstrisi A.Ş.	İmalat Sanayii
MARTI	Martı Otel İşletmeleri A.Ş.	Toptan ve Perakende Ticaret, Otel ve Lokantalar
MNDRS	Menderes Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İmalat Sanayii
NTHOL	Net Holding A.Ş.	Holding ve Yatırım Şirketleri
NTTUR	Net Turizm Ticaret ve Sanayi A.Ş.	Toptan ve Perakende Ticaret, Otel ve Lokantalar
NUHCM	Nuh Çimento Sanayi A.Ş.	İmalat Sanayii
PARSN	Parsan Makine Parçaları Sanayii A.Ş.	İmalat Sanayii
PIMAS	Pimaş Plastik İnşaat Malzemeleri A.Ş.	İmalat Sanayii
SARKY	Sarkuysan Elektrolitik Bakır Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İmalat Sanayii
SELGD	Selçuk Gıda Endüstri İhracat İthalat A.Ş.	İmalat Sanayii
THYAO	Türk Hava Yolları A.O.	Ulaşım, Haberleşme ve Depolama
TRNSK	Transtürk Holding A.Ş.	Holding ve Yatırım Şirketleri
TUPRS	Tüpraş- Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.	İmalat Sanayii
VESTL	Vestel Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İmalat Sanayii
YKGYO	Yapı Kredi Koray GMYO A.Ş.	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları
ZOREN	Zorlu Enerji Elektrik Üretim A.Ş.	Elektrik, Gaz ve Buhar

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı : Ayşe
Soyadı : TANYERİ
Doğum Yeri ve Yılı : Burdur/1987
Medeni Durumu : Bekar
e-posta : atanyeri@cu.edu.tr

ÖĞRENİM DURUMU

Yüksek Lisans

2013-2016 : Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Tezli)
İşletme Ana Bilim Dalı, Adana

Lisans

2008-2011 : Muğla Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, Muğla

İŞ DURUMU

2013- Devam : Çukurova Üniversitesi Kozan İşletme Fakültesinde Araştırma
Görevlisi